

ISBN 978-966-07-1690-2

ISBN 978-966-07-1690-2

ISBN 978-966-07-1690-2

Сміян І. С. Життя єдине, світле, миле...

Любіть Україну, як сонце, любіть,
як вітер, і трави, і води...
В годину щасливу і радості мить,
любіть у годину негоди.

Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну...

Володимир Сосюра

Іван Семенович Сміян

ЖИТТЯ ЄДИНЕ, СВІТЛЕ, МИЛЕ... **(книга шістнадцята)**

Ще крок, Сізіфе. Не чекай на оплески.
Для глядачів тут сцена закрута,
Де чорний беркут з крилами наопашки
Хребет землі до сонця поверта.

Ліна Костенко

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2010

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*

Сміян І. С.

С Життя єдине, світле, миле... (книга шістнадцята). — Тернопіль:
50 Підручники і посібники, 2010. — 144 с.
ISBN 978-966-07-1690-2

Шістнадцята книга спогадів та роздумів «Життя єдине, світле миле...» члена-кореспондента АМН, професора, доктора медичних наук Івана Семеновича Сміяна є продовженням осмислення різнобарвних проявів його власного 80-річного життя. Ідеться, насамперед, про індивідуальне сприйняття впливу зовнішнього середовища — природного, у тому числі й людського. Автор бажав, щоб зміст його книги був «або якомога коротшим, або якомога приємнішим» (Плутарх). Чи ці наміри здійснились — відповідь за читачем.

УДК 82-94

Возлети на небеса, хоть в версальские леса,
Вздень одежду золотую,
Вздень и шапку хоть царскую,
Коль ты не весел, то все ты нищ и гол...
Завоюй земной весь шар, будь народам многим царь,
Что тебе то помогает,
Аще внутрь душа рыдает?
Когда ты невесел, то все ты подл и гол...

Григорій Сковорода

Сьогодні 10 травня 2009 року. Я розпочинаю цей день під враженням учорашнього історично значущого ДНЯ. ДНЯ ПЕРЕМОГИ, 64-ої річниці ПЕРЕМОГИ. І нікому немає необхідності пояснювати — перемоги над ким, над чим. Увесь світ це знає. Знає — ПЕРЕМОГИ ДОБРА НАД ЗЛОМ. Ось лише декілька речень із книги Michel H. Hart «The 100. A ranking of The most Influential Persons in History» про це зло:

«...В годы своей власти Гитлер вел политику геноцида, сравнения с которой в истории найти невозможно. Он был фанатичным расистом с особой свирепой ненавистью к евреям... Евреи были не единственными жертвами Гитлера. За время его режима нацисты уничтожили огромное количество русских, циган и многих других, которых считали неполноценными расами или врагами Германии...

...Возможно, нет в истории фигуры, оказавшей худшее влияние на свое поколение, чем Адольф Гитлер. Помимо десятков миллионов погибших в войне, которую он развязал, или в нацистских лагерях, еще больше миллионов людей лишились своих домов, еще больше миллионов жизней было разрушено войной...

...Прежде всего, он является общепризнанным гением зла, подлейшим во всей истории человечества...».

У мене склалося враження, що цього року, вперше за роки незалежності України, це свято наша держава відзначала з особливою гідністю та достатньо вираженою пошаною до свого народу, до всієї людності, причетної до цієї ПЕРЕМОГИ (вітання й нагороди учасникам

визвольної війни, концерти, мітинги, покладання квітів на могили загиблих в борні з фашистами...).

Не дай нам Бог забути,
Який сьогодні день...
Перемога свята, Перемога...

Настирливість наших людей в боротьбі за своє життя (життя за життя), за життя своїх близьких і не близьких співвітчизників, яка продовжувалась біля чотирьох років, на фронті і в тилу, не знала меж, не знала обмежень, а її різноманітність не в змозі змалювати ні художники слова, ні художники пера, ні художники пензля, ні...

І така настирливість у борні за справедливість притаманна українському народу, окремі уривки витоків якої я наведу з книги «Сумщина в іменах» (2004) — з моєї малої (для мене великої) Батьківщини:

«Ярославна (нар. у сер. XII ст.) — дружина князя Ігоря Святославича, дочка Ярослава Володимировича Галицького (Осмомисла), мати Володимира, Олега, Ростислава, Романа.

Під час походу Ігоря Святославича перебувала у Путивлі (Сумщина — І. С.). Цей істор. факт оспіваний у «Слові о полку Ігоревім»... 1983 у Путивлі на давньоруському Городку встановлено пам'ятник Я...

...Славний полковничий рід Кондратьєвих бере свій початок від козацького отамана Герасима Кіндратовича Кондратьєва — засновника Сум, де під його керівництвом були зведені міська фортеця та дві церкви...

...«Останній Запорізький кошовий, як залишок свободи України» (Д. Кулиняк). Петро Колнишевський — останній кошовий отаман Запорізької Січі. Народився майбутній «козацький батько» на Роменщині (Сумщина — І. С.) й ніколи не цурався своїх коренів, завжди пам'ятав про рідну землю. Власним коштом збудував Покровську церкву в Ромнах, у рідній Пустівійтівці звів церкву Святої Трійці та подарував їй Євангеліє в коштовному окладі. Наш край пишається цією легендарною особистістю — патріотом своєї Вітчизни, вірним сином України...

...Після знищення в 1708 році за наказом Петра I резиденції Батурина роль гетьманської столиці Лівобережної України, аж до ліквідації козацької автономії, виконував Глухів (Сумщина — І. С.)...

...Ніколи не забуде вдячне людство славних подвигів, які здійснили тисячі патріотів у роки Великої Вітчизняної війни. Найвідважніші та наймужніші воїни були удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу. Понад 240 синів Сумської землі стали кавалерами Золотої Зірки... Рідний край завжди буде пам'ятати їхні імена...

...Понад п'ять з половиною десятиліть минуло з того часу, як відгриміли залпи Великої Вітчизняної війни. Та жива пам'ять про її героїв. Легендарними стали імена льотчика, тричі Героя Радянського Союзу І. Кожедуба (в кінці війни було лише дві людини, яким присвоєно звання тричі Героїв Радянського Союзу — І. Кожедуб і Г. Жуков — І. С.); нагороджених двома Золотими Зірками, маршала бронетанкових військ П. Рибалка та льотчика С. Супруна. На честь мужніх захисників Вітчизни названі вулиці і площі міст, їх імена носять загальноосвітні школи та вищі навчальні заклади... Пам'ять про славні подвиги наших земляків буде жити в віках...

...У важкі часи випробувань, що спіткав наш народ у роки Великої Вітчизняної війни, відродилася колишня слава Путивля — міста ратоборця. Він став колискою партизанського руху на Сумщині. Золотими літерами в історію Великої Вітчизняної війни вписано імена партизанів-ковпаківців, що здійснили безсмертний подвиг.

Скінчилася війна, але пам'ять про полеглих живе і вічно буде жити в наших серцях та в серцях прийдешніх поколінь...».

А це лише невелика часточка героїчного минулого, яку пережив Булат Шалвович Окуджава:

Ах, что-то мне не верится, что я, брат, воевал.

А может, это школьник меня нарисовал:

я ручками размахиваю, я ножками сучу,
и уцелеть рассчитываю, и победить хочу.

Ах, что-то мне не верится, что я, брат, убивал.

А может, просто вечером в кино я побывал?

И не хватал оружие, чужую жизнь круша,
и руки мои чистые, и праведна душа.

Ах, что-то мне не верится, что я не пал в бою.

А может быть, подстреленный, давно живу в раю,

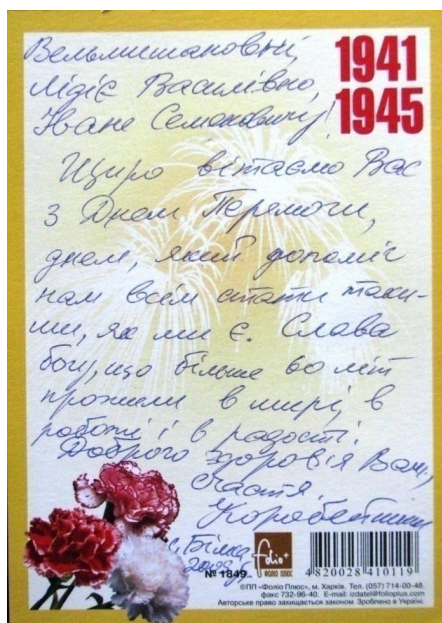
и кущи там, и рощи там, и кудри по плечам...
И эта жизнь прекрасная лишь снится по ночам.

А так відчував горе війни Чингіз Айтматов (із книги «Эхо мира»): «...Разные мысли лезли в голову. О войне думалось. Прежде она представлялась как сплошная стрельба из пулемета и сплошные подвиги, враги падают снопами, а нашим хоть бы что... Эта наивная детская иллюзия претерпевала жесткое крушение. Что ни день прибывают в сельсовет «черные бумаги» — похоронные извещения с фронта. Пал смертью храбрых этот, пал тот, тот и тот... Самое страшное — оповестить об этом семьи погибших. И хотя сообщали эту горькую весть с положенным достоинством старики аксакалы и оплакивали погибшего всем аилом, саму бумагу, «черную вестницу», приходилось вручать на дому мне. Не сразу, попозже, уже после взрыва отчаяния и страданий. И все равно жутко вынимать из казенной полевой сумки, доставшейся мне по наследству от прежнего секретаря, небольшую, размером в ладонь, печатную бумагу с военным штампом и подписями майоров, капитанов или других штабных лиц. Текста несколько строк. Тихо зачитываю, перевожу слова на киргизский язык и умолкаю. Слышу тяжкий, опустошенный вздох, будто каменистая осыпь зашуршала с горы и поползла, покатилась вниз. Трудно поднять глаза, хотя я ни в чем не виноват. Я отдаю бумагу. «Спрячьте», — говорю. И тут сдерживаемый, сдавленный плач матери прорывается вдруг судорожными рыданиями и затем долгим, бесконечно горестным плачем. Неужели эта бумажка дана взамен живого сына?!

Я не могу ни встать, ни уйти, ни утешить. Как тут утетишь, какими словами?! В такие минуты мне хочется выскочить из дверей, схватить пулемет, да, именно пулемет, и бежать с ним без передыху прямо туда, на фронт, откуда пришла эта бумага. И там, крича от ярости и гнева, расстреливать фашистов очередями, очередями из неиссякающего и неумолкающего пулемета. Но это только в мыслях. Кто мне даст пулемет, мальчишке и при том небольшого роста! Хотя бы ростом был повыше...».

А так дивиться на День Перемоги сьогодні дитина війни, мій земляк із села Білка, Сумської області Олексій Васильович Коробейник:

Вельмишановні Лідіє Василівно, Іване Семеновичу!

Щиро вітаю Вас з Днем Перемоги, днем, який допоміг нам всім стати такими, як ми є. Слава Богу, що більше 60 літ прожили в мирі, в роботі і в радості. Доброго здоров'я Вам, щастя!

Коробейники. с. Білка. 2009 р.

Я чомусь переконаний, що такої самовідданості, такого героїзму нам годі чекати в майбутньому. Адже теперішні війни «замішані» на грабунку ближнього, де грубо та цинічно порушуються заповіді Божі — не укради, не убий.

І все-таки я наберуся сміливості, щоб додати від себе у розповідь про ці епохальні події XX століття.

Початок війни (1941 рік). Мені 12 років. Закінчення війни (1945 рік) — мені 16 років. Вік, який дозволяє мати своє бачення. Бачення з далечини хутора, який не мав жодного джерела інформації. Крім власних очей, вух...

Про початок війни я почув на залізничному роз'їзді Скрытківка, який розташований у двох кілометрах від моєї домівки, де я збирав шматочки

вугілля, втрачене потягом. Потяг важко і повільно йшов на станцію Боромля, на Захід, на підйом і говорив: «хліб та сало, хліб та сало»..., важко охаючи (то везли продукти і сировину в Німеччину). Зворотно, згори, із Заходу на Схід, він мчав, як вгорілий, і дзвенів гайками, промовляючи «гвинтики-болтики», «болтики-гвинтики»... (потяг йшов з Німеччини) та втрачаючи іноді застряглі кусочки вугілля.

Новина про початок війни з гітлерівською Німеччиною мене приголомшила, усі власні справи залишили мій мозок і моє тіло, мною оволоділи почуття чогось нездоланного, трагічного. Я щосили біг до своєї домівки, а значне фізичне перевантаження істотно не впливало на швидкість мого «лету». Моя новина спричинила оніміння всіх моїх близьких. Тільки через деякий час почувся голос мами: «Господи, допоможи нам справитися з аспідом!» З тієї секунди нас не покидали відчуття біди, відчуття війни... У нас завжди сім'я була згуртованою та дружною, а після цієї біди наше взаєморозуміння та повага один до другого набула надзвичайної сталості. За всі роки війни між нами не було не тільки лайки, а навіть грубого слова. Ми розуміли один одного не лише з півслова, а й одного погляду. Як це не дивно змінилися й наші взаємини з нашими тваринами. Я якось писав у своїх спогадах, що навіть наша Зорька (корова)-розбишака стала сумирною, лагідною та довірливою. Складні, тяжкі, трагічні тривалі дні, тижні, місяці, роки війни... Війни, яка залишила неоперабельний шрам на всю планету, особливо в Україні, у країнах колишнього Союзу. Навіть я, лікар, а не історик, міг би багато писати про тяготи та патріотичне піднесення, про зраду та запроданство тих, з ким мені довелося в ті роки спілкуватися. Але... Але я тільки зупинюся на декількох епізодах спілкування з «цивілізованою та демократичною Європою» в обличчі фашистської Німеччини.

По-перше. На території Більчанської сільської ради на фронті загинуло 782 моїх односельців. Це тільки загинуло. Це тільки ті воїни, загибель яких підтвердив військкомат. 782 молодих, фізично і психічно здорових чоловіків. Це втрата великої кількості майбутніх більчан, які не народилися, це велика матеріальна втрата, яку вони не змогли продукувати, це багатолітнє горе багатьох тисяч близьких загиблих, це психічне пригнічення всього населення, це не вирощене, не збудоване, не

написане, не намальоване, не народжене... Це збитки морального і матеріального напрямку, які неможливо підрахувати. І тим, хто «вижив» у цю страхітливую війну, і тим, хто народився після неї завдяки ПЕРЕМОЗІ, і собі, я наведу вірш Окуджави:

З е м л я (розрядка моя — І. С.) изрыта вкривь и вкось.
Ее, сквозь выстрелы и пенье,
я спрашиваю: «Как терпенье?
Хватает? Не оборвалось
выслушивать все наши бредни
о том, кто первый, кто последний?»
Она мне шепчет горячо:
«Я вас жалею дурачье.
Пока вы топчетесь в крови,
пока друг другу глотки рвете,
я вся в тревоге и заботе.
Изнемогаю от любви.
Зерно спалите — морем трав
взойду над мором и разрухой,
чтоб было чем наполнить брюхо,
покуда спорите, кто прав...»
Мы все — трибуны, смельчаки,
все для звершений народились,
а для нее — озорники,
что попросту от рук отбились.
Мы для нее, как детвора,
что средь двора друг друга валит
и всяк свои игрушки хвалит...
Какая глупая игра!

По-друге, німцями страчено групу підпільників з 15 чоловік, дані про яких наводяться в книзі «Білка. Слобода Тростянецького району сумської області» (2004 рік). Чому я був свідком? 13 більчан, яких взимку при холоді в 35–40 градусів морозу, повісили в Тростянці, а їх замерзлі трупи залишили напоказ на тривалий час. Коли я прочитав цю книгу, то виявив, що в списку підпільників немає моєї сусідки, в якій хоронилась зброя і, яку видав уповноважений міліціонер (автори книги обіцяли зробити відповідне доповнення). Я був свідком, як поліцаї вилучали

зброю та арештовували господиню цієї оселі. Її забрали і ніякої вістки про неї ніхто не отримував. Отже, можна зробити висновок, що німцями знищено багато людей, про яких ми не знаємо з тих чи інших причин.

По-третє, «надзвичайне гуманне» відношення німецьких вояків до військовополонених. Ми з татом, в морозний січень повезли до млина с. Боромля пшеницю, де я був свідком наступного. Шляхом Харків-Суми, який пролягає через с. Боромля, ведуть колону військовополонених. По бокам та спереду і позаду крокують німці з автоматами. Полонені в шинелях, пілотках, замерзлі, виснажені та голодні. Люди пропонують полоненим їжу. Німці з допомогою зброї фізично відганяють їх. Після цього люди розпочали кидати в колону картоплю, куски хліба. Один полонений нагнувся, щоб взяти картоплину. В ту ж секунду роздалася автоматна черга. Рука полоненого залилася кров'ю та повисла...

По-четверте, усю молодь німці за допомоги поліцаїв зганяли в товарні вагони та відвозили на каторжні роботи до Німеччини. З мою старшою сестрою Дашею було так. Їй поліцаї сказали, щоб через день вона була на місті збору, звідки її доставлять в районний центр на станцію Смородино для відправки в Німеччину. Тато взяв кусок сала та пляшку самогону і почимчикував у районний центр до німецького коменданта. Йому вдалося за цей незначний за нинішніх часів хабар звільнити свою доньку від Німеччини. Такий крок тата поліцаї оцінили, як зраду їх підлабузницьких зусиль перед німцями і через деякий час вони під конвоєм із двох поліцейських доставили Дашу в товарняк, який відправлявся в Німеччину. Сьогодні про «витівки» фашистських окупантів над долями людей, над життям людей, над українською природою (дійшло до того, що навіть чорнозем вивозили з України) написано, намальовано, відзнято на плівки багато: очевидцями, істориками, літераторами, художниками... Але неможливо відобразити ні словом, ні пером, ні пензлем, ні нотами всіх відтінків знування над людським тілом і душами, яких було завдано в роки Вітчизняної війни!

І наступне оприлюднення фактів Володимиром Черепковим у книзі «На Юру» приголомшує свою антилюдяністю: «У листопаді 1941 року, незабаром після окупації німецько-фашистськими загарбниками міста Артемівська, на території військового містечка, за Північним вокзалом,

було створено табір, у якому знаходилося 1000 полонених червоноармійців...

Через голод навесні 1942 року військовополонені виходили з табору і, як тварини, навколішки збирали і їли траву. Для того, щоб позбавити людей і цієї їжі, німці огородили будинок табору подвійною огорожею з колючого дроту, з відстанню між огорожею два метра, а між нею було накидано дротові їжаки...

Біля табору виявлено 25 могил, із них три масові. У першій могилі завдовжки 20 метрів і завширшки 15 метрів знайдено близько тисячі людських останків. Друга могила має довжину 27 метрів і ширину 14 метрів, у ній виявлено до 500 останків, і в інших могилах – від 25 до 30; усього до 3 тисяч останків... («Нюрнберзький процес» (зб. матеріалів у 8 томах). М., Юридична література, 1990, т. 4, «Убивство та жорстке поводження з військовополоненими», с. 120).

Все так було, а не інакше...
А далі що?
Почнем з азів?
Що нам же значить пам'ять наша –
Щоб плакати... скільки-то разів?
Ярів таких, як Бабин, скільки?
Для пекла вистачило б вщерть,
Вони осколками (й не тільки)
Несуть з війни для сущих смерть.
Ми і тепер у зоні ризику...
І нам лишивши суєту,
Як Вічна Пам'ять,
Обеліски
Стоять беззмінно на посту».

Переклад О. Мороза

Особливо сьогодні я розумію своїх маму і тата, для яких щоденно ранком і ввечері була обов'язковою

МОЛИТВА ГОСПОДНЯ

Отче наш, що єси на небесах! Нехай святиться ім'я Твоє; нехай прийде царство Твоє; нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні; і прости нам провини наші, як і ми

прощаємо винуватцям нашим; і не веди нас до спокуси, але визволи нас від лукавого.

Бо Твоє є царство, і сила, і слава, Отця, і Сина, і Святого Дух, нині і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Сьогодні, коли диявол внутрішній і зовнішній об'єднали свої зусилля по нищенню наших душ (та й тіл також), виникла особлива потреба відчувати та вторити

МОЛИТВУ ЗА УКРАЇНУ

Боже Великий, Боже Всесильний! Ми, грішні діти Твої, у покорі сердець наших, приходимо до Тебе і схиляємо голови наші.

Отче! Прости провини наші та провини батьків, дідів і прадідів наших. Прийми нині, благаємо тебе, щиру молитву нашу і подяку нашу за безмежне милосердя Твоє до нас. Вислухай наші молитви і прийми благання змучених сердець наших. Благослови нашу Батьківщину Україну, волю та щастя їй дай.

Премилосердний Господи, усім, хто вдається до Тебе з благанням, ласку Твою подай.

Благаю Тебе, Боже Добрий, за братів і сестер наших, що на засланні, у в'язницях, на тяжких роботах перебувають, караються й мучаються. За вдовиць, за сиріт, за калік і немічних, і за тих, що Твого Милосердя та допомоги Твоїї потребують.

З'єднай нас усіх в єдину велику Христову сім'ю, щоб усі люди, як брати, славили Величне ім'я Твоє завжди, і нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Нищення душ наших... Зусилля з нищення душ наших не зупиняється ні на мить. Ви тільки вдумайтесь у рядки талановитої статті Олега Вергіліса («ДТ» від 30 квітня 2009 року), яку я навожу нижче:

ВТРАТА СВІДОМОСТІ. ЄВГЕНІЯ МІРОШНИЧЕНКО: ПРО ТЕ, ЩО НЕДОСПІВАНО

Цього тижня не стало Євгенії Мірошниченко. Дивно і дико цей рядок набивати на комп'ютері — «не стало...» Вона ж так пристрасно жила останніми днями: боролася за Малий оперний, боролася з

хворобою, боролася з музичною дрімучістю. Але є те, що є: не стало. І все. Дзвінок о шостій ранку: «Вибач, що так рано. Євгенія Семенівна померла... О четвертій ранку підвелася, пройшлася кімнатою, знепритомніла — впала... І...»

Звісно ж, час розсудить... Він усіх вишикує «за ранжиром», усе розкладе «по поличках». І якщо котромусь розумникові років через «надцять» закортить скласти в модному журналі важливий «рейтинг» великих голосів України (всіх часів і нашого народу), в яких не тільки унікальність тембру, а й біль, пристрасть, відлуння усіх українських сердець, — то підкажу лише кілька кандидатур, котрі справді «на віки». Маруся Чурай, Соломія Крушельницька, Оксана Петрусенко, Зоя Гайдай, Ніна Матвієнко, Євгенія Мірошниченко... Остання — з категорії «вічних», великих.

Прожила вона, у принципі, довге, щасливе життя — мінус остання «п'ятирічка» театральнo-будівельних поневірян та хвороб. Її завжди любили і народ, і влада. Гріла прихильність як близьких людей, так і вірних шанувальників. Самотність гнала від себе палицею. Проганяла її як слабкість, як проказу. І завжди її дім гудів наче вулик — учні, гості, друзі.

Кухня «євровідремонтована» стала в її останні роки місцем публіцистичних сповідей і дискусійної трибуни. Це була своя, камерна, антишустерівська «свобода слова» — в одній окремо взятій квартирі на вулиці Репіна (Терещенківська).

Співати тоді вже, звісно, не ризикувала. Бо пішла зі сцени, коли вважала за потрібне піти. Але своїм лірико-колоратурним сопрано клекотала в тій кухні, дражнячи і Зевса, і інших відповідальних небожителів, які, на її глибоке переконання, чомусь відвернулися від батьківщини, від музики... І дозволили суцільний «нечисті» заволодіти ефірами, душами і кабінетами (важливими).

— Що коїться навколо?! Чому ж вони мене «там» не чують?! Боже ж ти мій, скільки років прожила, скільки своєму народу віддала, а дочекалася тільки приниження... П'ять років влаштовують «ходіння по муках»! Думають, мабуть, для себе вимагаю? Впевнені, що бариші сколочуватиму в новому оперному залі? А я ж про дітей думаю — про ваших... І своїх! Вони ж не потрібні нікому сьогодні... Їх виштовхують у

світ інший, чужий і розтирають брудними підошвами їхню фахову спроможність... І вони залишають нашу батьківщину... Борделі будують, казино відкривають, повій своїх задовольняють у найкращих місцях столиці... А найкращі голоси — тут не потрібні?! Що це за час такий? Чому ніхто нікого не чує? Чому всі судять про інших тільки за справами своїми ж цинічними? Невже і справді оглухли?

...Це ще найбільш м'які з її емоційних висловлювань під час кухонних антишустерівських «свобод», коли туш розмивали сльози, якщо йшлося про нову оперу — її останню мрію, що так і не здійснилася... За її життя.

...Того життя, що, як відомо, було і багатшим, і яскравішим, ніж у інших співаків із того ж самого тернику. Доля завжди вела її за руку. А коли випала нагода, то підняла на вершину музичного олімпу. Дівчинка з села Радянського Харківської області зі справді неповторним голосом, яка хуліганила колись у ремісничому училищі, одного разу приїхала в консерваторський зал на урядовий концерт — і її відразу почули. За цей голос ухопилися, в нього вчепилися. Її університети вже в консерваторії — суцільні «мінуси» з марксизму-ленінізму. І суцільні «плюси» — з фахових дисциплін: майстерність актора, танці, гімнастика, спів. Рівних не було. Зірка вже починала сяяти.

Проте вдачу вона завжди мала неприборкану. Постійно їй кортіло зіскочити з академічних «канонів». Її виганяли з «храму музики» із завидною регулярністю. Інколи доходило до того, що сам голова Верховної Ради України Гречуха брав її за руку: «Женю, ти божевільна! Бог і природа тобі дали голос. А ти гадаєш, що це твоя власність? Це власність всієї України! Ану ж бо не дурій — бігом на навчання в консерваторію! Вчися добре! Присягаюся: ніхто тобі поганого слова там не скаже...»

Сперечатися з нею, заперечувати їй узагалі було важко. Завжди кулеметом строчила сто слів у відповідь. І плювати хотіла на історичні формації, партійні кон'юнктури. Вона була любима. І все.

Вона співала при Сталіні (склад «Трудових резервів» одного разу виступав у Кремлі, і вона, побачивши вождя, переплутала куплети). Вона співала при Хрущові. Її поважав Щербицький. До неї були прихильними Кравчук і Кучма. З приводу її клопотань підписував листи навіть

Ющенко. Правда, жодне з цих президентських послань так і не принесло дієвої користі її ілюзорному театру. І вона перебувала в прострації: як же це, перший муж клопочеться, а його не слухають, і вусом не ведуть, це ж неможливо, так не буває... Їй здавалося, що самого її голосу вже достатньо, аби бути почутою — всіма.

Велика і наївна, вона просто відмовлялася вірити, що на схилі літ переселилася в іншу «країну» — «країну глухих», де справжній «голос» уже не має значення.

А колись її любимий педагог — М. Донець-Тессейр — знала вагу цього вокалу. І цієї колоритної, невідчужливої «режисурі» особистості. По суті, саме Мірошниченко і принесе на українську оперну сцену акторську «саморежисуру». Вона стане окремою артистичною цінністю (та ще й з її вокалом!) практично у всіх своїх значних оперних роботах — Віолета («Травіата» Верді), Лючія («Лючія ді Ламмермур» Доніцетті), багатьох інших.

Раз у раз її підколюватимуть запитаннячком: «Чого ж ви після своїх триумфів у Києві за кордон не виїхали вчасно, Євгеніє Семенівно? Була б тоді у світі нова Каллас — ви!» А вона наче мокрим рядном накривала чужий іронічний запал: «Вгамуйтеся! У нас із нею різні долі... І різні голоси... Мені й своєї долі вистачить...»

На цю долю справді випало безліч чудових творчих звершень. І саме її ім'я стало синонімом «примадонни української опери XX століття». Було немало її бурхливих особистих романів (так кохала і так кидала, що все місто і вся країна цією пристрастю переймалися). Народила двох синів, якими пишалася завжди.

І, звісно, її постійні радощі й тривоги — учні. Обоженювала Олю Пасічник, яка виявилася затребуваною за кордоном, а не вдома. Любила, як сина, Михайла Дідика, з яким, фактично, востаннє й вийшла на оперну сцену... У «Травіаті». Це було... Господи, Боже мій, коли ж це було? Здається, років «надцять» тому, під час її 60-літнього ювілею?

Уся опера (однотайний колектив) у ті дні прийшла дивитися на її... провал. На 60-річну пенсіонерку, яка приміряла на себе вбрання томної Віолети (а це коронна партія і Каллас, і Тебальді, і самої Мірошниченко в роки її дзвінків).

Пригадую, як зал заціпенів, коли вона тільки вийшла у яскраво-червоній сукні, немов тореадор, — на бій із «биками». Дідик — Альфред. Вона — Віолета. Дивний і пристрасний роман уже літньої куртизанки та юного хлопчика... І цілком несподівана перспектива давнього оперного сюжету, окреслена нею того вечора з надривом, тугою і шаленою творчою пристрастю.

Здається, сто «Травіат» бачив із роками, а та (в червоній сукні), повірте, досі здається найкращою. Мірошніченко тоді грала і надтріснутим голосом, і залом, і чужою долею — як геніальний віртуоз. Це був цілком несподіваний етюд у її виконанні — етюд про згубність останньої пристрасті між людьми, котрих розділяють не тільки станова нерівність, а й вік...

Це була наче та ж сама знайома «Травіата», але ще більш трагічна, безвихідна, надривна.

У фіналі — коли вона помирала — з нею помирав весь зал... Не тільки від співчуття, а й від очевидного усвідомлення: видатнішої і яскравішої співачки-актриси на цій сцені немає, не було й не буде... Не буде!

Після тієї «Травіати» у її житті залишаться дві головні останні «арії» — викладацька діяльність (як реальність) і Мала опера (як привид будинку на Лук'янівці).

Про останню гірку історію багато написано, у тому числі й на наших шпальтах. Яка користь повторювати?

Першу співачку країни опустили до рівня жебракки. П'ять років «демократичної» влади стали для неї і п'ятирічкою катувань — марнотою очікувань і цинічністю чиновницьких відписок. І, не сумніваюся, два лиха остаточно зломили її в ці роки. Лихо зовнішнє — байдужість можновладців у столиці і в країні. І лихо внутрішнє — зловісні метастази: та сама хвороба, яку вона заліковувала не на батьківщині, а в Мюнхені і, вибачте, не за українські гроші, а за російські. Жодного разу її не прийняли у «співаючій» мерії з «театрального питання». Хоч билася об цей поріг крильми — заради свого театру, заради своїх учнів. Як стверджують її ж колеги, було навіть негласне розпорядження: не приймати цю співачку і на рівні заступників, щоб ніколи не добудувати цей «довгобуд». І справу всього її життя добивали повільно, впевнено:

зменшили витрати, потім зняли її директора, залишили її сам на сам із цим монстром сваволі. І на Банковій про це чудово знали (вона їм щодня писала). Але нічого не вирішували. «Країна глухих». Жаж, безсоромність... Втрата свідомості.

Ці два лиха — зовнішнє і внутрішнє — і з'їдали її, велику й любиму нашу співачку, до повної втрати свідомості... До тієї фатальної хвилини о четвертій ранку в понеділок, коли цей голос замовкнув. Хоча... втрата свідомості — це стан країни, яка переступила, а тепер оплакує.

Їй ніхто чітко не відповів на ці листи, прохання, благання. І, на жаль, так і не змогли в усьому величезному місті знайти для нової, останньої, її сцени цих нещасних 0,45 гектара землі. Моторошно римувати, але тепер знадобиться значно менше: всього 1,50 на 2 м тієї ж землі — на батьківщині, яка так любила і так зрадила.

Це тільки клаптик постійної борні добра і зла в нашій країні — Україні, який свідчить, що не завжди добро перемагає зло. Зло, яке не на користь і творцю його, і спільноті. Шкода лише, що ми цього не бажаємо усвідомити. Шкода. Шкода, що

Життя єдине, світле, миле,
Як сонце ввечері зайшло,
І щось легке, жорстоке сміле
Простерло темряви крило.
Зів'яли трави, листя квіти, -
Лишились сірі стовбурі,
І їх виспівують піїти
І славословлять кобзарі.
Поклони б'ють неправді-силі,
Замість вина — в піалах кров...
І на Голгофу йдуть похилі
Братерство, Воля і Любов.

Олександр Олесь

А тим часом:

На зборах професійних патріотів
дійшло до урядових нагород.
Із ликами ікон у млі кіотів

сиділи жирондисти й санкюлоти,
ті, хто найдужче розлюбив народ.

Запала в залі ритуальна тиша,
як на церковнім цвинтарі вночі.
Чекали орденів найвидатніші,
медалей і значків — найрозумніші,
і грамот — пересічні діячі.

Настала мить — і почалась вистава,
і вийшов щонайбільший патріот,
і зал підвівся, і лунало «Слава!»,
й узавтра порадила вся держава,
розумник і останній ідіот,
що є кому любити Україну
за нас усіх, смиренних, і від нас...
Ну, й ми собі, без ордену і чину,
за неї мовчки вип'ємо чарчину -
не навчені любити напоказ.

Валерій Гужва

А що виробляють з нашим розумом, який дозволив віднести нас до Homo sapiens, з нашою «Сферою розуму»? Про це переконливо повідає нам Андрій Топачевський в «ДТ» (30. 04. 09) у своїй статті:

НАТУРА І КУЛЬТУРА

Сьогодні пересічний громадянин знає про ціни на газ і нафту, розуміє різницю між аверсом і реверсом, стежить за рейтингами політиків і новинами футболу, але погано уявляє принципову відмінність між річкою і стічною канавою, заповідником і лісгоспом, містом і скупченням будинків. Такий рівень екологічної культури влаштовує, на жаль, багатьох. Тих, для кого Україна — не найвища цінність, а територія особистих потреб.

Над київськими вулицями, поміж різних «соціальних» реклам, бачимо гасло: «Любіть Україну!». Розмальовані квіточками рожеві простирадла нагадують про почуття, які так проникливо висловили Шевченко і Сосюра. Відсутність пояснень сприймається як заклик любити її попри все: окрадену, спотворену, принижену, отруєну сміттям і хімікатами. Таке страсотерпництво не в українському характері,

сформованому великою мірою під впливом краси рідної землі. Притаманні слов'янам пошуки сенсу життя невіддільні від образу природи. Коли вона гине, губиться відповідь на запитання: «бути чи не бути?». Кого ж це влаштовує?

За радянських часів вважалося, ніби людина панує над природою із допомогою догматів і техніки. Лише у 80-ті роки згадали слова Вернадського про ноосферу — сферу розуму, де людина житиме у злагоді з Природою. У «перебудовників» з'явилася ідея пожертвувати частиною власного комфорту задля порятунку, збереження і відродження природного середовища як фізичної і духовної колиски всіх жителів планети. «Зелений» рух примусив замислитися над майбутнім земель і вод. Була спроба запровадити систему безперервної екологічної освіти — від дитячого садка до вищого навчального закладу. Намітилися зміни в суспільній свідомості: природу треба берегти для нащадків. У Києві почали навіть окремо збирати харчові відходи, папір, скло тощо. Діяло Товариство охорони природи (за державний кошт), з іншого боку — неформальні «зелені» невдовзі прийшли до парламенту.

Напевно, «зелений» рух і навіть екологічні знання заважали. Кому саме — неважко зрозуміти, переконавшись, у чиїх руках опиняються найкращі шматки угідь України: морські узбережжя, карпатські ліси, мальовничі околиці міст. Якщо в Німеччині, Австрії, Данії природоохоронні спілки і партії відіграють помітну роль у суспільстві, то про наших уже майже не чути: їхні лідери були спокушені державними посадами й хаптурами забруднювачів довкілля, залишилися окремі ентузіасти. Торік вони прибирали Труханів острів під керівництвом... посла Нігерії! Забуто експерименти з ековихованням: для школи воно тепер не є обов'язковим, а випускники вишів мають, у кращому разі, уявлення про стандарти повітря, води, харчів, але не про різноманіття життя на Землі.

На чому ж зосереджується увага громадськості, збайдужілої до винищення природних комплексів, забруднення довкілля? Можливо, на демографічній ситуації, зменшенні народжуваності? А може, на поширенні СНІДу чи сухот? Або на стрімкій деградації та зубожінні села? Пекучі проблеми залишаються, у кращому разі, на другому плані. Натомість політизовані, гранично формалізовані державною «елітою»

ЗМІ перемикають увагу читача, глядача, слухача на безліч тимчасового і дріб'язкового, пережовуючи новини про ціни на енергоносії, про парламентські сварки, професійний бокс і футбол, зі сфери шоу-бізнесу і моди — на все, крім вічних цінностей, без яких годі говорити про здоров'я нації чи про державність... Ті, хто вважає Україну зоною культурного лиха, все ж бачать наслідки, а не причину. Двійки з історії, природознавства та географії — ось де початки духовного дилетантизму.

Маючи природне середовище, багатше і здоровіше, ніж у більшості інших країн, ми бездушно знищуємо його, а тим часом ті, кому пощастило менше, успішно відроджують довкілля, спираючись на чинне природоохоронне законодавство. До Рейну повертаються осетри, але про дніпровську білугу та стерлядь навіть не згадуємо. До речі, норми наших законів теж аж ніяк не гірші — якби їх тільки виконували. Хто вважає на недоторканність водоохоронних смуг уздовж великих і малих річок? Згадаймо хоча б трагедію Конча-Заспи. Колишньої, бо нині її вже важко впізнати.

Єдиний уцілілий комплекс правобережних озер, гаїв і луків — визнаний наукою еталон природи Середнього Подніпров'я — на межі зникнення. Сьогодні найкращі його угіддя засипають піском під ділянки для дач, а решту теж ділять між майбутніми забудовниками. Питання «навіщо в Кончі дача, якщо самої Кончі не буде?» — не для оскаженілого нувориша. Його снобізм і зажерливість сильніші за логіку, не кажучи вже про почуття прекрасного. А що ж громадськість, влада? Письменники, небайдужі депутати різних рівнів, за підтримки обласної ради і держадміністрації, вже кілька років борються із цим неподобством, але суд і закон досі не захистили історичну місцевість, перлину столиці і всієї країни.

До її знищення долучився навіть футбол! Виглядаючи цілком респектабельно з боку Столичного шосе, база ФК «Динамо» до непристойності забруднює довкілля по периметру своєї огорожі. Різний непотріб, включно із газонною травою, звалюють просто в лісі в таких кількостях, що доводиться пригортати землю. Це для функціонерів дрібниці в порівнянні з «вищою» метою, та й іноземні гості не помітять. З них вистачить стану доріг і хідників, відсутності туалетів, щоб рознести по світу враження про країну — організатора чемпіонату Європи. А

спотворена і отруєна Конча-Заспа залишиться нам — разом зі світлою мрією про єврочемпіонство.

Досвід спілкування різних неформальних об'єднань і окремих небайдужих громадян з Мінприроди показує, що Головна державна екологічна інспекція, як і решта офіційних установ, не має важелів запобігання екологічним злочинам. Якщо ж доходить до фактичного нищення довкілля, радять подавати до суду. Але тоді вже громадянинові не до судової тяганини — бодай урятуватися... У 50—60-х роках, коли будувався злощасний дніпровський «каскад», зони затоплення покинули понад мільйон жителів. До чого призведе сучасне екоцидне свавілля, можна тільки здогадуватися. Але найприкріший здогад — чиниться воно свідомо. Спотворення Кончі-Заспи та інших прекрасних місцевостей і урочищ має на меті позбавити їх (за фактом непридатності) статусу заповідних зон і рекреаційних територій загального користування і забудувати, скориставшись орендою землі з подальшим її викупом. І це не сценарій футурологічного трилера, а наша реальність. Створюється організаційно-вольова і правова пустака, якої не заповнити тільки 16-ю та 50-ю статтями Конституції про обов'язок держави щодо екологічної безпеки та нашого з вами права на здорове довкілля.

...Продаємо японцям свою квоту промислових викидів. Тобто хтось забруднюватиме атмосферу замість нас. Але права на забруднення власної землі і води не продавали і не дарували, здається, нікому! З огляду на це, чи не краще кожного «продуцента» сміття зобов'язати забезпечити його утилізацію, розробивши для порушників систему екологічних сплат та інших вагомих санкцій, аж до позбавлення права на оренду чи володіння? Тобто боротися з ганебним явищем законними засобами, спрямовуючи до бюджетів усіх рівнів відповідні штрафи та компенсаційні відрахування. Тоді рідна природа, а з нею і совість законодавців стануть хоч трохи чистішими.

Зрозуміло, що для розв'язання проблеми, яка має багато культурних і моральних аспектів, замало самих тільки економічних заходів. Рік тому католицька церква офіційно визнала забруднення природного середовища одним зі смертних гріхів. Чому б не згадати про захист Світу Божого й тим православним, в яких іще не зникла потреба у покаянні? На жаль, більшість можновладців тільки декларує віру на Різдво і Великдень...

Ритуали як замінники ідей і конкретних справ дедалі виразніше стають ознакою часу. Ритуалізм заважає дбати про зміцнення держави та її екологічну безпеку. А покладання вінків до пам'ятників допомагає забувати про велике від ювілею до ювілею. Скажімо, є пам'ятник Вернадському і бульвар його імені. А хто сьогодні пам'ятає, що передбачав цей великий учений? Тільки ми з вами, читачу, але цього замало. «Сфера розуму», про яку мріяв Володимир Вернадський, є вищим рівнем стосунків жителів Землі, але для цього маємо усвідомити свій органічний зв'язок із довкіллям і культурним середовищем. Тільки це відкриває перед Людиною історичну перспективу.

Невже так швидко... Так швидко буде порушено органічний зв'язок людини з природою? Цього не виключає Дмитро Дюдкін, доктор технічних наук, професор (уривок із статті («ДТ» за квітень 2009):

ТАЄМНИЦІ ПРИРОДИ І ДИЯВОЛЬСЬКА ЗБРОЯ

Одним із основних мотивів побоювання за долю людства є те, що іоносфера становить собою заряджену оболонку, яка захищає планету від невинного бомбардування високоенергетичними космічними частками, у тому числі від смертоносного випромінювання. Предметом стурбованості вчених стає й те, що потужне електромагнітне забруднення здатне викликати передчасний поворот (інверсію) або зсув магнітних полюсів Землі. Але головне — електромагнітний вплив на атмосферу й іоносферу викличе різку зміну швидкості обертання Землі і, відповідно, напруженості геомагнітного поля, що призведе до катастрофічних наслідків. Природа через певний час шляхом саморегулювання створить умови відтворення світу, але вже без нас.

Усе це так. Але людині притаманні надія та оптимізм. Тому воскресіння було, є і буде в наших серцях:

ВОСКРЕСІННЯ

Ти воскреснеш Україно,
І на Шевченковім крилі
Торкнешся віщої зорі
Своїм знаменом жовто-синім...
І переродиться руїна,

Осмилена
Святим вогнем,
І СЛОВОМ осінить мене
Та одержимість українна,
Та мука самозабуття,

Що перероджує життя,
Що блудного вертає сина
В обереги забуті отчі...
Надією
Сльозяться очі
Мої,
Хоч ти ще на хресті,
Та вже архангели святі
Віншують радісно й пророче
Колядувальними дзвінками,
Щоб Мир і Бог возсів між нами
В новонародженім Христі
Неначе в прадідів...
Грими,
Ще не розп'ята бандуро! —
Проїшли часи —

Що кожен дурень
Все цитькав нам:
Що ми — не ми...
А в тиші —
Вибухає буря!
Спадає злякано полуда
І обайстручених очей,
І сором серце вже пече
За Матір сина.
Буде, буде! —
Святої миті світла суть.
І непорочно назвуть
Воскреслу матір
Діти блудні.

Святослав Праск

Проїшли роки... Але почуття братерства, які були притаманні у воєнні та післявоєнні роки, залишились у багатьох із нас. І це тішить, і це надає життєвої наснаги, особливо нам, старикам.

І про це всі мої книги спогадів і роздумів, і про це теперішня розповідь та продовження...

Павловський Михайло Петрович, академік Академії медичних наук України, заслужений працівник Вищої школи України, доктор медичних наук, професор, лауреат державних премій України у галузі науки і техніки, заслужений винахідник СРСР, завідувач кафедри факультетської хірургії Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького, ректор цього ж університету в 1981–1998 роках...

Чудова, талановита, витримана та працелюбна людина, з якою мені довелося доволі часто спілкуватися в часи свого ректорства (1981–1997 рр.). Людина, яка не має спокою ні вдень, ні вночі. Михайло Петрович признаний ведучий хірург і науковець у Західному регіоні України. Вдумайтеся тільки — він автор і співавтор понад 1200 наукових робіт.

Я дивуюся, що Михайло Петрович знаходить час ще й для своїх колег, друзів. Я не пам'ятаю жодного свого дня народження, за остання

двадцять років, щоб вони минули без вітання зі сторони Михайла Петровича. А я в «нього» не один такий. І добрі Ваші слова, Михайле Петровичу, на мою адресу, я завжди сприймаю, як: «Похвала оточуючих показує нам не які ми є, а якими мусимо бути» (Огастес Хер).

Сьогодні він у «передових лавах» за своєю хірургічною активністю, за своєю життєвою позицією. Наша взаємоповага та обоюдна симпатія залишається й сьогодні. Про це свідчить і наведений нижче його лист.

Дорогий Іван Семенович!

Отримав сьогодні чергову (пишете — передостання — так не жартуйте!!!) Вашу чудову книжку «Як важко все життя щасливим бути...» Сердечно дякую! Як і всі попередні — відкрив і ... не зміг закрити, доки не прочитав — переглянув до останньої сторінки (трохи більше трьох годин!). Поздоровляю! Ви молодець! Немає слів, аби виразити Вам вдячність за те, що всі Ваші думки, усі цитати знаменитих, усі вміло підібрані поетичні «цитати», усе, що є у цій черговій чудовій (тільки борони, Боже, не передостанній!) книжечці —

надзвичайно актуальні, сучасні, віддзеркалюють все те, що тривожить, хвилює кожного думаючого Українця, кожного, хто небайдужий до всього того, що творять наші «керівники», яким ми довірили (і вірили!!!) будівництво, розвиток нашої багатостраждальної Держави — України! (стр. 8 — Сергій Ярема, 27 — Петро Ребро та... взагалі — кожна сторінка!).

А стр. 137-139 (замість вступу)! І про Володимира Великого, і про «Нерозумного сина» Богдана, і про Мордохая і Бланка..., і про «наступання на ті самі граблі» (це я додаю) — ядерне розброєння, фактичну ліквідацію боєздатності армії теперішньої України (фінансування її навіть не на 1/3 потрібного), демографічну катастрофу — вимирання українців, про сучасну «Московію», 5-ту колону et cetra, et cetra... А де ж ті хлопці (УПА, УИРА?), що грудьми стануть на захист України? Ось так і опинимося, якщо не ми, то наші онуки і правнуки знову під двоголовим орлом... Тільки тоді — вже назавжди! Серце кров'ю обливається, коли задумаєшся!..

Дорогий Іване Семеновичу! Не подумайте, що я нехтую, чи забув, чи не хочу відгукнутися на Ваші поради, прохання! Усе пам'ятаю, є про що згадати і написати із пережитого разом нашого «ректорства», лікарського

життя. Є десятки фотографій (Михайло Петрович майже завжди мав при собі фотоапарат — І. С.), приємних спогадів, успіхів і невдач, досягнень і нездійсненого... Все ще надіюсь, що напишу, хоча мені 79-й і розумію, що часу навряд чи вистачить...

Після несподіваної і передчасної втрати дружини, з якою мирно, в любові і взаємоповазі разом прожили 53 роки, виховали сина і доньку, дочекалися 4-х онуків (тепер зі мною живе онука — Наталя, магістр-акушер-гінеколог, доглядає мене, трохи готує їжу, пере, гладить — проходить «курс молодого бійця», вчиться на мені), я ще не можу отямитися, часто навідуюся до гробівця, тишком душуся від сліз (як же Вона там, холодно..., самотньо...?!), словом... дуже важко! Заглядаю вечорами в альбом з фотографіями, заглядаю в усмінене рідне обличчя, що на портреті поряд з моїм робочим столом дома, здригаюся при ліжку, друга половина якого ось уже від 27 грудня 2007 року — порожня...

Багато працюю, але, мабуть, неправильно (правильно! — І. С.), бо це переважно — допомагаю іншим, часто без вдячності: редакую всілякі статті (М. П. — головний редактор журналу — І. С.), дисертації, автореферати, часто виступаю опонентом, ще трохи «втікаю» у різні відрядження... Але це вже скорочую, це вже не те здоров'я... Не впізнаю своїх учнів, у ріст яких вклав багато часу, сил, здоров'я, але які з часом... забувають про це (я, І. С., додаю: «Вчений знає, що таке неук, в зв'язку з тим що сам був ним колись, але неук не розуміє стану вченого, тому що ніколи ним не був» — східний вислів). На операції кличуть здебільшого, коли вже «підзалетять», коли треба виручати. Добре, що ще можу допомогти, помітисся, вистояти 4-5 годин і виручити, прикрити...

...Але... живемо надією, що все ж таки незабаром буде краще! Лиш би здоров'я і ще трохи пожити! Ще написати про пережите, про те, як би мало бути! Зробити так, як це робите Ви! Хто ще стільки потрібного написав!? Вам я щиро, по-доброму заздрю і бажаю, аби Ви писали далі! Не можна пройти мимо написаного Вами!

Особисто я дуже вдячний Вам за те, що я є «учасник війни» після того, як Ви мені, якимось, у вагоні порадили цього добитися, адже у 1944-1945 рр. я працював пошталійоном без будь-якої оплати — носив по 3-х селах «трикутнички» від фронтовиків, вже навіть коли відновилася школа — зранку заносив сумку на пошту, а йдучи зі школи — забирав її,

повну листів, і розносив у Берестечку по 4-х вулицях. Навіть був короткий період, коли розносив «похоронки»... Це було жахливо. Читали про смерть сина чи батька, а ти безпомічний, маєш 14 років...

Дорогий Іване Семеновичу! Щиро вітаю Вас, усю Вашу родину, з Великоднем, з наступними Травневими святами! Хай Вас Бог береже. Христос Воскрес! Воїстину Воскрес! Воскресне Україна!

Щиро Ваш — з глибокою шаною Михайло П.

Ось такий один із моїх побратимів! Моїх натхненників творчого та піднесеного сприйняття життя. Його лист до мене — це насичений кусочок життя Михайла Петровича, це енергетичний заряд для мене, це промінчик у Всесвіт, це...

Це... для Вас, Михайле Петровичу

Я тебе не лаю, Талалаю,
Я тебе, Поете, похвалю,
Бо коли печаль твою читаю,
Наче в небі рідному літаю
І тебе, й український світ люблю.
Хто «заєвропеївся» модерном —
І не пізнаєш, німець чи могол.
Хто пустелю прикриває дерном,
Щоб словами гратись у футбол...
Пробиваймось крізь дрімучі хащі.
Подолавши терни вікові,
Будем, як земля, животворящі
В отчій мові будемо живі.
Слава Богу, ще у нашім краї
Не перевелись плугатарі.
Є ще в нашім краї Талалаї
І о забур'яненій порі.

Володимир Бровченко

Добро є в кожній людині. Воно генетично присутнє в кожному живому організмі. Навіть у «забур'яненій» порі. Воно передається з покоління в покоління. І не його «провина», що деякі індивідууми подавляють його в собі, спотворюють його ростки, не дозволяють

розцвісти. І все ж таки неосяжність добра не має меж, його не може заховати або придушити ні одна зла сила.

Знай, що «В себе самом, внутри тебя источник д о б р а. Он не перестанет журчать по мере того, как ты будешь раскапывать его» (М. Аврелий). Старайся помічати його та використовувати як емоційно-позитивну енергетику у власному житті-бутті. Воно, добро, завжди з нами, в нас. Більше того, ми його не тільки передаємо іншим, а й продукуємо його в других людях. І воно, добро, передається й нам зворотно. Це виразно видно і із листа Михайла Петровича, це виразно видно із сюжетів усіх моїх книг спогадів і роздумів. А тому продовжую випромінювати добро.

Дорогой Иван Семенович!

Получил и с наслаждением прочел Вашу очередную книгу «Як важко все життя щасливим бути». Я думаю, что она, как и многие предыдущие книги, как раз и свидетельствует о том, что, несмотря на все трудности, Вы были и остаетесь счастливым человеком. И хотя понятие «счастье» каждый понимает по-своему — есть общие представления: это жизненный успех, это благополучная семья, ученики, продолжающие Ваши задумки, это активная безбедная старость. Все это у Вас есть, и все это Вы заслужили практикой Вашей жизни.

В начале апреля на конференции в Одессе, посвященной памяти проф. Резника Б. Я., мне удалось коротко пообщаться с нынешней заведующей Вашей кафедры... Она рассказала, что Ваш юбилей прошел «чудово», был светлым и без тени грусти, которую невольно начинаешь испытывать в определенном возрасте. Я спросил о своем поздравлении — она сказала, что все поздравления читал со сцены заслуженный артист, было торжественно и празднично. В очередной раз пожалел о своем отсутствии — что поделаешь, к сожалению, многое желаемое остается неосуществленным и не всегда по нашей вине.

В выходных данных книги обозначено: «книга передостання». Будьте осторожны: не зря говорят — «никогда не говори никогда». Вам останавливаться и обозначать какие-то вехи Вашего творчества нельзя и не только потому, что Вам есть еще много чего сказать и нам, Вашим

Внучка Володимира Александровича Белоусова
21. 04. 09 г.

Ольга
подпись

Внучка... Онука мого вчителя і керівника кандидатської і докторської дисертації. Хто ще може «похвастатися» такими «зв'язками», як я?! Протягом десятиліть я підтримую дружні відносини із сином Володимира Олександровича, Юрієм, а тепер — ще й з його донькою. Яка багата людина, тобто я, спілкуванням з собою подібними! І це приносить мені натхнення, і це пояснює думку Томаса Карлейля: «Нет большей повседневной добродетели, нежели жизнерадостность. Эта черта человека для других людей подобна солнечному свету для дня, или теплему дождю для иссохшей травы. Радостное лицо излучает свой свет вокруг и передает другим дух веселья». І це сприяє тому, що «Божая іскра горить» в мені:

...Ні, не стихайте, солодкії співи,
Всяк з нас їх слухати рад,
Любо колишуть нас тихі мотиви
«Снів» ваших, «мрій» та «балад».
Тільки навіщо той смуток і туга,
Вже ж бо і так ми сумні.
Хай нас колишуть, як пестоші друга,
Ваші лагідні пісні!
Ніч налягала безпросвітним склепінням,
Очі й серця нам тьмарить,
Хай же привітним і тихим промінням
Божая іскра горить.

Леся Українка

І це викликає в моїй душі

АКТ ПОДЯКИ

Дякую Тобі, Господи, за таку велику ласку, що Ти зволив загостити до мого знедоленого серця.

Дякую Тобі за те, що Ти відкупив мене на хресті, що покликав мене до святої віри, що установив ту Пресвяту Тайну Євхаристії, в якій Ти до мене загостив.

Пресвята Діво Маріє, Мати милосердя, Святі мої Покровителі й усі святі, дякуйте за мене, величайте разом зі мною Бога, Який проявив мені таке велике милосердя.

Дуже велике милосердя... Прокидаюся сьогодні (21.05.09), з-за обрію визирає сонечко та шле мені привітні, теплі та лагідні промінчики. Я мимоволі посміхаюся, а увесь організм наповнюється радістю життя, незбагненим бажанням стати часткою оточуючої природи, яку я бачу зі свого балкону... Я роблю зарядку, мене «обнімають» та «лоскотють» ледве помітні хвилі теплого повітря, вони ж «проминають» мій мозок, що сприяє оптимістичному сприйняттю всього, що я бачу, чую, відчуваю... А чую я неймовірну тишу та спів соловейка в моєму садку. Прислухаюся до різноманіття звуків цього співу, якого не в змозі відтворити навіть талановита музично освічена людина. Що ж ти, маленька пташечко, витворяєш зі мною? Струни моєї душі натягуються до останнього краю й бринять, посилаючи добрі звуки у Всесвіт.

І тут мені на пам'ять приходить позавчорашній день (насправді — сьогоднішній). Я був у Києві. Заночував у чудовому санаторії «Жовтень» в Конча-Заспі — місцевості, де «бідують слуги народу» (якщо так злиденно живе народ, то як же тоді збиткуються слуги народні — народний фольклор). Не міг заснути. Безустанний грім феєрверків, різнокольорове сяйво, навіть дикі звуки долітають при відкритому балконі. То все розваги наших багатіїв, «будиночки» яких «прикрашають» пейзаж санаторія.

І я подумав: Господи, за що ж ти цих людей так жорстоко караєш — відлучивши їх від спілкування з природою, а поєднуєш з дияволом. Невже

У табунах людинозвірів
Живуть самиці і самці,
Гібриди зміїв і вампірів,
Їх сила й розум — в кулаці.
Пильнуйте, люди добрі й ширі,
Не спіть учені і женці!
Чатують вас людинозвірі
З страхіттям атомним в руці.

Василь Симоненко

А звернення Вадима Крищенка до киян – це твій, усіх нас та

МІЙ БІЛЬ

Кияни, — запитать доречно, —
Чого ви нагло продались,
За жменю цукру, жменю гречки
Зігнули ноги, впали ниць?
Нікчемний лик в коштовній рамі —
А правда висохла до дна.
Між православних божих храмів
Вертепи править сатана.
Ганьбою кожен день обито,
Лиш вікна дивляться сумні,
І мову схожу на молитву,
Обслинили уста брехні.
Нема нічого, крім омани,
Де гордість, що була колись?..
Кияни, землячки-кияни,
Чого ви нагло продались?

Я не зміг витримати більше однієї ночі — покинув усі свої Київські справи і помчався на своє обійстя. А всю мою дорогу освітлювала пиво-горілчано-тютюнова реклама. Про її наслідки — ні-ні. Тому змушений навести статтю Василя Ільницького («День» від 3. 03. 09):

«СПИВАЄМОСЯ... ЧОМУ УКРАЇНЬСЬКА ВЛАДА «НЕ ПОМІЧАЄ» АЛКОГОЛЬНОГО ГЕНОЦИДУ?»

БІДА БІДУ ТЯГНЕ. За словами головного лікаря Закарпатського наркологічного диспансеру Василя Кручаниці, наші земляки щороку вживають усе більше алкоголю, а число алкогольно залежних закарпатців щороку зростає, починаючи з 1998 року. Якщо десять років тому на 10 тис. населення було 128 відвертих п'яниць, які перебували на обліку, то тепер ця цифра — 145, а в окремих районах — усі 210–217. Але на обліку перебувають лише ті, хто з власної волі або через наполегливість родичів чи колег по роботі почали лікуватися. Реально ж їх чи не вдсятеро більше.

Раніше у стаціонарі диспансеру спостерігалася «сезонність» — лікувалися восени, після Різдва й до настання весняно-польових робіт. Нині усі 80 ліжок зайняті круглий рік. Більше того — існує навіть черга, бо одночасно у медзакладі розмістити всіх бажаючих просто немає можливості. І це при тому, що закарпатці далеко не найбільші пияки в Україні — за словами пана Василя, чим далі на схід від Карпат, тим ситуація ще складніша...

Ще одна біда: останнім часом алкоголізм у краї, як і в країні загалом, значно помолодшав: якщо років із двадцять тому знайомство зі спиртним відбувалося у 16–17 років (пили сухі вина або шампанське), то тепер, не в останню чергу завдяки слабоалкогольним газованим напоям типу «Лонгер» та пиву до пляшки прикладаються уже з 11-річного віку.

Жителі ряду притисянських сіл, працюючи в основному в сільському господарстві чи на будівництві, щодня випивають один-два літри вина протягом декількох років і алкоголіками себе не вважають. Однак варто такій людині потрапити в інші умови (наприклад, до лікарні з травмою, пневмонією чи ще чимось, або в інше місце, де пити не дадуть), як у неї вже на четвертий-п'ятий день настає абсентний стан, простіше кажучи — біла гарячка. У гірських районах масовому спиванню сприяє безробіття та сезонний характер роботи. Повернувшись із заробітків з далеких країв, багато хто по кілька тижнів, а то й місяців «відтягується» за увесь час вимушеного утримання, не рідко втягуючи в пиятику усю рідню. Такі затяжні застілля часто закінчуються спиванням цілих родин, які раніше до числа алкогольно залежних не належали. Подібні випадки почастишали на Рахівщині, Перечинщині, Міжгірщині, Тячівщині. А в Ужгороді, Мукачевому та в інших містах спостерігався своєрідний «базарний синдром» — масове спивання продавців ринків: спробуй вистояти цілий день взимку без внутрішнього «підігріву».

Головний нарколог області каже: коли проблеми з уживанням алкоголю має до 4% дорослого населення, то ситуація вважається контрольованою, якщо більше — загрозливою, а якщо 7% — катастрофічною. Цю позначку вже переступили не в одному селі...

Жителі низинних районів — Ужгородського, Берегівського, Виноградівського найбільше «напосідають» на домашнє вино, виготовлене з невибагливих сортів «Ізабелли», яке для більш швидкого

досягнення ефекту ще й настоюють на... тютюні та карбіді, так званий нейлонбор. (До речі, європейські винороби давно перестали вирощувати цей сорт винограду, бо вважають його шкідливим для людського здоров'я, а в Україні у промисловому виробництві вино «Ізабелла» використовується виключно для купажування). Мешканці передгірських сіл п'ють і вино домашнього виробництва, і фруктову самогонку (слив'янку, теркильовку, барацковку). Відразу хочу наголосити, що фруктові горілки — річ непогана. У країнах Південної й Центральної Європи її варять скрізь, і саме фруктові, а не зернові горілки переважають на полицях тамтешніх супермаркетів. Нині ж в області немає жодного підприємства, де б виготовляли традиційну для краю фруктову горілку, зате примітивні домашні самогонні гуральні на власному обійсті не влаштовуює лише лінивий.

Жителі гірських районів, де фруктів родить обмаль, вживають переважно горілку — дешеву магазинну, фальсифіковану, яка нелегально продається чи не в кожній другій хаті (про це знають усі, окрім міліції та податківців), або ж самогон. Масового вживання закарпатцями спиртвмісних товарів побутової хімії не зафіксовано, хоча окремі випадки трапляються.

ГОРІЛКА ТА ПИВО В УКРАЇНІ — УЗАКОНЕНИЙ НАРКОТИК. Якщо європейці віддають перевагу сухим легким натуральним винам, то більшість нашого брата глушить «дібровку» і «нейлонбор». Результат — отруєння альдегідами. Чи не щодня преса пише про те, як силові структури виявляють підпільні цехи з розливу низькопробного пійла. Проте знищити цей вельми прибутковий бізнес репресивними методами не вдається. Свідчення тому — закупівля на ужгородських базарах використаної склотари: за порожню пляшку з-під коньяків «Тиса», «Карпати» та «Ужгород» платять по 6—10 грн., а за посудину з-під горілки розкручених брендів пропонують і всі 20. Нині пійло з технічного спирту розливають у пляшки з етикетками відомих брендів чи не в кожному великому селі.

Фахівці, які працюють із цим специфічним контингентом наших співвітчизників, твердять, що у трьох із чотирьох випадків причиною алкогольної пристрасті є соціальна невлаштованість людини.

Не можна недооцінювати і вплив реклами алкоголю. Сформовано хибну суспільну мораль, що вживати алкоголь — престижно. Особливо негативно це впливає на молодь, до того ж, нині заняття у спортивних секціях чи художніх гуртках коштують набагато дорожче, ніж посиденьки у численних закусочних з морем найрізноманітніших напоїв...

Успішне лікування від алкогольної залежності потребує докорінних змін власного життєвого укладу, а останнє — надто вагомої особистої мотивації. Медикаментозне лікування — лише перший етап на шляху до повної реабілітації особистості. Треба розуміти, що ні держава, ні друзі-колеги, ані навіть рідні не спроможні зупинити сповзання конкретної особи на суспільне дно, якщо сам п'яниця не захоче кардинально змінити своє життя. Тому реальні такі, що, повернувшись із лікування додому, почати нове життя можуть лише одиниці, бо соціально-побутова ситуація у нашому суспільстві сприяє швидше деградації, ніж реабілітації особистості.

Нині у диспансері лікуються в основному 25–45-річні. Курс лікування триває місяць. Якщо 20% тих, хто пройшов курс, протягом року не прикладалися до чарки, це вважається добрим показником, бо багатьом алкоголь уже непоправно понівечив здоров'я, зруйнував здатність реально сприймати навколишній світ, адже він руйнує клітини кори головного мозку.

У сусідніх з Україною європейських країнах теж не бракує п'яниць, але там завдяки страховій медицині створено цілу низку закладів, де можна пройти детоксикацію, лікування, отримати консультацію психолога тощо. Така система реабілітаційних центрів сприяє новій адаптації до життя. Якщо людина за час хвороби втратила свої соціальні зв'язки, то вона перебуває у такому центрі протягом тривалого періоду, аж до кількох років. Кошти на утримання таких центрів надають держава, страхові компанії, благодійні фонди, релігійні організації.

ЦІНА ПИТАННЯ. «Лінивість і п'янство наші найбільші біди», — писав Василь Гренджа-Донський 1938 року, коли наш край входив до складу «першої» Чехословаччини, а ототожнення пияків із безбожниками — одна з провідних тем літературної творчості тогочасного лідера українського національного руху Закарпаття Августина Волошина.

Побороти неосвіченість і відсталість — одвічних супутників пияцтва, успішно допомагали десяткам тисяч неграмотних селян і ремісників церква та громадські організації, зокрема, «Просвіта», ім. Духновича, «Пласт», а переважна більшість наскільки нечисленної, настільки й небайдужої інтелігенції та священнослужителів вважали просвітницьку роботу своїм обов'язком перед суспільним загалом.

У роки СРСР з алкоголізмом більш чи менш успішно боролися Компартія та профспілки. Втім, виховна робота очікуваного результату не давала, й доводилося йти на більш жорстку боротьбу: партія і держава розгорнули 1985 року справжню війну — почали зачиняти горілчані магазини, демонтувати спиртзаводи, вирубувати виноградники. В результаті цієї війни зникли... самі КППС і радянська влада. Переміг алкоголізм.

Очевидно, з огляду саме на цей історичний прецедент сьогоднішня українська влада в особі усіх її ну дуже розлогих гілок, з пиятикою не бореться взагалі — ціна питання надто висока. Більше того, парламентське алкогольне лобі домоглося визнання пива неалкогольним продуктом. Церква теж не надто активна, а тим часом громадяни, виборці спиваються. Тільки до чого це призведе років так через 20–30, а то й скоріше? Хто тоді утримуватиме на своєму горбі державу, приводитиме до влади партії, будуватиме за свої ще не пропиті кривні нові храми?

Алкогольний геноцид — не винахід теперішньої влади. Він віками «розкошує» на смертній тризні всіх народів. Я лише наведу фольклорний твір радянських часів:

Делегату съезда алкоголиков!

Доводится до сведения всех алкоголиков и собутыльников, что всесоюзный съезд состоится в городе Канава. Председатель: Литров; Секретарь: Стаканович; Члены: Чекушкин, Рюмкин.

Повестка дня:

1. О принятии в члены общества алкоголиков.
2. Выборы нового комитета.

В работе съезда примут участие представители братских республик. От Украины: Наливайло, Выпивайло, Закусайло; от Белорусии:

Стограмович, Бутылович; от Грузии: Недопидзе, Перепидзе; от Литвы: Недопивайтесь, Неспотыкайтесь; от Армении: Сутрапьян.

На съезде будут присутствовать: Бражкин, Самогонников. Иностранные гости: Япония — То-Яма, То-Канава; Франция — Де-пье, Де-лье; С докладом выступить начальник с пятью звездочками тов. Коньяк. По прибытию звоните по телефону 1-100, дополнительный — 1-200. Регистрация делегатов будет проводится по адресу: г. Москва-40, секретарь — Спотыкач. Съезд открывается гимном: «Хотят ли русские вина: Хотят ли русские вина — спросил у Бога сатана. А Бог сказал — иди к чертям и поезжай в Россию сам. И посмотри на тех ребят, что в доску пьяные лежат. И ты увидишь сатана, хотят ли русские вина. Все пьют: и доктор, и рыбак, и умный пьет, и пьет дурак, профессор пьет и пьет доцент, солдат, учитель и поэт. Спросите вы в любой пивной, в любой столовой заводской, и вам ответит вся страна, хотят ли русские вина. Да, мы умеем выпивать, но не хотим, чтобы опять на водку цены возросли в ущерб народам всей земли. Ведь мы для радости живем и за нее бокалы пьем, и пусть ответит вся страна, хотят ли русские вина».

Сміятися над собою завжди корисно, а в даному випадку сміх визиває великий сум. Мені здається, що українська влада не лише помічає «алкогольний геноцид», а й активно сприяє йому.

Яку необхідно мати душевну спотвореність, як можна не любити свій народ, щоб ухвалювати закон, спрямований на розтління молодих людей? Закон про те, що пиво не є алкогольним напоєм. Сьогодні з ранку до вечора ви можете бути свідками, як підлітки і молоді люди п'ють пиво на кожному кроці та цим самим «паплюжать» свій генофонд. Я не знаю більш витонченого методу винищення людей, ніж цей, який впроваджує в життя Верховна Рада: пий з молодості, і ти не матимеш старості та життєздатного свого продовження! І я не можу не вигукнути з почуттям болю:

Я втомлена чорна земля.
Укрий мене листом черленим,
Хай ліс проростає крізь мене,
І сонце тече звіддала.
Хай гнізда звивають птахи,
Хай сім'я притулку шукає,

Хай час цей минає лихий.
Хай вік цей лихий проминає.

Марія Маміос

А тепер, читачу, зроби висновок, що таке закон? Можливо дійсно «Закон — павутина: маленькі комахи в ній гинуть, великі ж благополучно пробиваються» (Анахарзіс). Закон про безалкогольність пива схвалила велика «куча» людей, гарант підписав його. Цей окремий випадок свідчить, що навіть «такі люди» переконують пересічного громадянина про можливість стверджувати, що чорне — це біле, а біле — це чорне... Тому ми можемо зрозуміти, що «Закон і справедливість — дві речі, які Бог з'єднав, а людина роз'єднала» (К. Колтон). Гляньмо на один із багатьох-багатьох випадків, коли для одних закон, як дишло... і дозволяє йому безсоромно розтринькувати гроші народні на свої витребеньки (стаття в газеті «ДТ» від 11 квітня 2009, Володимира Мартина):

ПРИЗЕМЛЕННЯ НЕБОЖИТЕЛІВ

Главі президентського секретаріату починають «перекривати кисень» навіть у його вотчині — у Закарпатті, що півроку тому видавалося неможливим у принципі. Мало того, що В. Балогу викликали в міліцію на допит у справі про вбивство ужгородського підприємця (деталі справи «ДТ» повідомляло в числі за 28 березня), — минулого тижня в аеропорту Ужгорода затримали літак, яким він прилетів додому.

Усе відбувалося за таким сценарієм. У п'ятницю ввечері В. Балоба, як звичайно, прибув зі столиці на Закарпаття на уїк-енд. На борту літака Learjet 60 (який вважається повітряним судном для VIP-персон) були також молодший брат глави президентського секретаріату, перший заступник закарпатського губернатора І. Балоба, голова Закарпатської обласної ради М. Кічковський та охоронець. Цього ж дня на адресу начальника ГУМВС у Закарпатській області П. Кононенка надійшло депутатське звернення Г. Москаля з проханням перевірити літак на предмет можливих порушень митного законодавства та повітряного простору.

До перевірки залучили працівників Ужгородської митниці (такі речі — їхня компетенція). Командиром літака виявився громадянин

США, хоча й з українським прізвищем. Він повідомив правоохоронцям, що повітряне судно прибуло на митну територію України за міжнародним рейсом «Прага — Бориспіль». Коли в пілота поцікавилися, на якій підставі він здійснює внутрішній рейс «Київ — Ужгород», той... перейшов на англійську мову. Жодних документів, які б підтверджували законність перебування літака на Закарпатті, на борту не виявилось. Після цього судно затримали для детальнішої перевірки, а біля злітної смуги виставили охорону з працівників УБОЗу та УДАІ. Міліціонери перебували в службових машинах, жодного їхнього втручання не знадобилося. Хоча варіанти могли бути різні. Затримання літака не на жарт розлютило його VIP-пасажирів. У митницю на «розбір польотів» заходив двоюрідний брат В. Балоги, народний депутат В. Петьовка, лунали гнівні телефонні дзвінки з Управління державної охорони, крім того, до ГУМВС звернувся начальник обласного УСБУ і зажадав терміново надати інформацію щодо ситуації з літаком, яким користується охоронювана особа, задля безпеки котрої задіяно 15 бійців спецпідрозділу «Альфа».

У суботу екіпаж тричі (о 7, 11.30 та о 15.00) намагався вилетіти до Києва і навіть розкохлював двигуни, однак правоохоронці пішли на принцип, і з Ужгорода його так і не випустили. У неділю пополудні В. Балога змушений був добиратися до Києва чартерним рейсом Луганських авіаліній. Learjet 60 так і залишився на території Ужгородського аеропорту, хоча міліцейську охорону було знято ще в суботу по обіді. Очевидно, власники боялися, що в Києві літак конфіскують, тому й залишили його на Закарпатті, де такі питання вирішити простіше.

З понеділка факт затримання літака в Ужгороді переріс у скандал, деталі якого обговорювала більшість центральних ЗМІ. З'ясувалося, що лайнер коштує близько шести мільйонів доларів, а вартість години оренди його польоту — приблизно 10 тисяч доларів. Протягом березня В. Балога здійснив у цьому літаку 12 рейсів «Київ — Ужгород — Київ», хоча жодних прав на перельоти в межах України літак не має (для цього необхідно провести розмитнення судна й отримати купу дозволів). За твердженням ряду народних депутатів, лайнер належить одному з банків американського штату Юта і літає під прапором якихось офшорних

компаній (детальним з'ясуванням цих фактів, на прохання МВС, займається Інтерпол). Окремі питання — хто оплачує регулярні польоти В. Балоги на Закарпаття, і як сталося, що носія державної таємниці постійно обслуговували пілоти — громадяни іншої держави, один із яких володіє українською мовою?

Ужгородська митниця порушила щодо командира літака справу про порушення митних правил за ст. 336 Митного кодексу (неправомірні операції транспортного засобу, що перебуває під митним контролем). Стаття передбачає штраф від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів або конфіскацію транспортного засобу. Зрозуміло, що жоден суд на Закарпатті поки що не винесе суворого рішення щодо командира літака, яким літає В. Балога (коли матеріал готувався до друку, стало відомо, що Ужгородський суд оштрафував винного «аж» на 1200 гривень). Однак справа, зрештою, не лише в конфіскації чи штрафі. Історія з літаком — яскрава ілюстрація того, як чиновники з найближчого оточення президента в умовах жорстокої кризи, нехтуючи законами й мораллю, демонстративно купуються в розкошах. Як не згадати в цьому контексті того факту, що на межі XIX–XX ст. західноєвропейська інтелігенція називала Закарпаття Африкою в центрі Європи...

Вартість літака, яким послуговується глава секретаріату президента, — близько шести мільйонів доларів.

Ось який тяжкий тягар для народу тільки одного «сантихніка» секретаріату президента України (України!). І цей тягар лагідний народ України, чухаючи потилицю, добровільно несе на своїх плечах... І це підтвердження того, що «Будь-яка влада виходить із народу. І ніколи до нього не повертається» (Габріель Лауб). А одним із трагічних наслідків «діяльності» тисяч і тисяч таких «сантихніків» і їх наглядачів є ось що:

НАЧЕБТО Й ГОЛОДОМОРУ НЕ БУЛО...

Населення України скоротилося до 46,08 млн. Населення України продовжує скорочуватися, у період із 1 березня до 1 квітня 2009 року його чисельність зменшилася на 21,3 тис. чоловік — до 46, 08 млн чоловік, повідомляється на веб-сайті Державного комітету статистики... У січні-березні народилося 125, 8 тис. чоловік, померло — 193 тис. чоловік, із котрих 1,2 тис. — діти у віці до одного року. Коефіцієнт

38

народжуваності — 11,1 на 1 тис. чоловік, смертності — 17... Відповідно до останнього перепису населення України, проведеного 5 грудня 2001 року у країні проживало 48 млн 457,1 тис. чоловік. За даними Держкомстату, на кінець 1990 року в Україні проживало 51,94 млн чоловік (із «ДТ» від 23 травня 2009).

А тому не випадково Україна посіла перше місце у світі за таким показником — найменший приріст населення, 2004–2050 (довідник «Світ у цифрах» — 2007). І тепер уже реально замайорів горизонт, за яким українська нація вже не буде існувати.

І все-таки, ЛЮДИНО, незважаючи на такі прикρόсті в суспільстві, намагайся знайти себе в ПРИРОДІ:

Ні, дитино,
я не держу тебе. То Водяник
в драговині цупкій привик одвіку
усе живе засмоктувати. Я
звик волю шанувати. Грайся з вітром,
жартуй із Перелесником, як хочеш,
всю силу лісову і водяну,
гірську й повітряну приваб до себе,
але минай людські стежки, дитино,
бо там не ходить воля, — там жура
тягар свій носить. Обминай їх, доню:
раз тільки ступиш — і пропала воля!

Леся Українка (уривок із «Лісової пісні»)

Як і всяка інша людина, я також часто непослідовна людина. Кличу вас, читачі, до природи, а мене час від часу щось виштовхує на узбіччя. Виштовхує повсякденність. Вчора з тріумфом зустрічали футболістів «Шахтаря» — переможців якогось європейського змагання. «Якогось» — тому, що я не знаю якого. За все своє тривале життя я не вболівав за футбол і не знаю футболістів, прізвища яких Юлія Тимошенко запам'ятала за один вечір. Я прошу вибачення у фанатів футболу за відсутність тяжіння до цієї гри. Я не розумію, чому, наприклад, всесвітня перемога Кличків (та й багатьох інших українців, які посіли перші місця в тому чи іншому всесвітньому змаганні) не так значуща для України, як регіональна перемога команди, яка складається переважно з іноземців

(капітан команди Даріо Срна, тренер — Луческу), яких найняли за великі гроші (бюджет «Шахтаря» становить 84 млн дол. США). І ще додаю, що «Залишається зовсім трохи, усього кілька тижнів — фінал Кубка, потім ігри збірної, коли Даріо Срна, як лідер збірної Хорватії, намагатиметься рвати вже наш рідний український захист...» («ДТ»).

Більш того, мене безуспішно намагаються переконати ЗМІ разом із Суркісом, що футбол є об'єднувальним фактором для народу України. Я постійно спілкуюся зі своїми колегами з усіх куточків України і, на відміну від політиків, не бачу роз'єднання між людьми України залежно від регіону проживання. Прочитайте всі мої книги спогадів-роздумів і ви, політики, припините дурити голови своїм виборцям щодо Сходу і Заходу, Півночі і Півдня України. Більше того, «розумні» голови пропонують вважати футбол основою втілення в життя української національної ідеї (араби, негри, румуни... — «цемент» провідних футбольних команд...). Це вже не «Лихо з розуму», а щось гірше. Схаменіться! Правда і те, що «Жодна людина не була стільки обдурена іншими, скільки сама себе обдурювала» (А. Гревиль).

І ще одна «деталь». На ці футбольні змагання, які відбувалися у Стамбулі, полетіли майже всі депутати Верховної Ради України на чолі з нашим гарантом, президентом. Ви можете собі уявити, що на це видовище «полетіли» колективи заводів, шахт, лікарень, шкіл... на чолі зі своїми керівниками? Уявили? Ні? Я теж не можу уявити. Але я з цього явища можу зробити такі висновки:

1. Грошей в нашій країні дуже й дуже багато;
2. Без керівництва наша країна живе і працює не гірше, а можливо й краще, аніж з керівництвом;

«В Україні — безробіття!..»
 З газет і з екрана
 Прикра вістка в серце мітить
 Гірка і погана.
 То що? Нумо голосити,
 Скаржитись щосили,
 Що нам нічого робити,
 Бо ми все зробили?!
 Довкруг гляньмо чи напроти —
 Лиха наша доля! —
 Ні доріг, як у Європі,
 Ні ферм, ані поля,
 Як у людей...
 Ні надоїв,
 Ні кормів, ні паші,
 Ані техніки такої,
 Як сусіди наші
 Виробляють...
 Ні порядку,
 Ані дисципліни,
 Ні багатства,
 Ні достатку,
 Лише клатті піни
 Суперечок міжпартійних,

Сутичок ідейних,
 Протистоянь конфесійних,
 І сварок сімейних...
 «Безробіття» у нас, браття,
 Із кризою вкупі, —
 Щодень сотні депутатів
 Товчуть воду в ступі.
 А чиновництво!..
 Мільйони
 На хребті народу
 Тягарем.
 З долини — вгору
 І згори — до споду.
 Солоденько очі світять
 Підлими очима.
 Не працюють.
 «Безробіття» -
 Неробства причина...
 Стоїмо між звалищ сміття,
 Ліні, безгрошів'я...
 Нема у нас безробіття.
 Є лиш —
 Безголів'я!

Богдан Бастюк (12. 04. 1995)

Безголів'я... Безголів'я зумовило й те, що «Вони (ми — І. С.) йшли невідомо куди, і дуже здивувалися, прийшовши не туди» (Марк Твен).

Я почав з того, якою «музикою» мене привітав ранок. Потім мене «понесло» геть. А що ж я бачив цього ранку на своїй садибі? Про це «ні в казці сказати, ні пером описати...».

Пишна, розкішна, різноманітна зелень, яка щосили тягнеться догори, до сонця, до життя... Квіти, квіти, квіти..., фото яких я подаю нижче і яким жодні визначення не підходять. Різнокольорові, різноструктурні, різноархітектурні...

Я можу дивитися на одну квітку тривалий час та запитувати простір: хто може надати такому витвору природи незвичайну, неземну красоту,

привабливість, які підкоряють людину, освітлюють усе навколишнє середовище, витісняють з нашого мозку все «дурне»...?

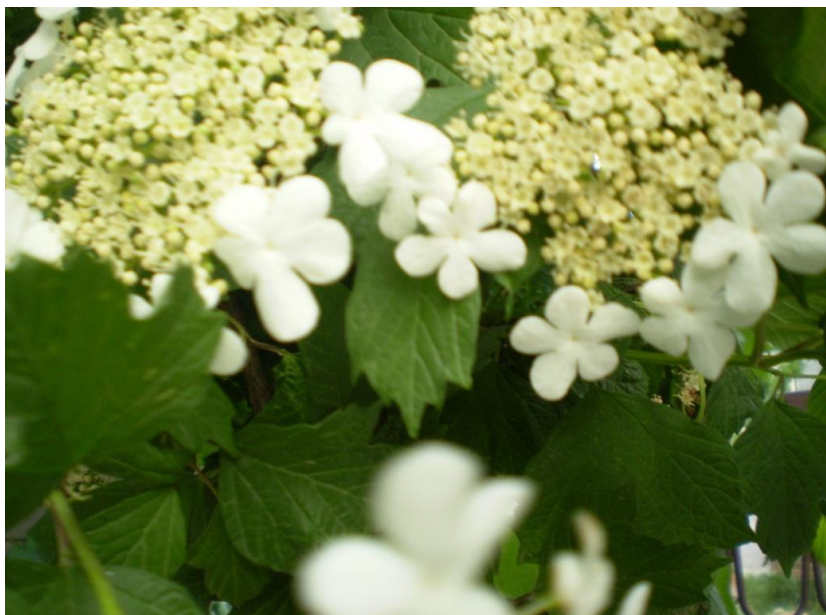

Квіти із власної садиби. Не всі квіти... Це вони «винуватці» мого щасливого буття. А тому, читачу, «Плекай у своєму серці сад (і квітники — І. С.): куди б не закинула тебе доля, він завжди буде у твоєму житті опорою» (Бруно Ферреро).

Дедалі більше переконуюсь у правдивості слів Альберта Ейнштейна: «Людина — це частина цілого, яку ми називаємо Всесвіт, частина обмежена часом і простором. Вона відчуває себе, свої думки, як дещо відокремлене від цілого, якийсь оптичний обман свідомості. Цей обман слугує для нас свого роду призмою, обмежуючи нас нашими особистими бажаннями і прихильністю до обмеженого числа людей, які перебувають близько від нас. Наше завдання має бути в тому, щоб звільнити себе із цієї тюрми, розширивши коло співчуття так, щоб воно охоплювало всі живі істоти і всю природу в її красі».

Я все це усвідомлюю, я над цим думаю, і за виразністю впливу щодо мене краса природа отримала перемогу над усіма іншими чинниками зовнішнього середовища.

«Думи мої, думи мої...»

Будьмо з тим, що «ніколи не мине»:

Вже почалось, мабуть, майбутнє.

Оце, либонь, вже почалось...

Не забувайте незабутнє,
воно вже інешм взялось!

І не знецінюйте коштовне,
не загубіться у юрбі.

Не проміняйте неповторне,
на сто ерзаців у собі!

Минають фронди і жиронди,
минає славне і гучне.

Шукайте посмішку Джоконди,
вона ніколи не мене.

Любіть травинку, і тваринку,
і сонце завтрашнього дня,
вечірню в попелі жаринку,
шляхетну інохідь коня.

Згадайте в поспіху вагона,
в невідворотності зникань,
як рафаелівська Мадонна
у вічі дивиться вікам!

В епоху спорту і синтетики
людей велика ряснота.
Нехай тендітні пальці етики
торкнуть вам серце і вуста.

Ліна Костенко

У більшості своїх книг спогадів і роздумів я згадую про Віталія Григоровича Майданника — зорю майбутнього педіатрії України. У цій книзі думав оминати його. Але не вдалося. Не вдалося з двох причин.

Перша. 19–21 травня цього року (10 днів тому) в Києві, у Конгрес-холі «Президент-готелю «Київський» відбувся перший конгрес федерації педіатрів країн СНД «Дитина і суспільство: проблеми здоров'я, розвитку та харчування». Після тривалого часу розриву «шлюбних» відносин між педіатрами всіх заново утворених країн колишнього СРСР дитячим лікарям вдалося зібратися та поділитися своїми бідами та досягненнями в царині охорони здоров'я дітей.

Проведенню конгресу передували організаційні питання, в яких провідну роль відіграв Віталій Григорович. Була створена федерація педіатрів країн СНД, президентом якої був обраний член-кореспондент АМН України, професор Майданник В. Г., його заступником (першим віце-президентом) — член-кореспондент РАМН (російської Академії медичних наук) Каганов Б. С.; головою виконкому — академік РАМН, професор Володін М. М. (ректор Московського медичного університету), замісниками — академік АМН України Антипкін Ю. Г. та професор Геппе Н. А. (Росія).

Трьохденне обговорення актуальних завдань педіатрії було плідним і цікавим. Мене вразили досягнення Білорусії в напрямку помітного, порівняно з іншими країнами СНД, зниження дитячої та материнської

смертності. І на цьому фоні мені завдали великого смутку слова Тетяни Бахтєєвої, народного депутата України, голови комітету з питань охорони здоров'я Верховної ради, які вона оприлюднила в газеті «Дзеркало тижня» за два дні до відкриття конгресу, на якому й вона була присутня:

«...Досить подивитися на графік «Динаміка численності населення України 1991–2007 рр.», щоб зрозуміти: Україна скочується в демографічну прірву. За прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, чисельність постійного населення України вже на 2050 рік може зменшитись до 36 млн людей. За п'ятнадцять років країна втратила понад 6 млн людей (що порівняно з населенням таких країн, як Данія, Грузія, Шотландія, Фінляндія, Норвегія). Показники захворюваності і смертності не мають тенденції до поліпшення впродовж усіх років незалежності. Нині співгромадяни живуть у середньому на 14-15 років менше, ніж у європейських країнах. Щомісячно нас стає менше на 70–80 тисяч...».

А я думав, що Верховна Рада, Президент, уряд не відають про ці страшні для України факти, адже всі вони постійно мають «білий хліб з чорною ікрою» та увесь час «блукають» по планеті. А об'ява давніх часів залишається:

Біля корита і керма
сьогодні вільних місць нема.

Петро Тимочко

Виходить я помилився — одне другому не заважає. Як би ми лише (!) не шкодили один одному, ми не мали б таких сумних (жахливих!) доль людських в Україні: «Ми живемо дуже близько один від одного. Так що головна мета нашого життя — допомагати іншим. А якщо ви не в змозі допомогти другим, то принаймні не шкодьте їм» (Далай-лама). Та що казати. Стомився я...

Стомився я і сів на пень,
В осінній день, проклятий день.
І довго я сидів в журбі,
Журилась по друзях, по собі...
Вмирало все... мов мрії ті
Скидали листя золоті...

І де-не-де бліді квітки
На землю клали головки...
А скільки їх було в землі,
О бідні квітоньки мої!
Та що квітки: коли дуби
Додолу гнулись, як раби.

І скільки ж то від бур страшних
Упало лицарів ясних!
Не гнулись — вітер їх ламав
І далі біг і реготав...
Аж нагло сонце і тепло
Мені всю душу облило,
І глянув я: весна, та й край,
Стоїть мій ліс, як Божий рай,
Сміється листя золоте,
І сходить щось, і щось росте!
Як папороть, цвітуть дуби —
І скрізь гриби, і скрізь гриби.
І між опеньками ріжки
Стоять і сяють мов божки.
О, де ви, діти і баби!
Ідїть, прогавите гриби!
Та враз якийсь обуривсь гриб
І так сказав: помовчав ти б!

Сиди, коли розсівся тут,
А то в нас швидко самосуд!
Народу працю ти не руш...
І гнівно змовк державний муж!
Під ноги глянув я: ріжок
Сьогодні виліз з пелюшок!
А ж чую: десь гудять хрущі,
А ж чую: десь ідуть дощі.
Дивлюсь — аж віче... галас,
крик,
Усяк показує язик!..
Пройшло лише хвилини три,
Став ліс ногами догори.
Схопився я за пень... кричу,
Та враз не втримавсь і лечу.
А з прірви відьми та баби
Летять на мітлах по гриби.

Олександр Олесь

На цьому ж конгресі ми з Галиною Андріївною Павлишин також представили доповідь «Проблемні питання специфічного лікування новонароджених з перинатальними інфекціями», яку яскраво прочитала Г. А. Організатори конгресу ввели мене також до складу координаторів цього засідання.

Під час конгресу була чудова погода, і ми, скориставшись перервою, сфотографувались.

Мої чудові дівчата, мої славетні учениці, доцент Віра Василівна Стеценко (зліва) та професор Галина Андріївна Павлишин (справа від мене), які постійно «зі мною», які постійно віддають своє тепло душі для підтримання моєї енергетики життя.

Зліва направо: професор Віктор Петрович Неділько, багаторічний працівник інституту педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, мій давній і вірний друг; доцент Віра Василівна Стеценко, доцент кафедри педіатрії Тернопільського медичного університету, моя учениця і вірний помічник мого комфортного функціонування; професор Микола Миколайович Пеший, складова частина Полтавської стоматологічної академії, завжди в «бою», завжди творить задля наших маленьких пацієнтів; я та доктор медичних наук, завідувач кафедри педіатрії Тернопільського медичного університету Галина Андріївна Павлишин, яка постійно в пошуках, у пошуках не лише вдосконалення методів оздоровлення наших малюків, насамперед, новонароджених, а й створення сприятливих умов для моєї творчої активності «на заході мого сонця».

Дивлюсь я на молодість «та й думку гадаю»:

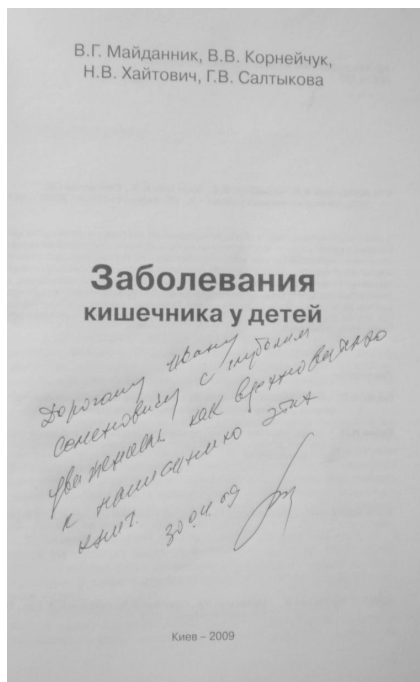
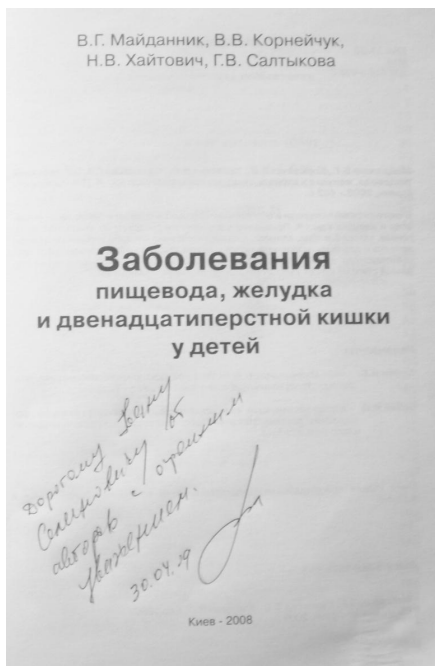
Когда я отпою и отыграю,
Где кончу я, на чем — не угадать?
Но лишь одно наверное я знаю:
Мне будет не хотеться умирать!
Посажен на литую цепь почета,
И звенья славы мне не по зубам...
Эй, кто стучит в дубовые ворота
Костяшками по кованым скобам!
Ответа нет, — но там стоят, я знаю,
Кому не так страшны цепные псы.
Но вот над изгородью замечаю
Знакомый серп отточенной косы...
Я перетру серебряный ошейник
И золотую цепь перегрызу,
Перемахну забор, ворвусь в репейник,
Порву бока — и выбегу в грозу!

Владимир Висоцкий

*А це вже у фойє Конгрес-холу «Президент-готелю «Київський»:
я з Віктором Петровичем розмірковували про можливі наслідки
нашої «реформованої» (деформованої) медицини.
Зліва — один з учнів професора Неділько В. П.*

По-друге. Віталій Григорович напередодні конгресу надіслав мені дві монографії з дарчим надписом. Монументальні монографії для лікарів і студентів старших курсів, де враховані свої та світові досягнення в даній галузі медицини. Монографії, щодо яких я був науковим рецензентом.

Мені імponує надзвичайна працездатність, різноспрямованість та системність у діяльності Віталія Григоровича. Педіатрія, а в її обличчя малюки, вдячна таким фахівцям, як професор Майданник В. Г.

Я і мої учні часто спілкуємося з В. Г., що приносить нам творче задоволення.

У центрі Віталій Григорович з дружиною Наташею, справа — тернополяни (доценти Волянська Любов Августинівна та Левенець Софія Сергіївна); зліва мій син (сумчанин, завідувач кафедри педіатрії, професор) та доцент Стеценко Віра Василівна (тернополянка). Педіатричний «інтернаціонал». Як ніхто інший, Віталій Григорович багато своїх розробок присвятив історії педіатрії, тим людям, хто творив її. Сьогодні в педіатрії він «Воїн Світла», про якого пише Пауло Коельо:

«Мир — не антоним слова «война». Мир может воцариться в сердце даже во время жестокого сражения, если мы боремся за осуществления своей мечты. Когда все наши друзья теряют надежду, мир Справедливого Сражения не дает нам опустить руки.

Глаза матери, кормящего своего ребенка, излучают мир, даже когда ее руки дрожат оттого что дипломаты не могут договориться, бомбы падают на головы, а солдаты гибнут.

Стрелок, натянувший тетиву лука, хранит мир в душе, хотя все его мышцы напряжены от физического усилия.

Поэтому для Воинов Света мир не противоположен по смыслу войне, ибо они способны:

а) отличать брренное от вечного. Они готовы бороться за свои мечты и за свое бессмертие, но уважают связи, образовавшиеся на протяжении времени, в пространстве культуры или религии;

б) понимать, что их противники не обязательно являются их врагами;

в) отдавать себе отчет в том, что их поступки сказываются на жизни пяти будущих поколений и благополучие (или страдание) детей и внуков зависит от них;

г) помнить о том, что говорит И-Цзин: упорство — качество полезное, в отличии от упрямства; надо знать меру в сражении: затягивая его, мы рискуем лишить людей силы духа, необходимой для возрождения мирной жизни.

Для Воина Света не существует абстрактного самосовершенствования: каждая возможность изменить себя — это возможность изменить весь мир.

Воин Света не может быть пессимистом. Он готов, если потребуется, грести против течения. Зато, когда он состарится и станет немощным, он может сказать своим внукам, что приходил в этот мир, чтобы лучше понять ближнего и не осуждать брата».

Попри те, що в моїх спогадах-роздумах чимало є й негативної інформації, я був, є і буду переконаним, що світом володіє добро, що людина живе та продовжує жити завдяки переваги добра над злом, що в постійній темряві не буває життя... І тому ми, читачу, з вдячністю сприймаємо поради Ліни Костенко:

Життя іде і все без коректур,
і час летить, не стишує галопу.
Давно нема маркізи Помпадур,
і ми живем уже після потопу.
Не знаю я, що буде після нас,
в які природа убереться шати.
Єдиний, хто не втомлюється, — час.
А ми живі, нам треба поспішати.
Зробити щось, лишити по собі,
а ми, нічого, — пройдемо, як тіні,

щоб тільки неба очі голубі
цю землю завжди бачили в цвітінні.

Щоб ці ліси не вимерли, як тур,
щоб ці слова не вичахли, як руди.
Життя іде і все без коректур,
і як напишеш, так уже і буде.

Але не бійся прикрого рядка.
Прозрінь не бійся, бо вони, як ліки.
Не бійся правди, хоч яка гірка,
не бійся смутків, хоч вони як ріки.

Людині бійся душу ошукать,
бо в цьому схибиш, то уже навіки.

Мені хочеться, читачу, переконати вас, що протягом року всі ми більше спілкуємося зі світлом та сонцем, теплом та відблиском з роси, квітами та багатими дарами природи... Спілкуємося денно, щорічно, все життя. Якраз це ті чинники, які, незалежно від нашої волі, є каталізаторами нашого життя, нашого потягу до нього. Знайдіть час, проаналізуйте кожну хвилину однієї доби вашого життя, і ви переконаєтесь, що ваше буття складається з численних радісних чи теплих миттєвостей, світлого простору чи радужних надій... Переконаність вічного життя ніколи не покидає людину, незважаючи на ідеологічні «прибамбаси»... І це пояснює той факт, що «переконані» атеїсти в минулому заповідали хоронити своє тіло з релігійними обрядами.

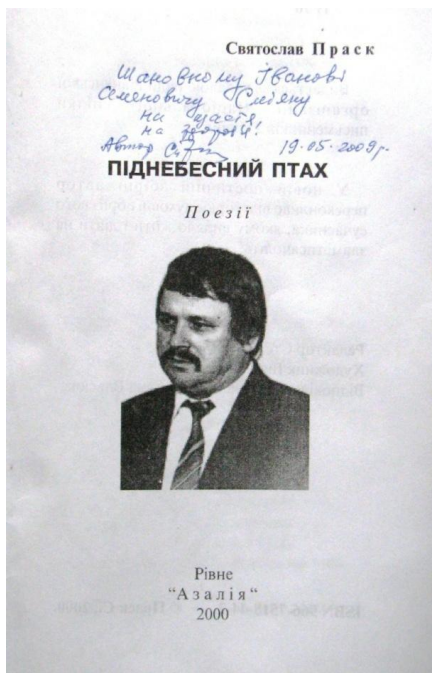
Несприятливі життєві ситуації, на превеликий сум, сприймаються людиною зі значною гіперболізацією, яка кидає тінь на все добре. Отже, від самої людини, від її сили волі залежить характер сприйняття та реакція на повсякденні збудники оточуючого середовища. І таким чином від цього залежить якість життя людини. Збудниками навколишнього середовища є природа та її прояви. Насамперед. Чому? Тому, що «Природа — єдина книга, на всіх своїх сторінках якої є глибокий зміст» (Й. Гете).

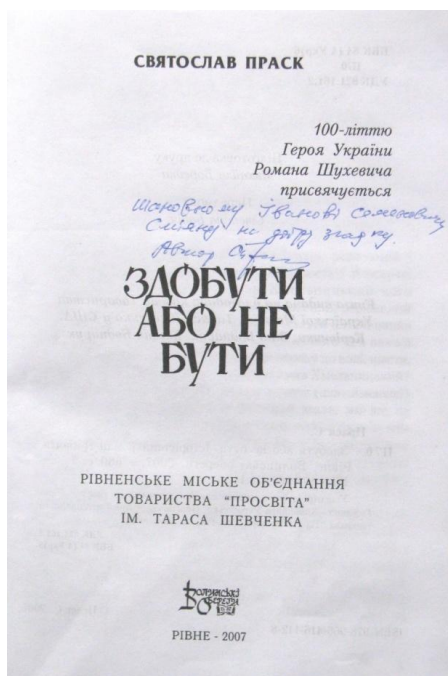
Природа в однаковій мірі доступна усім. Незважаючи на те, що деякі «самці і самиці» бажують окремі її частки (земля, ліс, річка, море...) приватизувати, загарбати, обмежити для інших... Але ж

Чи можна купити Сонце?
Чи можна продати Маму?
Купити не можна всього —
Лиш можна
Продати
Все.

Святослав Праск

Святослав Праск. Я часто використовую його вірші у своїх книгах. Навіть назва одної із них «Як важко все життя щасливим бути...», належить його творчості. І ось, коли я наблизився до свого «фінішу», я маю приємність отримати від нього подарунок — дві книги.

Що цим всім я хочу сказати?

Перше. Наша планета невеличка. Зустрічі та спілкування, які відбуваються в житті, не передбачені. При нагоді мої учні, які проживають у США, повідомляють мене про випадкові зустрічі з тернополянами, випускниками нашого вузу в Нью-Йорку, Філадельфії... А тому гасло «Нас багато — нас не подолати», я б перефразував: «Нас небагато — нас необхідно рятувати».

Друге. Спілкування збагачує нас, спілкування розширює наш світогляд, спілкування є найбільш активним подразником нашої тяги до життя. Спілкування спонукує нас до добра, спілкування є тої іскрою, з якої виникає любов, спілкування нерідко спонукує нас до творчих кроків, спілкування сприяє духовному удосконаленню, спілкування...

Я не хочу говорити про спілкування, яке породжує зло. Буває й таке. Але завжди необхідно пам'ятати, ким ти є: мухою чи бджолою?

«Мухи літають не гірше бджіл. Але бджоли прагнуть до прекрасних квітів, а мухи — до гнойових куп» (О. Турчинов).

Життя... Яке ти складне і не прогнозоване. Але я бажаю вам, читачу, і собі, щоб ми могли якомога частіше вигукнути:

«...И я живу! Великий ритм природы пульсирует и в моей груди, и когда я издаю крик радости, мне отвечает тысячекратное эхо. Я слышу тысячу соловьев. Весна выслала их пробудить землю от утренней дремы, и земля восторгается в сладостном восторге, ее цветы — это гимны, которые она вдохновенно поет навстречу солнца. А солнце движется слишком медленно, — мне хотелось бы подхлестнуть его огненных коней, чтобы они скакали быстрее. Но когда оно, шипя, опускается в море и необъятная ночь открывает свое необъятное тоскующее око, — о, тогда, только тогда пронизывает меня настоящая радость; как девушки, ласкаясь, нежат мою взволнованную грудь дуновения вечернего ветерка, звезды кивают мне, и я поднимаюсь ввысь и парю над маленькой землей и над маленькими мыслями людей...» (Генріх Гейне). «Зорі кивають мені»...

Я часто з онучкою дивлюся на зорі — загадкове явище для людини — та й думаю

Ви щасливі, пречистії зорі,
ваші промені — ваша розмова;
якби я ваші промені мала,
я б ніколи не мовила слова.

Ви щасливі, високії зорі,
все на світі вам видно з висока;
як би я так високо стояла,
хай була б я весь вік одинока.

Ви щасливі, холоднії зорі,
Ясні, тверді, неначе з кришталю;
Як би я була зіркою в небі,
Я б не знала ні туги, ні жалю.

Леся Українка

Сьогодні, та й не тільки сьогодні, ЗМІ виконують завдання невідомих мені чорних сил, пропагуючи переважно страх, боягузтво, хтивість, жорстокість, олжу, підлість, вбивства... Майже місяць всі наші

телеканали відкривались «страхіттями» свинячого грипу. Те що у світі за рік гине біля десяти мільйонів дітей від пневмонії і діареї, це помітно нікого не хвилює, а ось свинячий грип!? Які ж великі гроші необхідно були надати ЗМІ, щоб ці рекламні ролики крутили з ранку до вечора тривалий час. Та й ще в першу чергу.

Подивіться новини любого телеканалу і спробуйте знайти який-небудь позитив. Якщо вам пощастить, то радійте. І повідомте про це своїх близьких та знайомих. Ви, мабуть, помітили, що на того, хто говорить про позитив, чекає «розправа». І все це робиться свідомо чи не свідомо з метою «розбити тіло і душу» людини.

Я вам раджу в цьому переконатися на простому прикладі. У п'ятницю перед «Шоу — Савік Шустер» (я вже не кажу про «шахрайське» свободне слово на «Інтері» в той же день і в той же час) порухайте свій пульс та зміряйте свій артеріальний тиск (таке дослідження доступне кожному). Повторіть те ж саме і після огляду цього затьяжного шоу. І ви переконаєтесь, що з вашим здоров'ям «витворяють» митці людських душ. Зверніть увагу також на свій сон і своє самопочуття після цього шоу, і ви переконаєтесь, що роблять з вашими душами. І все це на фоні «свободи», про наявність якої день і ніч «талдичить» наш президент і намагається переконати кожного із нас в тому, що нам, під його патронатом, дісталася

ДАРМОВА СВОБОДА

Історія знає багато прикладів, коли після скасування кріпосного права в 1861 році селяни цілими громадами повзали на колінах перед своїм поміщиками і просили «годувальників-благодійників» не відпускати їх на волю. Для них дарована свобода була незрозумілою, непотрібною і ворожою. І багато хто за згодою колишніх господарів продовжували і далі жити в рамках сформованих сторіччями стосунків раба і пана. Виходить, свобода і рабство — не стільки юридичні відносини, скільки форма світогляду і світосприйняття, фактично — форма стану людської душі.

Нашу ситуацію з отриманою свободою можна порівняти з людиною, що знайшла гаманець. Тільки щасливчик почав з цікавістю розглядати знахідку, повну новеньких хрустких банкнот, як раптом чиясь важка рука

опускається на його плече і звучить твердий, з нахабинкою голос: «Давай сюди, це моє!» Його це чи ні піді розбери. А чолов'яга — здоровецький, і дістати по зубах за чуже, дармове ой як неохота. Тому, по-дурному і запобігливо посміхаючись, віддаєш знахідку і йдеш поки живий-здоровий. А якщо цей мужик, посміхаючись, блисне бандитською фіксою або, що ще гірше, суне тобі під ніс міліцейське посвідчення, то просто так відкараскатися не вийде, прийдеться ще й віддати все, що є в кишенях, щоб не отримати по повній програмі за мниму крадіжку.

Саме так і було з нашою свободою, що впала нам до ніг під час хаосу і розвалу радянської імперії. Не встигли ми її підібрати і роздивитися уважніше, як жадібні чиновники у формі і без такої, аморальні нувориші і наближені до них звичайні бандити швидко пояснили нам, при цьому вичистивши наші кишені, що свобода не для бидла. І пригрозили пальцем: мовляв, дивіться там. Офіційно нам розповіли, що в перехідний період можуть виникати деякі обмеження свободи, до якої наш народ не готовий і буде готовий не скоро. Зрозуміло, що все це винятково для нашого ж спільного блага...

Зажурились небагато хто: взагалі ж, було б із-за чого. Та й «що воно таке свобода» — незрозуміло. Якби це було щось конкретне, як «гроші чи ковбаса», наприклад, тоді інша справа. А то ж волею ситий не будеш. Головне, щоб годували ситно і регулярно, та й роботою не перевантажували. Сорок вісім мільйонів, а тоді — ще більш ніж п'ятдесят, безмовно погодилися чекати і спостерігати, як обмеження свободи конвертують в обіцяний ситний пайок. Але з цим не заладилося.

Нові хазяї були зайняті більше своїми особистими проблемами. Дільба (приватизація) багатомільярдного надбання країни — заводів, банків, фабрик, інформаційної і торгової інфраструктури, нерухомості, бюджетних ресурсів і т.п. — процес дуже клопітний і стомлюючий. Додайте сюди необхідність відстігати значну частину від отриманого покровителям із більш сильних країн за право обмежувати права і свободи своїх громадян і «трошечки» їх пограбувати. За бруд у європейському домі треба платити, за «дах», наданий сильним сусідом, — також і т. д. зрозуміло, що при таких турботах і навантаженні приділити увагу холопам нема ніякої можливості: ну, потерплять, пристосуються, в крайньому випадку, де-не-де вимруть.

Коли читаєш розшифровку зроблених Мельниченко записів розмов Кучми, Азарова й інших вищих посадових осіб держави, вражає не стільки обсяг зловживань і здійснених мимохідь злочинів (до цього всі звикли, адже «їм все можна»), скільки їхня повна моральна деградація. Підлість, жадібність, злоба, а головне, боягузливість — ось не найсуворіші характеристики, які можна дати їм, коли слухаєш і читаєш легендарні записи або маєш досвід особистого спілкування. Ви тільки уявіть, але ж вони підбирають собі таких же підлеглих. Вибудовується досить похмура вертикаль хазяїв, хазяйчиків, прикажчиків і наглядців. Виникає парадокс, що існує стільки, скільки існує людство: купка аморальних осіб тримає в страху і покорі багатомільйонний народ. Образливо! Але, з іншого боку, ми ж не одні такі (О. Турчинов. Із книги «Свідомість»).

У мене таке враження, що спогади і роздуми над ними для кожної людини є важливим джерелом натхнення своєї життєздатності, своєї комфортності, свого райдужного сприйняття оточуючого, власної оцінки корисності та необхідності особистої творчості... У мої 80 років мені дуже імпонує твердження Ж.-П. Ріхтера про те, що «Спогади — це єдиний рай, із якого нас не можуть вигнати». І саме головне: спогади і роздуми — це лише твоє, особисте, індивідуальне, власне, що не претендує ні на поради, ні на прозріння для «всіх», ні на ствердження того чи іншого явища, тої чи іншої оцінки... На спогади не можна ображатися, як це зробив один мій колега. Читаючи їх, можна лише спостерігати за динамікою життям того чи іншого індивідуума, його особисте сприйняття різнобарвних проявів життя та отримувати від цього задоволення, чи, навпаки, роздратування або пригнічення.

Я пишу вже 16-ту книгу спогадів і роздумів, але зовсім не впевнений, що це «кінець». Вони, з моєї точки зору, не мають закінчення, навіть після смерті. І на цьому фоні я щиро говорю:

Искал я з н а н ь я, сколько было сил,
И нет того, чего не изучил:
Но вот к концу я путь свой озираю:
Прошла вся жизнь, и ничего не знаю.

Арабський вислів

Трохи відволікаюсь. Часто, іноді декілька разів на день, наш Президент Віктор Ющенко все говорить і говорить про наш європейський вибір, про те що без Європи нам «хана», про Європу, вропу, ропу, опу, пу, у... Рідше щось подібне він говорить і про США, де народилась його дружина та проживають її близькі. Я часто, як і тільки-но, використовую геніальні думки неєвропейців.

Не гнівайтесь на мене, мій земляче (я також народжений на Сумщині), Вікторе Андрійовичу. Не гнівайтесь також, Вікторе Андрійовичу, на китайців, які давно обігнали нас, і не тільки нас, по багатьом параметрам. А ще на початку 50-х років двадцятого століття нам, студентам, викладачі політекономії говорили, що Китай відстав від нас назавжди. Це чули також студенти-китайці, які масово навчалися в наших вузах, в тому числі і в моєму. Не гнівайтесь, Вікторе Андрійовичу, також на японців, які постійно показують «кузькіну матір» всьому світу. Не гнівайтесь, Вікторе Андрійовичу, на... Господи, не гнівайтесь, Вікторе Андрійовичу, ні на кого. Тому що: «Лишь того я назову верным возничим, кто сдерживает свой гнев, несущийся подобно стремительной колеснице; другие же, бессильные, только держатся за поводья» (Буддистський вислів).

Я лише прошу Вас, Гаранте, звертати увагу й на такі «обійми» Європи щодо українців, звичайних українців, а не...

А я спускаюсь на свій «клаптик» землі та й кажу: життя чудове, цінуймо його, поважаймо його, постійно пам'ятаймо про нього, а так і про життя всіх з ким спілкуємося і не спілкуємося. Зупиніться на мить ранком та увечері, перерахуйте все добре, приємне, заспокійливе, що трапилося з вами, що ви бачили, з ким спілкувались і ви здивуєтесь — яке чудове життя: «Ведь жизнь, дыхание — высшее из благ» (Генріх Гейне).

А я наводжу наступну миттевість своїх спогадів. Спогадів «свіжих» — декількамісячних.

Христос Воскрес!

Воістину Воскрес!

Шановні наші друзі, Ліда з Іваном!

Наші вітання в Хомину неділю, коли і цей Апостол повірив.

Мого дідуся теж звали Хомою і на всенощну службу він приїздив з села, де і я народився, до м. Ізюм. І вони з мамою з вечору йшли до церкви, бо в Залимані вона була зруйнована.

Дідусь привозив свічку, яку сам виготовляв, і її хватало на всю нічну службу. А вранці нас будили, розговлялися, христосувалися в празникових білих сорочках... А композиція смаку — паска, яєчко і сало — до сьогодні супроводжує спомин про цей святий празник.

Іване, книжку про «щастя» я спочатку (по заголовку) сприйняв з деяким сумнівом. Та це було до стор. 43, коли все стало на свої історичні і життєві місця. Безумовно — спектр твоїх оцінок і поглядів широкий, та рідніше сім'я і наука.

Повністю розділяю аналіз «Болванського (ця назва ноу-хау Миколи Михайловича Пшеничного — І.С.) процесу», бо забувають або й не знають, що «у всякого своя доля і свій шлях широкий...», а коли він вивірений і доведений часом як прогресивний, так цуратися його просто гріх!

А щодо природи — так, після першого погляду на квітку з печери сьогодні людина в собі носить 1 млн 200 тис. високо естетичних почуттів і бажань, які наповнюються при спілкуванні з природою. Все так, друже, тільки не зрозуміло як насіння моркви вбирає в плід каротин, а яблуко — залізо?

Іване, друже, вдячний тобі за чудову повість про життя — пиши і далі, бо є про що сказати людям!

Обнімаю з найкращими побажаннями

М. Пшеничний

Р. S. Мені дуже приємно, що мої вітання з Ювілеєм сприйняті адекватно — бо все те зроблено від душі.

З повагою,

підпис

Ось як мій друг зі студентських років, Коля Пшеничний, розмірковує про деякі аспекти життя-буття. Микола Михайлович пройшов і продовжує долати життєвий шлях, пройшовши всі основні ланки медичного обслуговування людини, нашої людини: лікар, головний лікар, начальник Сумського обласного управління охорони здоров'я, заслужений лікар України... Із кожного його листа випромінюється жага життя, насолода ним, мрійливість та надія... Що є загальним для нас з ним? Постійний творчий пошук, постійна творча праця, яка надавала нам життєву наснагу, задоволення та постійну комфортність. Ми завжди були в праці, ми завжди були в пошуках, нас ніколи не покидала надія на краще... Це про нас, про наші переконання, про наше життєве кредо писав Антон Семенович Макаренко: «...Творческий труд возможен только тогда, когда человек относится к работе с любовью, когда он сознательно видит в ней радость, понимает пользу и необходимость труда, когда труд делается для него основной формой проявления личности и таланта. Такое отношение к труду возможно только тогда, когда образовалась глубокая привычка к трудовому усилию, когда никакая работа не кажется неприятной, если в ней есть какой-нибудь смысл. Творческий труд совершенно невозможен у тех людей, которые к работе подходят со страхом, которые боятся ощущения усилий, боятся, так сказать, трудового пота, которые на каждом шагу только и делают, что соображают, как бы поскорее отделаться от работы и начать что-нибудь другое. Это другое кажется им симпатичным до тех пор, пока они за него не взялись...» («Книга для детей», М. 1886).

У нас завжди була мета, ми завжди наближались до своєї цілі. І нам не було притаманне таке: «Ділова людина, що завжди поспішає, голосно зупиняє таксі й, заскакуючи в салон, знервовано каже: «Газуй!» Таксі рушає й на повній швидкості мчить уперед. За хвилину пасажира охоплює сумнів: «Хіба я казав куди маємо їхати?» Водій спокійно відповідає: «Ні, але я їду так швидко, як тільки можу». Можна так само жити без цілі» (Бруно Ферреро).

Що ще в нас спільного? Це діти й онуки. Коля мене суттєво «обскакав». Він має сина і двох дочок, я ж одного сина і одну доньку. Коля має аж п'ятьох онуків, я ж тільки трьох. Ми завжди бажали, щоб була

«В СВОЇЙ ХАТІ СВОЯ ПРАВДА, І СИЛА, І ВОЛЯ»

В своїй хаті непотрібно і матури мати,
І робити в своїй хаті легко докторати.
Батько скаже: «Ану, діти, батька звеселіте:
Не самим святим судилось горщики ліпити.
Не самі, що в школах вчилися, — вчені є і з дому,
Так чому б мені не мати клятого диплому?!
Зватись доктором я хочу! Так вже заманулось,
Заманулось, щоб на старість серце усміхнулось».
Дітям — що? аби не сльози, а якась забава,
І гукнули: «Пане доктор! Слава, батьку, слава!»

Олександр Олесь

Ми також здатні ще й жартувати. І не тільки шукати, а й знаходити. І найбільш цінними знахідками нашого життя є наші діти і внуки. Це завжди жива надія. Надія до останнього подиху. Незважаючи на те, що буває й так, як пише В. Крачковський: «Діти — це наша жива надія, стільки ж часто, як і всі інші надії, здатна нас обдурювати».

Мені довелося спілкуватись не тільки зі своїми дітьми і дітьми моїх дітей, а й з тисячами інших батьків і їх дітьми, а тому я маю право стверджувати: батьки з нормальним психічним станом (у багатьох із них він порушений. За всесвітніми показниками — це 10 %, за моїм переконанням — не менше третини) завжди (!) плекають надію на «безхмарне» майбутнє своїх дітей, на їх фізичне і духовне благополуччя. Не лише плекають, а й своєю повсякденною поведінкою сприяють цьому. Це тому, що організми таких батьків постійно опромінюються «розумовим сонцем»: «Існує розумове сонце, яке освітлює всі уми краще, аніж помітне сонце освітлює тіла; це сонце дає нам і своє світло, і любов до цього світла... Воно розливає промені свої не поза нами, так як перебуває в кожному із нас» (Ф. Фенелон).

Та людина щаслива у своєму житті, якій Господь Бог дав таке «розумове сонце». Отже, мій вислів-запитання «Скажи, як ти відносишся до дітей і я скажу, хто ти?», має свою відповідь: «Відсутністю в тобі «розумового сонця» пояснюється твоє бездушне відношення до дитини, найбільш незахищеного індивідуума суспільства, особливо до своєї». І з цим великим гріхом тобі прийдеться предстати перед Всевишнім. І ніхто

не в змозі тобі допомогти, крім тебе самого. Тому що немає «Іншого плану»...

«Під час вознесіння Ісус кинув погляд у бік землі, що зникла в темряві. Лише кілька маленьких тьмяних несміливих відблисків проглядало в місці розташування Єрусалиму. Архангел Гавриїл, який прибув привітати Ісуса, запитав:

— Що це за вогні, Господи?

— Це мої учні, що зібралися на молитві біля моєї Матері. Маю план: як тільки вознесусь, зішлю їм мого Святого Духа, щоб ці миготливі вогники стали незгасимим полум'ям, що поволі розпалюватиме любов поміж усіма народами землі.

Архангел Гавриїл наважився на ще одне запитання:

— А що робитимеш, Господи, коли план Твій не вдасться?

Після хвилини тиші Ісус лагідно відповів:

— Але в мене немає іншого плану...

Ти — маленька лампадка, що жевріє серед безмежного мороку.

Але ти є часткою Божого плану, і ти незамінний,

Оскільки немає іншого плану (Бруно Ферреро).

Що ж стосується наших з Миколою Михайловичем сімей, то я їх назвав би дружними, де панує пошана, повага, любов та радість від спілкування.

Ну, подивіться на цих діток! Хіба їх можливо не любить, не шанувати, не радіти їх все новим і новим життєвим крокам? Ось на першій фотографії моя донька, Світлана, а на другій та третій — моя внучка Вікторія і донька Світлани (вік мами і її доньки ідентичний). Чи мені так хочеться, чи й насправді вони дуже і дуже подібні між собою. Щось таке не дуже гарне хочу сказати: чомусь онуку я більше люблю, ніж...

На своїх особистих відчуттях до своїх дітей, внуків, я можу всіляко підтримати Адама Дж. Джексона в тому, що є такий

ВОСЬМОЙ СЕКРЕТ ИСТИННОГО СЧАСТЬЯ — СИЛА УМЕНИЯ ДАВАТЬ

Счастья нельзя найти в обладании и приобретении чего-то для самого себя. Оно кроется в умении давать и помогать другим.

Чем больше радости и счастья мы приносим другим, тем больше обретаем сами.

Каждый день можно творить собственное счастье, отыскивая способы подарить его окружающим.

То правда, то не вигадка — діти — творіння природи є окрасою життя людини. Та й не тільки людини. У мене таке враження, що тільки діти, з їх безпосередністю, відкритістю, щирістю є стримуючим фактором щодо агресивності людини. У мене є універсальна порада, порада для всіх дорослих: перед прийняттям того чи іншого рішення, «мілкого» чи «великого» обов'язково поспілкуйтеся з дитиною своєю чи ні, здоровою чи хворою, тема розмови не має значення, вік — так (чим менший вік, тим краще). Сигнали дитини — це найкращий порадник в моєму (вашому) житті.

У п'ятирічному віці мої «дівчата» однакові, у дорослому житті будуть різними. Це більш аксіома, аніж гіпотеза. І чим більше в тобі (мені) залишилося з дитинства, тим ти щасливіший, тим ти добріший, чесніший... Тому що

...ПОЧУВАННЄ ЛЮБОВИ ВРОДЖЕНЕ ЛЮДИНІ

13. а) Люди так уже зі своєї природи зв'язані з собою, що без товариства інших людей не можуть обійтися (особливо це відчувається у дітей — І. С.). Життє кожної людини так зв'язане з життям других, що само собою ніяк не в силі існувати.

Порівняння. Як рослина черпає життя з коріння, зі землі, так і людина серед людства: доки живе, доки держиться свого кореня — суспільства. І як рослина, відірвана від коріння, сохне, так само гине й людина, відірвана від свого середовища — людей.

А тією силою, що в'яже і споює людей зі собою, — то саме природна, несвідома любов.

б) Спільне добро чинить із людей одне тіло, а якраз те спільне добро є основою всякої любові.

Почуття і свідомість цього спільного добра, яке лучить людей, веде людину до розуміння, що загальне добро — то її власне добро, а ближні її — то наче вона сама! І тому тією самою любов'ю, якою людина сама себе любить, мусить вона любити й ціле людство.

в) До того всі люди на цьому світі становлять одну родину. І людина до людини так подібна з усіма добрими і лихими рисами людської природи, що в кожній людині бачимо образ нашої власної істоти. Тому були б ми самі собі ворогами, коли б не любили людської природи, учасниками якої ми саме і є.

г) А додаймо ще, що з природи ми вразливі на все те, що відчувають інші. Людські серця так тісно пов'язані з собою, що кожне порушення одного серця вправляє в рух усі інші; відгомонам відбивається об другі серця, наче той гомін дзвонів, що мчать по хвилях повітря...

Тому людина, свідомо своєї людської природи, не може не бути приятелем людей!

Отже, нема між людьми більш живлової (елементарної) сили, ніж любов; вона загальнолюдська!.. (Пастирське послання Митрополита Андрея до духовенства та вірних. Найбільша Заповідь. 1901 р., січня 17. Із книги «Пастирські послання», Львів, 2007).

Все це «ВРОДЖЕНЕ ЛЮДИНІ...» — бережим же його. Не будьмо дикунами! — «Коли дикуни Луїзіани бажають мати плоди, вони зрубують дерево у кореня та зривають їх...» (Ш. Монтеск'є).

Моя донька Світлана. У дитячому садочку. А оскільки садочок був поряд з нашим жилим домом, то не було такого дня, щоб вона не втікала... Цю проблему ми не змогли позитивно вирішити за весь «садочковий» період. А ви кажете, що всі проблеми можна вирішити. Ні. «Усюди, де присмне замінюють корисним, присмне майже завжди на цьому виграє» (Ж.-Ж. Руссо).

*У такому ж віці донька Світлани, моя люба онучка Вікторія.
У моєму садочку. Весна. Неосяжність позитивного впливу на людину,
а особливо дитину і... і стару людину (її дідуся). Квіти, квіти...
А який запах у цієї квіточки?*

Господи, який Ти добрий, як Ти багато даєш людині! І це лише мить! Разом з Вікторією у мене шаленіє душа від щастя життя!

Час рухається, ні, біжить шаленими темпами, а діточки наші, читачу, ростуть, як на дріжджах, як гриби після дощу... Нехай щастить їм, нехай удача не оминає їх, нехай завжди буде в них достатньо сили волі, щоб здолати всілякі негаразди на їх шляху... Нехай їх сприйняття життя бути порівняним з відчуттям змісту цього вірша Маркіяна Шашкевича:

Бувало, весною, як ліс розів'ється
І чистими птичок гукне голосами,
Дуброва, як дівка, в цвіті убереться,
Пчілка задзвонить лугами, полями...

Діти... Кожний із нас, дорослих, «пройшов» шлях дитинства і юності. Кожний із нас добре пам'ятає «витівки» свого дитинства та юності. Незважаючи на «скигління» окремих осіб щодо важкого дитинства та юності, переважна більшість із нас згадує ці роки з

приємним тремтінням душі, з надзвичайними дзвонами свого серця, з опосередкуванням свого «хутора» зі всією своєю Батьківщиною — Україною.

Ось чому:

Україно, п'ю твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Револуцій, бунтів і повстань.

Україно — ти для мене — диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю —
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти втекли на небо,
Ходить їх до біса по землі.

Бачиш: з ними щогодини б'юся,
Чуєш — битви споконвічний грюк!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно! Ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи — все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

«Як же я без друзів обійдуся...?» Це ж вони постійно інформують мене щодо подій в селі мого дитинства і юності — Білці. Це ж вони «повертають» мене в далеке та чудове минуле. Це ж вони мені «переливають» молоду кров... Це ж вони не дозволяють мені «заснути»...

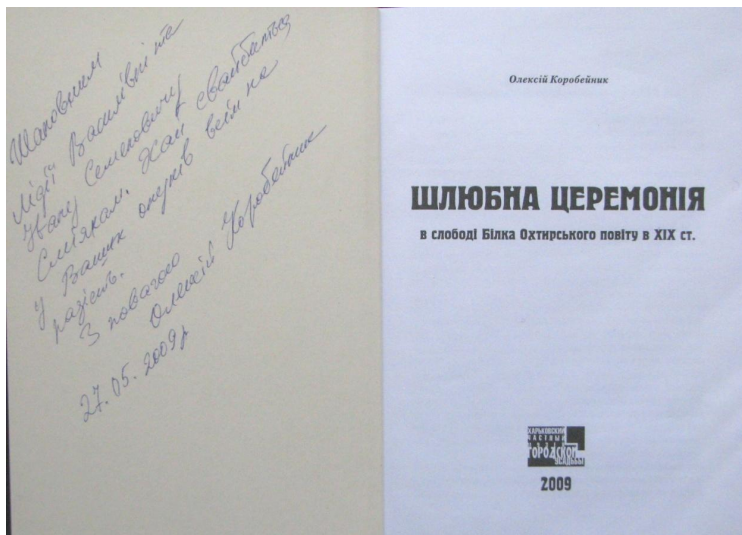
Христос Воскрес!

Шановний, Іване Семеновичу, вітаю Вас, Лідію Василівну з Великими Святами та наступними — травневими.

Спасибі за нову розумну книгу, з якої беру для себе хороше в сенсі лікування; радію новим Вашим філософським роздумам. Читаю, як завжди, «с толком, с расстановкой», словом, смакую.

Каюсь, відстав від Вас. Другу книгу «Більчанські офіцери» віддав до друку. Відкривати її буде полковник Шульга Сергій Федорович (мій двоюрідний брат — І. С.), в книзі є і фото його синів. Матеріали привезла Ема Захарова. Дещицю в листах розповідала Алла Захарова (моя двоюрідна племінниця — І. С.). Алла надіслала фото майже всіх Шульгів (дітей) в гостях у Ваших батьків, коло хати і коло клуні. Ці фото передав Ігорю Яценко для альбому «Білка в фотографіях». В книзі буде Гнат Федорович Шульга — після війни залізничники були офіцерами. В Сумському залізничному архіві добре збереглася особова справа Гната Федоровича.

В Харківському виданні до наукових читань вийдуть, принаймні, 2 книги про Білку: «Шлюб в Білці на початку ХІХ ст.», автор — ваш покірний слуга, та «Ревизские сказки слободы Белка в начале ХІХ в. під редакцією онука більчанських Брехунців та Дрижеруків, канд. історичних наук Стависького Вадима Ізясловича — києвлянина. Можливо встигнуть видати «Списки козаків Охтирського слобідського козачого полку 1732 року».

Названі дві книги, як ви бачите, читачу, вийшли з друку. Я не перестаю дивуватися працездатності і працелюбству Олексія Васильовича. Він постійно в пошуках: літературних і природничих, археологічних і агрономічних... Коли три роки тому я зустрічався з ним у с. Білки, то покуштував чудового молока від його корови. І це нагадало моє «коров'яче» дитинство, моє понад 11 років, майже цілодобове спілкування зі своєю Зорькою (коровою).

Я, пастух, мои палаты —
Межи зыбистых полей,
По горам зеленым — скаты
С гарком гулких дупелей.
Вяжут кружево над лесом
В желтой пене облака.
В тихой дреме под навесом
Слышу шепот сосняка.
Светят зелено в сутёмы
Под росой тополя.

Я — пастух; мои хоромы —
В мягкой зелени поля.
Говорят со мной коровы
На кивливом языке.
Духовитые дубровы
Кличут ветками к реке.
Позабыв людское горе,
Сплю на вырублях сучья.
Я молюсь на алы зори,
Причащаюсь у ручья.

С. Есенин

Продовжую лист: «Читання будуть проходити в свято Миколая, 22 травня 2009 року. Мені відомо, що сільський голова Ігор Борисович Яценко запрошує на читання і Вас, як автора — Ваші твори будуть достойно представлені. Запрошуємо на ці читання Вашу племінницю (внучату) Спиридонову із Смоленська. Надіюсь, зустрінемося.

Білка живе, як і раніше, дає притулок грузчанам, хвощанам, станівцям, які залишають свої села (ці села Більчанської сільської ради вимирають — І. С.). Підготували ґрунт на городах, але ще нічого не садили — холодно, вночі до — 7 о С. Впорядкували місце поховань батьків та дітей. Поставили пам'ятник Федору, прадіду Павлу Пилиповичу Коробейнику — хрещеному батькові Марка Сміяна (мій родич — І. С.), прабабусі Олені Максимівні, бабусі Анні Охрімівні Коробейник (Сміян), вона померла в 1924 році у віці 36 років, виростивши 5-х Коробейників. Можливо не перенесла убивства брата в 1922 р. Я, як на Захід іду, ще Землю кручу, а на Схід — вже опирається. Підтримує мене, спасибі йому, Федір Гаврилович (мій друг юності, лікар — І. С.).

Через п'ять днів Олексій Васильович знову надсилає мені листа (дуже енергійний і життєрадісний земляк і друг мій).

Доброго дня Вам, Іване Семеновичу!

Закінчив приємне і повчальне читання «Як важко все життя щасливим бути...». Як завжди при знайомстві з Вашими філософськими думками, приємно вражений. А Ваші роздуми про те, що людина настільки здорова (хвора), наскільки про це сама про це думає дещо присоромили мене. То ж більш енергійно беруся за лопату, за граблі, інколи розмахую сокирою — колю дрова для бані. Оптимізму ж мені завжди вистачало.

Оптимістично дивлюсь і на долю українців. Хто їх тільки не хотів зжити зо світу. Польський сейм XVI ст. — «знищити до ноги» — не вийшло. Навпаки, ганяли панів, аж гай гудів. Кримські татари і турки в XVI–XVIII ст. вирізали цілі села, а були биті нашими козаками. Петро I, Катерина II виселяли козаків до Петербурга, на Соловки, на Кавказ. Ну і що? Одержали цілі квартали українські в С-Петербургу, Москві, а південний берег... Білого моря, як і Урал, Амур, Уссурі — то україномовні села і райони, як і на Дону чи Кубані. Наших розкуркулених дідів вислали до Сибіру — а вони по Лені, Обі Єнісею — вирощують смородину, огірки, картоплю, помідори.

А майже 3 млн українців в Канаді, 300 тис. — в Аргентині, а більше 100 тис. — в Австралії. Зараз пішла 4 чи 5 хвиля переселення українців в країни Європи. Не зникає українство, а розширюється, розплodжується по світу. І в Росії, і в країнах Середньої Азії, і в Європі, попри «сльози» наших ЗМІ і політиків любих українців (і вчених, і робітників) тамтешні громадяни приймають охоче. Не тільки тому, що наші земляки працьовиті, а й тому, що в них відчувається мужська сила чи жіноча привабливість, сила материнська. Якщо на батьківщині скорочується наша чисельність, то в усьому світі українців більшає. Звичайно, і моє серце болить, коли цілі села (Хвощова, Грузьке) зникають з карти району. Коли хлопці з Києва, переїхавши до Лондону, не хочуть повертатися, або тернопільські доктори — до Тернополя. Та розумом їх розумію і вітаю.

Їхній вибір. Думаю, що і в Україні ще будуть жити і творити українці, а не лише...

Чудово вже те, що Ваша книга викликає ось такі роздуми.

Мої вітання Лідії Василівні, дітям, онукам.

27. 04. 09 р.

З повагою, Олексій Коробейник

По-перше, я завжди з великим задоволенням читаю листи від Олексія Васильовича. Листи життєвого оптимізму взагалі і для мене зокрема. Вони повертають мене в далеке минуле, вони викликають в мені есенінську тугу та чудові спогади дитинства та юності, вони наштовхують мене на роздуми щодо існування людського і мого...

Отговорила роща золотая
Березовым, веселым языком,
И журавли, печально пролетая,
Уж не жалеют больше ни о ком.

Кого жаль? Ведь каждый в мире странник —
Пройдет, зайдет и вновь оставит дом.
О всех ушедших грезит конопляник
С широким месяцем над голубым прудом.

Стою один среди равнины голой,
А журавлей относит ветер в даль,
Я полон дум о юности веселой,
Но ничего в прошедшем мне не жаль.

Не жаль мне лет, растрченных напрасно,
Не жаль души сиреневую цветъ.
В саду горит костер рябины красной,
Но никого не может он согреть.

Не обгорят рябиновые кисти,
От желтизны не пропадет трава,
Как дерево роняет тихо листья,
Так я роняю грустные слова.

6* Сміян І. Життя одне, сонце, місяць...

И если время, ветром разметая,
Сгребет их все в один не нужный ком...
Скажите так... что роща золотая
Отговорила милым языком.

По-друге, вперше (!) Олексій Васильович побачив позитив в українському історичному явищі — міграції українців в інші країни.

Адже всі ЗМІ, численні та постійні «бубніння» політиків всіх ешелонів, письменників і поетів... — віщують лише лихо Україні, пов'язане з поширенням українства по всьому світі. Думка О. В. також внесла прозріння до мого мозку. Адже в основі теорії акселерації (поліпшення фізичного і розумового розвитку людини) міститься підвищення здібності людини до міграції з села до міста і, додам від себе, з однієї країни до іншої, з одного континенту до другого. Отже, українство є прогресивною часткою людства. Це так. Але життя українців за лаштунками України нерідко визиває сум та тугу:

Отак, Николаю, українські вірлята
І веселять душу й серце зігрівають;
Отак, Николаю, руські соколята
То вголос, то стиха матері співають.
Аж мило згадати, як то серце б'ється,
Коли з України руськая пісенька
Так мило-солодко вколо серця в'ється...

Маркіян Шашкевич

Таким чином, не лише я своїми спогадами та роздумами спонукаю Олексія Васильовича до підвищення його активної творчої роботи, а й він мене надихає до цього ж. Тому його і моя «Гарна схильність душі тонізує розум і тіло. Це кращий чинник від тривоги і депресії... Вона прямий шлях до спокою і щастя» (Гренвілл Клейсер).

Про наведене вище свідчить і його наступний лист:

«Іване Семеновичу, вибачайте, що займу час. Але хотів ще в тому листі повідомити про те, що сільський голова, Ігор Яценко, повернувшись від Вас (з мого 80-річчя — І. С.), перейнявся турботою про дітей, провів рішення про допомогу матерям-годувальницям із сільського бюджету, багато дечого зробив по благоустрою дитячого садочку. Уважно читає Ваші спогади.

Цього року багато зроблено по благоустрою кладовищ. 26 квітня я побував на центральному, де поховані наші з Федором Гавриловичем діди і прадіди. Світло — бур'яни-чагарники вичищені. Старі хрести іobelіски — замінені на нові. Могили акуратно прибрані. Міняється на краще відношення людей до предків. Таке ж спостерігав в цей день і на соцпрацівському цвинтарі (східне околиця села, де був колись колгосп

«Соцпраця» і, де поховані мої діди, прадіди... — І. С.). Людей на поминки з'їхалось тисяч п'ять, якщо не більше. З Києва, Черкас, з Криму, Харкова, Донецька, Сум — наших всюди розсіяно».

Неможливо без хвилювання читати наведені рядки. Без хвилювання щодо пам'яті дітей, онуків до своїх батьків... Дійсно, «Єдиною мірою часу є пам'ять» (Владислав Гжегочик). На все це я дивлюся з визначною долею оптимізму тому, що

Немає смерті. І не ждить — не буде.
Хто хоче жить, ніколи не помре.
І будуть вічно веселиться люди,
І танцювать дівчата в кабаре.
І в сіру ніч, коли мене не стане,
Коли востаннє римою зітхну,
Я не помру, лиш серце в грудях стане,
Схолоне кров, а я навік засну.

Василь Симоненко

Продовжую лист:

«Одночасно допомагають старикам городи сажати. На проводи потепліло, а сьогодні була вже + 27 о С. Сходить редиска, столові буряки, морква. Ярий часник, петрушка вже давно ростуть добре. В саду відцвіли проліски, вчора зацвіли тюльпани. Ми з дружиною і сином (приїхав із Харкова) картоплю посадили, решта росте. На початку травня посадимо гарбузи, огірки, помідори, капусту.

Ваш друг Федір Гаврилович в доброму гуморі і при здоров'ї. Прибрав меморіал Коробейників, посадив нові туї. Дома виростив всякої розсади. Водить машину. Годує кроликів. Зовсім відмовився від спиртного, навіть від пива.

Здається, розповів все. До побачення. З повагою, Олексій Коробейник. 28. 04. 09».

Я переконаний, що багато читачів з доброю заздрістю поставляться до листів, які я отримую. Сам же я від цих «стародавніх» методів спілкування в захваті. Великою мірою таке спілкування врівноважує мій вік, вікові (старечі) анатомо-фізіологічні особливості, надихає мене на постійну творчу працю та сприяє підвищенню емоційно-позитивного

відчуття природи. Мабуть, тому я й сьогодні дивлюся очима Лесі Українки на свої, у своєму садочку

ВИШЕНЬКИ

Поблискують черешеньки
В листі зелененькім,
Черешеньки ваблять очі
Діточкам маленьким.
Дівчаточко й хлоп'яточко
Під деревцем скачуть,
Простягають рученята
Та мало не плачуть:
Раді б вишню з'їсти,
Та високо лізти,
О й раді б зірвати,
Та годі дістати!
«Ой вишеньки-черешеньки,
Червонії, спілі,
Чого ж бо ви так високо
Виросли на гіллі!»
«Ой того ми так високо
Виросли на гіллі, -
Якби зросли низесенько,
Чи то ж би доспіли?»

Вишеньки, черешеньки, полуниці, суниці, прозоро-червоні та привабливі порічки — все це є в моєму садочку. Вони особливі. Особливі, мабуть, тому, що всі вони маленькими та гладенькими були висаджені мною, за кожним етапом їх розвитку моє око уважно спостерігало, а мої руки покращували їхнє життя. Я сьогодні декілька разів вітаюся з ними, коштую їх, насолоджуюсь їх зовнішнім виглядом і чудовим смаком... Все це в моїй уяві є неперевершеним даром природи, даром Господнім. Я все дивуюсь тому, як людину, так обтяжену гріхами, нагороджують такими досконалими витворами природи, як фрукти, ягоди, овочі, хліб... Як людину, так обтяжену гріхами, обігріває сонце, підтримує життя повітря, напоює живий організм джерельною водою... За всі ці блага людина не в змозі віддячити ПРИРОДІ, Господу Богу. А людина, на превеликий жаль (я не виняток), замість того, щоб щоденно дякувати Господу Богу,

ПРИРОДІ за незбагнену красу оточуючого світу, за дари, які підтримують життя і надають йому наснаги, виплекує свій мозок в напрямку руйнації природи і собі подібного. І тому можна зрозуміти Фрідріха Ніцше:

ПРОТИВ ТЕХ, КТО КЛЕВЕЩЕТ НА ПРИРОДУ

Как мне противны те люди, в устах которых всякая естественная склонность оборачивается какой-нибудь страшной болезнью, чем-нибудь таким, что оказывает весьма пагубное воздействие, или даже какой-нибудь мерзостью, — ведь это они искусно склонили нас к мысли о том, что все влечения и инстинкты человека — зло; это они — причина нашей великой несправедливости по отношению к нашей собственной природе, ко всей природе! На свете немало людей, которые вполне могли бы легко и беззаботно довериться своим влечениям; но они не делают этого, страшась этой выдуманной «злой сущности» природы! Именно в этом кроется причина того, что в людях так мало благородства, признаком какового всегда остается — отсутствие страха перед самим собой, неспособность ждать от самого себя подвоха, когда веришь, что не сделаешь ничего постыдного, когда летишь, без лишних размышлений отдаваясь на волю влечения — влечения вольных птиц, рожденных на воле! И куда бы мы не прилетели, везде вокруг нас будет воля и солнечный свет».

А ось і четвертий, коротенький лист Олексія Васильовича (лише за один місяць).

Доброго дня, Іване Семеновичу!

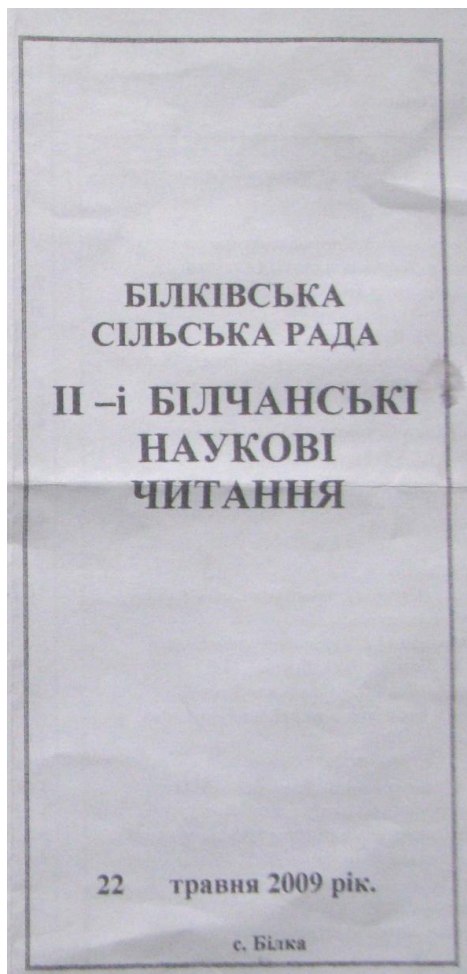
Повідомляю, що листа Вашого до II Білчанської конференції всі уважно слухали і дружно вітали. В числі учасників і ми з Федором Гавриловичем. Конференція була складовою Білчанського свята День села поряд Храмовим святом Білчанської церкви Св. Миколая. Ввечері був концерт самодіяльних колективів з 3-х сіл і міст Харкова, Тростянця. Словом, свято вдалося. Придбав на святі «Ревизские сказки населения сл. Белка» з прізвищами Сміянів. То ж надсилаю разом зі своєю брошурою.

Вітаю Лідію Василівну, Світлану Іванівну та Ваших внуків з Днем дітей! Доброго здоров'я та успіхів Вам!

З повагою, Олексій Коробейник

27. 05. 2009 р.

Так, так, у моєму селі Білка, Тростянецького району, Сумської області відбулася конференція (наукові читання), програма якої виглядала так.

Шановний/на/

Звєн Селенюк

На протязі останніх десятиліть
вийшли книги, статті в яких висвітлена
історія села Білка.

Книги з відомостями про слободу
Білка, журнальні статті та газетні
матеріали з 1999 року по 2009 рік.

1. В. П. Водолажский

Чому наше село зветься Білка. – Харків :
Майдан, 2001 р. , 585 с.

2. Білка Слобода, Тростянецького
району, Сумської області.- (Андрій
В"юник, упорядник В.М. Гурнак).-
Білка-Львів-Київ,
2002 р. , 144 с.

3. В"юник А.

Білка. Слобода. Тростянецького району,
Сумської області.

/Видання II-е доповнене, упорядники:

В.М. Гурнак, Л.Л. Яценко, О.В.

Коробейник.- Білка-Львів- Київ-

Білка.Тростянецька районна друкарня,
2004 р. -350 с.

4. Ставиский В., Коробейник О.

Історична топографія села Білка,
Тростянецького району, Сумської області
- Київська старовина, № 2, 2006 р, с.98-
129

5. Волис В.

Очерк історії Охтирського

слободського казачього полка (ХУІІ-ХУІІІ в.в) ,
Передмова В. Маслійчука.- Харківський часний
музей город ской усадьби.: Харків, 2007 р.-
216с.

**6. Ревизские скази населения села Белка,
Ахтирского уезда, конец ХУІІІ ст. Белка,
/ Передмова В. Стависького/**

.- Харьковський часний музей город ской
усадьби ,.- Харків,2007 рік, 108с.

**7.Економические примечания на Ахтирский
уезд 1785 г**

. (Передмова А.Ф. Парамонова)

.- Харьковський часний музей городской
усадьби.: Харків,2008, 216 с.

**8. Еліта Слобідської України. Списки
козачької старшини. – Харьковський частный
музей городской усадьби.», 2008. - 496с.**

9. Коробейник О.В. Війна дитячими очима
(цикл статей).- Тростянецький вісник , 2005р.

10.Коробейник О.В.

Цикл статей по історії Охтирського
слобідського козацького та гусарського полків.-
Тростянецький вісник
2004-2005 р.р.

11. Коробейник О.В., Яценко Л.Л
**Білчанські офіцери-нащадки козачької
слави.(упорядники) .- Білка-Тростянець, 2008**
р.-316с.

12. Коробейник О.В., Яценко Л.Л.
**Білчанські офіцери, книга 2-га. Білка-
Тростянець, 2008.**

**13. Коробейник О.В. Шлюб в слободі Білка
на початку ХІХ ст.- Харків.: Харківський
приватний музей міської садиби, 2009 р.**

14. Юхно В. Білчанські хутори.-
Суми,1997р.30 с.

**15. Юхно В. Людське безумство.- Суми,
1999р. 96 с.**

16. Юхно В.Фронтіві та повосенні будні .
Суми, 1999 р.

**17. Сміян І.С. Літературно-художній
видання 2004-2009 р.р. (Всього більше 15
книг).**

18. Вовк С. Присвяти .- К, 2007, 240с.
Вовк С. Сповідь.- К, 2005, 190 с.

У 2008 році були проведені перші читання,
на яких учасниками була підтримана
ініціатива системності проведення цих
зібрань. Уповноважений запросити Вас на
другі Білчанські наукові читання.

Програма проведення наукових читань

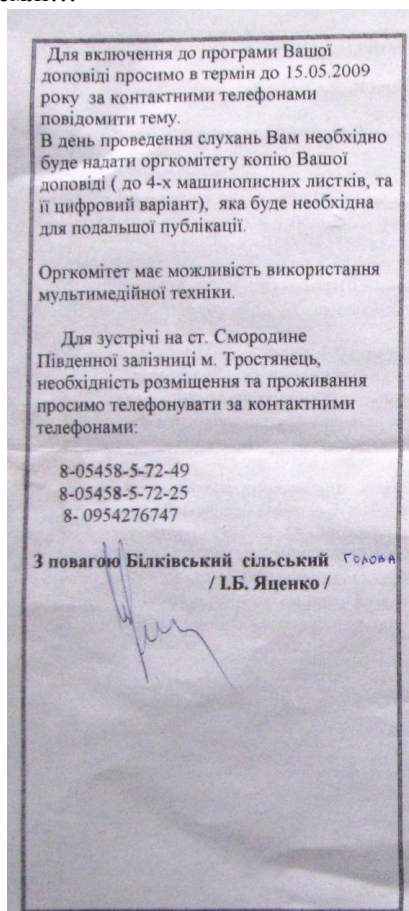
1. Служба в Свято-Миколаївській церкві
присвячена пристольному святу Святого
Миколая. З 8-00 до 12-00.
2. Обідня перерва 12-00 до 13-00
3. Наукові читання з 13-30 до 16-30.
4. Культурна програма з 17-00 до 19-00.

дівись на звороті.

За всім простежити неможливо, але мені не довелося натрапити на інформацію про проведення конференції, присвяченої м. Тернополю, м. Суми, м. Києву... А ось конференція, присвячена своєму (моєму) селу, відбулася. Та ще й друга.

Як сильно можна любити свою малу батьківщину, як глибоко можна поважати своїх предків, як можна щиро шанувати своїх нащадків, щоб організувати таке всеосяжне дійство!.. Цим самим мої земляки показали,

що вони мають мету свого життя, мету ствердження свого існування на Землі...

«...Цели закладывают фундамент нашего счастья. Люди часто считают, что основными условиями счастья являются комфорт и роскошь, однако на самом деле для счастья нам нужно иметь то, что вызывало бы у нас энтузиазм. В этом и заключается один из величайших секретов Истинного Счастья — в жизни не может быть долговременного счастья, если она лишена смысла и цели. В этом сила цели...

...После войны мне довелось участвовать в одном очень интересном исследовании Гарвардского университета. Мы обратились ко всем выпускникам 1953 года с вопросом о том, есть ли в их жизни цель, чувствуют ли они целеустремленность. Как по-вашему, у какой части студентов были конкретные цели? — У половины, — попробовал угадать молодой человек.

— Менее чем у трех процентов! — воскликнул доктор Френкс. — Подумать только, лишь три человека из ста имели хоть какое-то представление о том, чего они хотят от жизни!

В течение следующих 25 лет мы наблюдали за их успехами и обнаружили, что у выпускников, которые входили в эти 3 % имеющих цели людей, были более крепкие семьи, лучшее здоровье и более высокое финансовое положение, чем у остальных девяносто семи процентов, вместе взятых. Таким образом, совсем не удивительным стало то, что у

них сложились более — намного более! — счастливые жизни...» (Адам Дж. Джексон).

Так що незалежно від того, де ти мешкаєш (село, місто, Україна, США, Росія...), людино, май мету та втілюй її у життя. У селі мого дитинства і юності люди мають мету. Про це свідчить і проведена ними конференцію, в яку і я вклав

Невелике й моє зілля —
Як барвінок на весіллє,
Як на ріднім гробі рута,
В дробен листок розвинута...

Яків Головацький

Голові Більчанської сільської ради Яценку І.Б.

Вельмишановний Ігор Борисович!

Вітаю зі святом Перемоги! Добра й оптимізму всім Вам!

ЗАМІСТЬ ДОПОВІДІ

Пам'ять — єдиний рай, з якого нас
не можуть вигнати.

Ж.-П. Ріхтер

На душі приємно і радісно від спогадів про часи свого дитинства і юності, які я провів у своєму рідному селі Білка Тростянецького району Сумської області. Неосяжні поля пшениці, жита, ячменю, проса... і серед них поодинокі волошки. Море, золотисте море, яке час від часу хвилювалося, надавало мені відчуття радості, збурювало увесь мій організм, робило мене легким, підіймало мене у висоту, висоту безкінечного голубого неба, робило мене мрійливим з необмеженими фантастичними далями майбутнього. Я й до сьогодні, кожного року знаходжу час, щоб поспілкуватися з полем під час цвітіння основи нашого життя — майбутнього ХЛІБА. Не тільки чудове видовище мене хвилювало, а й запахи, запахи солодкуваті, з різноманітними відтінками божественного аромату, які перетворюють мою душу в легку пушинку, вільну від всіх обтяжливих та прикрих хвилин життя.

Білка...

В дитинстві ще... давно, давно колись
Я вибіг з хати в день майовий...

Шумів травою степ шовковий,
Сміявся день, пісні лились...
Весь Божий світ, сміявся, радів...
Раділо сонце, ниви, луки...
І я не виніс щастя — муки,
І задзвеніли в серці звуки,
І розітнувся мій перший спів...

Олександр Олесь

А на власному подвір'ї?.. «Маленька хатка край села», а навкруги рай земний. Щебечуть пташки, реве корова, голосить поросля, «співає» півень, кудкудачать кури, муркотить котик, чимось незадоволений собачка бігає сюди й туди та все норовить зірватися з ланцюга...

На незначній відстані від хатки розташована клуня... Споруда, про яку можна писати романи. Споруда, де містяться запашні дари природи: сіно (!), солома пшенична, житня, ячмінна, полова... Хіба можливо забути хвилини, години, проведені в клуні?! Там я молотив у непогоду снопи жита та пшениці, рідше проса, там не на сіні, а в сіні я спав, навіть коли женився (в 27 років), то значну частину свого медового місяця провів з молодою дружиною в клуні. Посеред клуні стояв віз, прикраса палаців нинішніх олігархів... Хіба в змозі будь хто описати ауру клуні, її вплив на людину? Думаю що ні. А городина? Там і помідори з огірками, капуста з буряками, окріп з лободою, цибуля з часником, картопля з морквою... І все це росте та розвивається, і все це випромінює біологічну енергію, яка надає здоров'я людині, в тому числі і піднесений настрій. Я в цій природі, я її частка, я без неї не Я... Мене не існує! Садок! «Садок вишневий коло хати...»! Не тільки вишні росли на нашій садибі. Було достатньо місця і для слив, і для груш, і для яблунь, і для порічок, і для... Але, чомусь, найбільш глибокі спомини про вишню. Мабуть, це пов'язано зі словами Шевченка, які відомі всім моїм селянам, і не тільки їм. Коли я придбав садибу під Тернополем, то перше що зробив — насадив аж сім вишень та дві черешні. І «мої» вишні звисають своїми привабливими вітками з усіх боків мого подвір'я. Господи, як Ти багато даєш людині і як мало вимагаєш від неї! Посеред нашого городу — маленький струмочок. З обох його боків верби, явір, лози, калина...

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.
Пишається калинонька,
Явор молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють...

Тарас Шевченко

І чи є необхідність продовжувати? Адже кожний білчанин, де б він не був, постійно охоплений незабутніми та всеосяжними спогадами, насамперед, чудовими враженнями від дії на нього ПРИРОДИ. Що ж, давайте, мої дорогі земляки, свої глибокі відчуття від спілкування з природою переносити на відносини з собою подібними. Та постійно пам'ятаймо слова Івана Франка:

ДУМКА

Розпустила над водою верба довгі віти,
Розійшлися руські діти по широкім світі.
О матері забувають, з неї насмівають,
Свого роду отцевського вже ся вирекають.
Браття, браття, ось вам мати Русь свята скликає,
Гей, верніться всі до неї! бо хто повстидаєсь
Матері своєї, то того й Бог ся повстидає!
Горе тому на сем світі і прокляття, браття,
І на тамтім, хто йме своєї матері встидатись!
Проклине їх руська мати, а прокляття тее
Тяжким каменем упаде на їх серце злеє.
На них спаде, що не хтіли матері кохати!

З глибокою повагою, Ваш Іван Сміян

P. S. Дуже жалкую, що не в змозі бути присутнім на ваших урочистостях. Дякую Вам, Ігорю Борисовичу, за запрошення.

Не можу не навести інформацію про ці наукові читання в районній газеті Тростянецьчини «Круглий двір» (03. 06. 2009):

СЕЛО БІЛКА — ЗНАНЕ, СЛАВНЕ, СЛОБОДА КОЗАЦЬКА

На святого Миколая, в престольний день села, в Білці пройшли другі наукові читання, в яких взяли участь науковці з Києва, Харкова, місцеві краєзнавці, священники місцевої Святомиколаївської церкви, жителі села. Отець Володимир благословив і привітав присутніх. Відкрив зібрання Ігор Яценко, представивши доповідь уродження села Івана Сміяна, члена-кореспондента Академії медичних наук, професора у вигляді листа, постільки Іван Семенович не зміг взяти участь у цьому заході. Автор зворушливо згадує у листі про своє дитинство, яке пройшло в Білці. Я, як частка тієї природи, яка випромінює біологічну енергію в тому, ні з чим не зрівняному просторі села» — писав автор. Він навів аналогію тодішнього сільського життя з творів Т. Шевченка. Своїм листом земляк доніс до сердець той неповторний сільський колорит, сприйнятий дуже давно і збережений у душі протягом усього життя.

Далі вів читання Вадим Стависький, кандидат історичних наук з Києва. Поетичну версію-легенду заснування села Білки і виникнення назви представила в поемі «Дума про козака Білку» Тетяна Андрійченко, поетеса з Тростянця.

Віталій Миколайович Гурнак, доктор економічних наук, професор розповів про те, як став краєзнавцем, про знайомство з художником А. В'юником. Саме ті зустрічі сприяли формуванню його, як краєзнавця і автора видання книги про історію села Білки. Він також торкнувся і такої складної теми, як постать Івана Мазепи в історії нашого Слобожанського краю.

Від благодійного фонду «Доброта» тримав слово Анатолій Заяць. Він привітав присутніх і подякував голові сільради, священникам місцевого храму за вагомий вклад у розвиток села, відродження духовності і національної свідомості, а також за проведення цього заходу. Анатолій Михайлович зосередив увагу присутніх на проєкті територіально-адміністративного устрою в південних районах області, який має на меті поліпшення устрою у нашому регіоні, частки території Слобожанщини — цієї колиски вольності нашого краю. Саме тут був створений, як вихідцями-росіянами, так і з Правобережної України цей особливий соціум.

— Ми живемо нині на історичній території колишнього Охтирського козацького полку. Наші предки-козаки несли ідеї свободи, дух вольності, доки Петро І «не порубав козацькі голови», що стало першим зазіханням на свободу козацтва. Щодо Білки, то це село є основою і фундатором культурного надбання, і я вірю, що воно займе в майбутньому гідне місце, — сказав Анатолій Михайлович.

Олексій Васильович Коробейник, житель села, розповів про листування в краєзнавстві.

— Найкраще довідатись про історію можна тільки з повідомлень живих свідків подій, — підкреслив він. І розповів про дописувачів, а їх близько 40 чоловік. Вони повідомляють про минуле села, його традиції, побут, процитував декілька листів кореспондентів.

На читанні був присутній Борис Манжела — представник козацтва, генерал-есаул, отаман Сумської паланки, член ради старійшин та радник Гетьмана українського козацтва. Він розповів, що пише історію козацтва, особливо його цікавить історія Сумського козачого полку. Книга написана на основі місцевих матеріалів і повинна виховувати молодь у дусі козацтва. Порадив у майбутньому проводити подібні заходи з участю школярів і молоді.

— Те, що ми сьогодні почули: про історію села, походження його назви — це переважно міфи, — сказав у виступі Володимир Маслійчук, кандидат історичних наук, викладач Києво-Могилянської академії. — На жаль, ми не маємо історичних доказів у формі документів чи посилання на архіви.

Після цих слів розгорілась гаряча дискусія між учасниками. Андрій Парамонов, директор приватного музею з Харкова, підкреслив з цього приводу:

— Прикро за пропагандистські лозунги, які лунають у цьому залі. Я особисто працюю виключно з документами. Ніхто досі не назвав точну дату заснування села. Прекрасно, коли існують легенди, але щодо історії, то вона повинна мати вірогідні факти з посиланням на документи. Він акцентував, що подібні заходи повинні проходити з участю більшої аудиторії з залученням школярів, молоді, жителів села.

Борис Тарасенко, уродженець Білки, голова Шевченківської районної ради, що на Харківщині, поділився спогадами, що

красзнавством займається зі шкільної лави. Ще в 1960 році учнем місцевої школи брав участь у конференції юних істориків, де представив доповідь про історію рідного села. То ж і нині продовжує займатися цією справою.

Перед присутніми виступив автор книги «Чому наше село зветься Білка» Віталій Водолажський, кандидат технічних наук, доцент, директор Харківського автотранспортного технікуму. Він представив оригінальні пояснення виникнення білківських прізвищ, розповів цікаві місцеві історії, та про голодомор 30-х років. Як виникла книга? Його батько і дядько, уродженці села, зібрали необхідний матеріал для книги, але видати її не встигли. Тож завершувати справу довелося вже йому.

Цікавим і повчальним був виступ Юрія Бови, голови Тростянецької міської ради. Він навів приклади, як реставруються у місті історичні та архітектурні пам'ятки. А такі наукові читання піднімають і відкривають нові сторінки історії рідного краю, які ми стали забувати. За радянської влади, погодьтеся, вивченню історії рідного краю мало приділяли уваги. Такі наукові читання відкривають нові сторінки історії, які ми стали забувати. Як приклад, навів проведення у місті квесту «Я знаю своє місто». На запрошення дирекції шкіл посприяти в цьому відгукнулись лише три. Але й вони признались, що дуже мало знають про минуле і сьогодення рідного міста. Вже те, що в селі проводяться читання такого високого рівня свідчить, що у Білки є майбутнє.

Цікавий і повчальний захід науковців завершився концертною програмою.

У іншій газеті — «Новини Тростянецьчини» (29 травня 2009), також наводиться інформація про ці наукові читання під назвою: «У Білці — храмове свято». Обидві статті ілюстровані чудовими фотографіями учасників наукових читань.

Всього лише село... А яке змістовне напруження в ньому!? Подібний захід коштує для наших людей набагато більше, ніж постійна «свистопляска» у верхах, яка є нашої бідой та негативом для людських сердець і душ. Прочитайте лише статтю професора нашого медичного університету, мого колеги Олександра Макаровича Голяченка («Вільне життя» від 17. 06. 2009), щоб в цьому переконатись:

ХОТІЛОСЯ Б ПОМИЛИТИСЬ...

Отже, вибори президента країни таки відбудуться у відведений Конституцією термін. Політичні баламути, які називають себе «елітою», наплівши сім мішків гречаної вовни стосовно змін до Конституції (замість того, щоб її суворо виконувати і працювати над подоланням економічної кризи), врешті-решт зрозуміли, що здійснення їхніх планів поки що не на часі.

Щоб зрозуміти їхні плани, треба коротко оцінити здобутки пройденого майже 18-літнього шляху. Результати такі: замість державної власності в країні запанувала приватна, причому 75 відсотків її зосередилось у руках 50 сімей (олігархів), переважно неукраїнського походження; 7 млн українців емігрували за кордон у пошуках заробітку; більше 6 млн вимерло. Вимирання йде, на відміну від радянських часів, не спалахами (голодомор, репресії, війни), а постійно (щоденно), що не викликає паніки і занепокоєння. Валовий внутрішній продукт країни (ВВП) залишається далеким від рівня 1990-го. Із кінця першої десятки за рівнем економічного розвитку в світі Україна опустилась у кінець першої сотні країн. Для того, щоб оголосити про остаточну перемогу олігархічного капіталізму в Україні (як у 1939 році — про остаточну перемогу соціалізму), залишилося запровадити продаж землі, тоді вона також стане власністю олігархів.

У політичній площині на зміну жорсткій тоталітарній державній владі прийшла тотальна охлократія, коли в країні немає старшого, а районні суди скасовують рішення Верховної Ради...

У культурній царині наслідки не менш вражаючі. Українську мову нібито ніхто не переслідує, але сфера її вживання звужується. Домінує російськомовна преса, російськомовна телевізія, зникло українське кіно. Особливо цинічним є переінакшення самого поняття «українське». Як православна церква Московського патріархату по-фарисейськи називає себе українською, так «українськими» стали учасники від України на «Євробаченні», фільми, зняті на українській території або студіях, але з московськими артистами і на московському «наречії» і з Тарасом Бульбою (Б. Ступкою), який б'ється за «русское отечество».

Держава так і не визначилась, в якому напрямку рухається. Одні кажуть — в Європу, інші — в Росію, треті закликають дотримуватись хати скраю. З упевненістю можу сказати: в Європу нас не візьмуть, поглинання Росією неможливе, хоча постійно про цю загрозу треба пам'ятати. Але чому неможливе поглинання нас Росією? З двох причин. По-перше, «матушка-Русь теперь не могучая, а бессильная», вона навіть Білорусь проковтнути не здатна; по-друге, цього не захочуть «українські» олігархи (?!). Наведу два приклади. Пам'ятаєте, нещодавно працівники Херсонського комбайнового заводу захопили приміщення адміністрації, бо більше півроку не отримували зарплатні. І якою була реакція влади? Власника ніхто знайти не міг, обласна адміністрація демонструвала немічність, Президент мовчав. Нарешті Кабмін десь нашкрябав кілька мільйонів і кинув на зарплатню приватному підприємству. Аналогічний випадок на цементному заводі в Ленінградській області розвивався за іншим сценарієм. Приїхав Путін, миттєво зібрав власників, порівняв їх із тарганами («засуетились, как тараканы»), поклав папери, які ті тремтячими руками підписали, і дав один день для виплати зарплатні, що й було негайно зроблено. Хіба наші розбещені багатством і безкарністю «українські» олігархи згодяться піти під отаку «царську» руку сусідньої держави?

Отож побудований лад в Україні повністю влаштовує олігархів з їхньою політичною, правоохоронною та обслуговуючою челяддю. Щоб його увічнити, вони й для народу зробили чимало. По-перше, забезпечили йому можливість вільно втікати за кордон. По-друге, для тих, хто залишився, втілили заповідь древніх римлян, які казали, що народ потребує хліба і видовищ. Хліба, сумнівної якості ковбаси, в якій м'яса не більше 5%, дешевої, здебільшого підробленої горілки та пива в країні вдосталь...

На десятках телеканалів цілодобово вирують шоу-вистави, сміється «кривое зеркало», «танцюють всі», ллється кров тощо. Міжнародні шустер-пройдисвіти створюють ілюзію свободи слова, зіштовхуючи лобами недолугих українських політиків, ставлячи провокаційні питання представникам народу, які, не розуміючи, що їх розколюють, від радощів плещуть у долоні. На цих передачах українському народу роблять компліменти щодо його толерантності й терпеливості і переконують, що

не треба робити трагедії з вимирання корінного люду, бо є багато бажаючих із-за кордону замінити вимерлих і їх треба зустрічати із властивою українцям гостинністю.

І все-таки неспокійно на душах олігархів. Незважаючи на колосальну, проведену за 18 років роботу, вони розуміють, що збереглась частина (і не мала) народу, якого не можна зманкуртизувати, приспати, обдурити і що ця частина, яка може заразити інших, не згідна на увічнення такого ладу. Тому лад вирішили підсилити законодавчо, і не просто якимось законом (законами), а на конституційному рівні. Ручну пропорційну систему виборів депутатів підсилити двотуровим голосуванням, посаду президента перетворити на кишенькову шляхом його обрання в парламенті, продовжити термін нинішньої Ради тощо. І, напевно, зробили б це, та пізно схаменулись. Поламати легітимні вибори президента за кілька місяців до їхнього проведення і при цьому зберегти видимість демократії неможливо. Треба було йти на державний переворот, а Україна, слава Богу, поки що не Росія.

Отож нас чекають прямі всенародні вибори президента і знову доленосні, як у 1991, 1994 і 2004. Скажемо відверто, в усіх отих трьох доленосних виборах народ було ошукано, особливо підступно на останніх...

Тепер ми чітко знаємо, чого хочуть олігархи від наступних виборів президента. А чого ж хочемо ми, пересічні українці? Чи знову дамо себе обдурити? Вчетверте стоїмо перед вибором — бути чи не бути. Хотілося б сказати: на цей раз дзуськи, не пройдуть їхні хитромудрі комбінації, але...

Як сказав В. Янукович на подвір'ї Києво-Печерської лаври в день Святої Трійці, йому підказало йти на всенародні президентські вибори серце. А моє серце підказує, що знову обдурять народ і ось чому. По-перше, надто нерівні фінансові можливості українців і антиукраїнців у державі. Днями один з олігархів, який теж балотуватиметься в президенти, на Петербурзькому економічному форумі сказав, що невдовзі теперішня націонал-демократична шароварна влада в Україні буде замінена. А на що можна в Україні замінювати шаровари? Тільки на ярмулки. По-друге, занадто великий в країні відсоток людей, які купують на гривні гречані крупи, консерви; це довів столичний досвід. По-третє, надто слабко зростає національна свідомість українців: в країні постають

пам'ятники Катерині, погруддя Пушкіну і навіть на Говерлі, а не донецькому териконі, плондруються національні символи. По-четверте, суспільна мораль уражена корозією. Порівняйте, як у квітні Україна відзначала ювілей великого Гоголя, чия моральна сутність наближається до Ісуса Христа і заїжджої повії, яка, за власним визнанням, мала 20-ох чоловіків. Може, через це ми перегнали африканські країни за темпами поширення СНІДу.

І, нарешті, останнє. За майже 18 років незалежності так і не з'явився потужний вольовий національно-свідомий лідер нації. Певен, що сьогодні українці проголосували б за В. Чорновола, але як його воскресити? Правда, маємо Т. Чорновола, але він так порівнюється зі своїм батьком, як Юрась Хмельниченко — зі своїм.

Як би я хотів помилитися...

Після прочитаного хотілося б процитувати Олександра Олеся, мого земляка:

Не зрадникам-братам, не крамарям —
Тобі співаю я, о рідна мати,
Стократ пропита шинкарями,
На старість викинута з хати.

Хто захистить тебе, малу дитину,
Від сорому, від глуму, від ганьби,
Чи покладуть тебе хоч в домовину
Твої сини — поганці і раби?

Я б захистив тебе залізною рукою,
Ганьбу прокляту змила б кров моя,
Але дивись: придавлений горою
Терпіти тільки можу я.

О, муки мук! Бачите несила
Тебе на торжищах, в смітті,
Стократ миліш труна, могила
І легше муки на хресті.

Та вірив я і вірю тільки диву,
І диво буде на землі.
Колись засяє в бурю, зливу
Вінок у тебе на чолі! (20. VIII. 1916)

Завтра — Свято... Настільки світленьке, тепленьке, підбадьорююче душу, що наведені вище негаразди відходять з моєї свідомості, навіть не на задній план, а геть зникають.

Подивіться, що ми з моєю внучкою Вікою «витворюємо». Ми не йдемо ні на луги, ні на поля. Ми у своєму садочку та квітниках знаходимо все необхідно, щоб сплести віночки, які будуть освячені в церкві.

О, яке це чудове дійство — плести вінки! Цього мистецтва я навчився ще в дитинстві, в селі Білка, на хуторі Лоловому. Не тільки до Свята, а й просто кожної весни я сплітав віночки своїй доньці, своїй внучці...

Для віночків я використовую переважно «дикі» квіти. Раніше тільки «дикі». Тепер ще й «цивілізовані».

Я не художник, не скульптор, але коли сплітаю вінки, я одночасно і художник, і скульптор, і...

Я добираю квіти, я впорядковую їх, я намагаюсь додати до них і трави, і м'яти, інколи любистку...

Я священнодію, я в єдності з природою, я в надзвичайному піднесенні та натхненні...

*Дідусь творить... Плете віночки на головку своєї внучки,
які потім посвячуються та зберігаються цілий рік (висять на цвяшку).*

Ось які ми у віночку та ще й у садочку...

Процес «творення» порушує наш загальний друг Ярик. Він гавкає, він бігає, він бажає звільнитися з ланцюга... Чому він поза справами друзів?

«На заході мого сонця» зв'язки з моєю малою батьківщиною помітно пожвавішали: у вигляді листів, телефонних розмов, особистих зустрічей. І на фоні цього

Чого то часами, як сяду за діло
Або як вже працю кінчаю я сміло,
Не раз се на мене, мов хмара яка,
Спадає сумная задума тяжка?
Така то задума спиня мою руку,
Що людськую бачу кругом себе муку,
Недолю та сльози — і думка зрина:
Нащо тут здалася ся праця дрібна?..
Недолі й дотепніші люди не вбили,
Що з нею подіють слабі мої сили?
І кидаю працю, бере мене жаль —
Та друга вже думка розважить печаль:
Все ж, може, ся пісня якую людину
Розважить успіх хоч би на хвилину,
І щиро промовленим словом моїм
Збуджу огонь я у серці чийм.
А може, й пожиток який з того буде,
Із праці моєї скористають люде...
І знов мені зваги в душі прибуло,
І знов я за діло, підвівши чоло!

Леся Українка

Час від часу такі ж думки приходять і до мене. Я зупиняюсь на якусь мить, мить, яка обчислюється годинами (поки що тільки годинами), а потім «вперед — до світлої мети!» Тому, щойно отримав прохання голови Більчанської сільської ради Ігоря Яценка написати звернення до цьогорічних випускників Більчанської школи, я тут як тут:

Любіть Україну, як сонце любіть,
як вітер, і трави, і води,
в годину щасливу і радісну мить,
любіть у годину негоди...
Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,

красу її вічно живу і нову,
і мову її солов'їну...

Володимир Сосюра

ЯКІ ЧУДОВІ РАНКИ В УКРАЇНІ

(слово до випускників 2009 року Більчанської середньої школи)

Навіть такі... Глибока осінь. День коротесенький. А на дев'яту годину ранку необхідно бути в школі, яка розташована за 2-3 км від мого хутора Лолового, східної окраїни с. Білка. Темно-претемно, дощ ось уже дві доби засіває все живе і неживе, попереду і по бокам грязюка. Позаду також. Виходжу з хати. Нічого не бачу. Щоб освітити собі шлях змайстрував собі коробочку зі скельцем, в яку поставив запалену свічку воскову, зготовлену самотужки. Щось бачу, а більше — ні. Мокрий, в багні та й голодний добираюсь до школи. В калюжі наводжу на собі «лоск», і після цього переступаю поріг своєї святині. Я не оговорився — школа для мене була святим місцем. О, диво! Ті перешкоди, які я долав на своєму шляху, не принесли мені пригнічення чи втому, а, навпаки, обумовили моє радісне, душевне і фізичне піднесення. В цей час я відчував себе переможцем, переможцем зі стихією, переможцем з темнотою, яка уособлювала сили зла. Я почував себе лицарем на білому коні. А всі, хто був навколо мене — учні, вчителі, — були світло-біло-голубими та відлунювали добро і тепло. Які чудові життєві хвилини життя, яке чудове життя взагалі. Навчання в школі проходить, як у казці, ні, краще, аніж у казці. Все, що говорить вчитель всмоктується в мій мозок самотужки, все що пишу, говорю — є відлунням всього мого Я. Невже є щось більш досконале, більш довершене в душевному стані людині, аніж ті почуття, які я відчував увесь цей день. Додому я повертався сіяючий. Ніколи не відчував втоми. Я ладен приступити до підготовки домашнього завдання, але необхідно виконати низку своїх домашніх обов'язків: нарубати дров, прибрати в корівнику, занести на завтрашній день води з криниці... А ніч вже давно наступила. Всі лягають спати. Я запальною каганець, забираюсь на піч і готуюсь до завтрашнього дня, до школи. Моє життя бурлить, моє життя квітне, моє життя... Це, мабуть, тому що «Дитина з природи не має душевних лінощів, що ми легко помітимо, спостерігаючи, як вона любить не тільки

діяльність взагалі, що могло б бути ще пояснено виробленням великої кількості фізичних сил, але як вона любить самостійність діяльності. Вона хоче все робити сама» (К.Д. Ушинський).

Мої «чудові ранки» були і залишилися на все життя.

Які чудові ранки в Україні,
Синіх небес мінлива висота.
Чарівний звук трембіт на Верховині,
Ланів Подільських хвиля золота.

Які чудові ранки в Україні,
Цей диво спів джерельної води.
І голос предків в шелесті калини,
У білий вельон прибрані сади.

Які чудові ранки в Україні
І ледь помітний місяць в сповитку.
Тумани сірі — срібні заметілі,
Здіймаються у височінь стрімку.

Леся Любарська (м. Борщів на Тернопіллі)

Я вдивляюся з високої гори свого 80-річного життя і переконуюсь ще й ще раз, що задоволення мені завжди приносило творче життя. Коли я кажу «творче життя», то маю на увазі не тільки і не стільки наукові пошуки, а щоденні свої дії, у тому числі і наведений вище випадок. Я дозволю собі стверджувати, що лише праця, праця з насолодою, праця з натхненням може постійно (!) бути джерелом життєвого оптимізму, комфортності життя. Відомо, що

Розум — не лобода,
Без праці рости не хоче.

Богдан Мельничук

Мої досягнення (фельдшер, лікар, головний лікар, старший науковий співробітник, керівник клініки науково-дослідного інституту, завідувач кафедри, проректор, ректор університету, кандидат, доктор медичних наук, професор, заслужений працівник вищої школи України, відмінник охорони здоров'я, член-кореспондент Академії медичних наук України, академік Академії вищої школи та міжнародної Академії антропології...) «замішані» не лише на талановитості чи, тим паче, геніальності, а на щоденній праці та особистій відповідальності, що не тільки давало

позитивні наслідки, а й приносило мені затишок, насолоду та життєвий комфорт. Важливо завжди залишатися людиною, а «Бути людиною — це саме й означає відповідати за все» (Антуан де Сент-Екзюпері).

Пройдуть роки, і ви, як я сьогодні, відчуєте тугу і «барвисті радощі малі» за своєю юністю і дитинством.

З дитинства прилітають журавлі,
З далекої лелечої країни
І воскресають з сірої руїни
Мої барвисті радощі малі.
Так легко,
Так двокрило на душі,
Так нелукаво,
Так світлоголосо:
І килим трав,
І ще дорога боса,
І ще вона нікуди не спішить.
Гай-гай, моє дитинство золоте,
Хоча й голодне
І не завжди сите...
Як ти зуміло
У душі вмістити
Біду і біль,
І почуття святе?
З дитинства прилітають журавлі
Журливою і світлою журбою...
Як добре,
Що хоч в спогаді постою
Я коло вас
На молодій ріллі.

*Святослав Праск
(Костопіль, Рівненщина)*

Випускник 1945 року Більчанської школи (Сумщина) Іван
Сміян

Із Сумщини та Тернопілля я «перелітаю» в Донецьк:

Дорогой Иван Семенович!

Я выполнил свое намерение и в знак подтверждения высылаю Вам журнал.

Я (автор) відволікаюсь від листа професора Остропольця Савелія Савелійовича та наводжу його «послання» в цьому, надісланому журналі «Здоровье ребенка» (2009, № 1)

ОЧЕВИДНОЕ — НЕВЕРОЯТНОЕ

Вышедшие в 2001–2008 гг. двенадцать книг воспоминаний члена-корреспондента Академии медицинских наук Украины профессора И. С. Смияна представляют собой уникальный мемуарный проект, равного которому нет в отечественной и зарубежной литературе.

Трудно переоценить значимость этого труда для медицинской общественности, обществоведов и в особенности для историков медицины, ибо в нем не только содержится жизнеописание автора и отражен значительный пласт времени, наполненный множеством событий, но и представлен срез состояния и развития медицины, в частности педиатрии, а также медицинского образования в течение последнего шестидесятилетия. И это не случайно! Иван Семенович Смиян, вышедший из народных низов и достигший академического звания, является мудрым человеком, обладает огромным научным и жизненным багажом, он основоположник научного подхода к использованию санаторно-курортного лечения в детской гастроэнтерологии и многих других новаций, внесший существенный вклад в развитие отечественной педиатрии.

Талант ученого, блестящего педагога и организатора позволил уму создать свою научную школу, разрабатывающую наиболее актуальные проблемы детского здравоохранения и совершенствования методики подготовки врачей.

Поражает, как можно все эти этапы, все перипетии своей жизни так детально представить в биографических книгах, причем не в простом изложении, а глубоко осмысливая, анализируя и оценивая каждое событие.

Чтение автобиографических книг Ивана Семеновича — истинное наслаждение благодаря прекрасному образному изложению, остроумию, мягкому, всегда к месту, юмору. Трудно также переоценить значимость

обильно представленных на страницах книг стихотворений, метких афоризмов, усиливающих эффект изложения. И это Иван Семенович мог осуществить благодаря широкому кругозору, прекрасному знанию отечественной и зарубежной художественной, публицистической и философской литературы.

Вызывает восхищение и удивление объем иллюстративного материала: документов, фотографий, даже клинических примеров, что позволяет получить наглядное представления об описываемых событиях, а также их участников. Благодаря мемуарной эпопее И. С. Смияна многие его современники, наряду с ним самим и его близкими, оказались, по сути, навсегда вписанными в историю отечественной медицины.

Несомненно, что данные книги имеют не только значительную познавательную ценность, о которой говорилось выше, но также педагогическое и воспитательное значение, что определяет целесообразность их использования при проведении до — и последипломной подготовки медицинских работников.

Поздравляю Вас, дорогой Иван Семенович с юбилеем и с выходом столь фундаментального труда, желаю Вам его дальнейшего продолжения, ибо уверен, что в Ваших кладях содержится еще много материалов, представляющих большой интерес и важное значение как для современников, так и последующих поколений.

Так хай же Ваш поступ «Від книги до книги» ще довго триває!

Острополец С. С., профессор, Донецкий национальный медицинский университет им. М. Горького

Продовжую лист.

«Надеюсь, что празднование Юбилея положительно сказалось на Вашем здоровье и Вы пребываете в здравии и добром расположении духа.

Сердечный привет Вашим близким. Будьте здоровы и благополучны!

С уважением

підпис

21. 04. 2009 г.

Р. С. Когда я готовил эту бандероль, мне лаборант принесла Вашу 13-ю книжку. Спасибо большое! Считаю, что на 13-й книге останавливаться ни в коем случае нельзя. Настаиваю на продолжении

вспоминаний. Для такой творческой натуры, как Вы, 80 лет не предел. Б. Ефимов (карикатурист) прожил 106 или 108 лет. Ориентируйтесь на него.
Обнимаю! С.С.

Савелій Савелійович сьогодні належить до «Донецьких», але ж він народився (28. 08. 1931) — де ви думаєте? У с. Буймер Тростянецького району Сумської області. Село Буймер межує із селом Білка! Який тісний світ. Та й медичний інститут ми закінчували один і то й же — Харківський. Та й факультет закінчували один і то й же — педіатричний. Та й керівником дисертацій у нас був один і той же вчений — Володимир Олександрович Белоусов...

Так що, читачу, бачиш, як я плавно та гарно переміщуюся з одного регіону України в інший. А тому не слухайте дурниць про різку несхожість людей з різних регіонів нашої країни. Я народився на Сумщині, багато десятиріч мешкаю на Тернопіллі та є «своєю» людиною тут, маю друзів-педіатрів не лише в Донецьку, а й у Сімферополі, Одесі, Львові, Києві, Харкові, Полтаві... І жодного разу не було будь-яких суперечок, непорозумінь... між нами. Навіть жодного натяку на це не було. Коли відомий усьому світі режисер Віктюк стикався з подібною брехнею, то говорив, що він ср... на цих... Негарне слово він, великий діяч культури, говорив. Може це й гріх. Але який же великий гріх тим, які щосили пнуться аби посварити українців, миролюбних людей, один з одним. Ох, ті «ситі смерди»...

Кругову тримають ситі смерди,
президент рівняється на них.
Щиро вболіваючи за мертвих,
оберта на мертвих ще живих.

Ворогам чіпляє нагороди,
іногородцям дивиться у рот...
Я наївся вашої свободи
До блювоти — хочу несвобод!

Птахо метерлінківська, удачо,
де ти? Зір напружу й схаменусь,
що загнуса, а так і не побачу,
що умру, а так і не діждуся.

Володимир Базилевський

Я більш оптимістично налаштований, аніж В. Базилевський. Мабуть, це тому, що природа ані на мить не відпускає мене від себе. Мабуть, тому, що маю таких добрих друзів, як Савелій Савелійович. Мабуть, тому, що мої діти та внуки постійно «при мені», постійно надсилають позитивні сигнали...

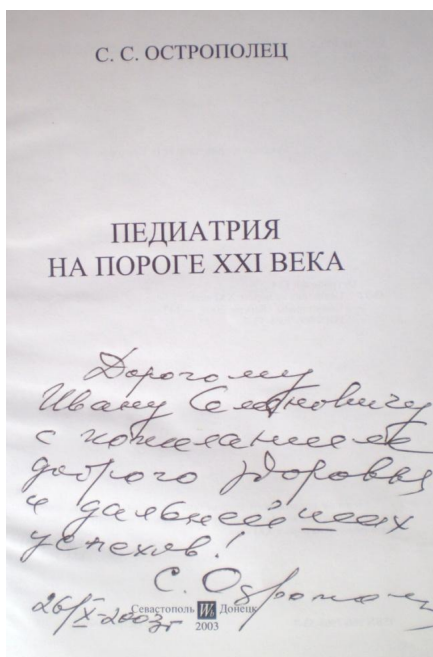
Савелій Савелійович не лише висловив на мою адресу численні, приємні для мене, слова щодо моєї діяльності, які надруковані в республіканському педіатричному журналі, а й надіслав об'ємну книгу «Тепло надежды (антологія поетов Донецкого національного медицинского университета им. М. Горького)», видану в Донецьку 2009 року.

Дорогой
Иван Семенович.

Рад презентовать Вам,
знакомой и любима-
тельно познакомой, этот
сборник. Возможно-
но кое-что, описан-
кавказское в нем,
Вам понравится.

С уважением
С. Остроумов
27/IV-2009

Може, для когось це буде й дивним, що ця книга доставила мені приємне хвилювання, але це так. Більш приємні, аніж будь-яке нове видання. Чому? По-перше, вона написана моїми колегами-медиками. По-друге, книга є підтвердженням моїх думок про те, що кожний медик — це творча особистість. По-третє, я побачив знайомі обличчя. По-четверте, ця збірка віршів ще і ще раз підтвердила, що в світі добро панує над злом.

До цього видання Герой України, академік Академії медичних наук України, доктор медичних наук, професор, ректор цього вузу Валерій Миколайович Казаков написав передмову, яка мені сподобалась, а тому я її наводжу.

«Жизнь человека сложна и многослойна, есть в ней пики и спады, есть зоны совершенно запретные, ревниво оберегаемые от постороннего проникновения. Когда же мы издаем что-либо, написанное нами, то тем самым приоткрываем перед окружающими частицу собственной души. Не каждый легко это делает, переступая через хрупкую запретительную

грань. Мне кажется, эта грань проходит через правду и искренность. Правда относится к той категории, где о стыде говорить неуместно. А искренность — это способ выражения правды.

Можно многое из своего прошлого забыть, человеческая память рациональна, но есть особая память, передающаяся от отца к сыну, от деда к внуку (я б написал: від батьків — дитині — І. С.) в течение нескончаемого ряда поколений, она живет в человеке с момента его появления до последнего дыхания. Одним из способов сохранения наших мыслей, событий, нашего прошлого и настоящего является слово.

Антология поэтов Донецкого медицинского «Тепло надежды» — это память о нашей с вами жизни, сконцентрированная до уровня ядерного вещества, как это может делать только поэзия. Меня не покидает чувство, что я прикоснулся к переживаниям и событиям, описанным и правдиво, и искренне. Как пишет Сергей Алымов:

В конце концов, что наша жизнь? Глагол,
Скрепивший мемуарную страницу...

Первое ощущение глубины стихотворного слова у меня связано с моим дедом, отцом моей матери, который мне прочитал по памяти сказку П.П. Ершова «Конёк-горбунок». С той поры стихотворное слово я воспринимаю особенным образом. Читая антологию, я получил огромную радость сопричастности с моими замечательными коллегами, такими мудрыми и талантливыми.

О содержании «Тепла надежды», дорогой читатель, лучше судить самому. Что касается меня, то мою оценку лучше всего отражает само слово — антология, что по-гречески означает «собрание цветов».

В заключения скажу, что книги этой не было бы, если бы сложным делом собрания под ее знамена поэтов медицинского происхождения не занялся Сергей Константинович Боенко, замечательный врач, ученый и поэт. Низкий ему поклон!

Остаюсь с теплом надежды на продолжение праздника ума и сердца в будущем... В. Н. Казаков».

Вищенаписане Валерієм Миколайовичем я сприймаю ще і як слова виголошені. Адже з ним я багато років спілкувався, будучи ректором, і знаю його, як людину мало упереджену, часто категоричну,

«фізіологічну» (одночасно він очолює кафедру нормальної фізіології). Що ж, Валерію Миколайовичу, молодець (!), що сприяв цьому об'єднуючому колектив виданню. Це один із аспектів виховної роботи ректора в своєму колективі. Будь «Героєм» і надалі.

Савелій Савелійович і сьогодні пише статті, монографії, але й не пасе останніх в поезії. Один із його віршів, які надруковані в цій книзі, я наведу:

ИЗ ДАЛЕКОГО ДЕТСТВА

Я помню старый темный сад
В чугунной выцветшей ограде,
Дубов столетних стройный ряд,
Стоящих словно на параде.
Давно упавшие листы.
Беседки светлые глазницы.
Да кое-где еще цветы,
Как будто птицы.

Вірші донеччан написані, як правило, російською мовою. Але є й українською.

АРІЯ ОНЧУЛА — ОТЦА

Сиджу на дивані — і гірко на серці:
Чому я не директор усього Донецька?
Якби коли-небудь би мером я став,
То все теє місто синам би віддав.
Нехай відкривають кафе й магазини,
Нехай заробляють собі та дружинам.
Найкраща картина для моїх очей —
Як все йде чудово у рідних дітей.
Сини багатіють, сини підрастають,
Уміння і розум вони набирають.
І мрію я тихо про те майбуття,
Коли мені буде щасливе життя.

*Белла Брук (доцент кафедри
патологічної анатомії. Знає, про що пише)*

Незважаючи на те, що про колектив кафедри патологічної фізіології нашого університету я згадував і в інших своїх книгах, не можу ще раз не

подивуватися згуртованості його й сьогодні. І не тільки згуртованості, а й цілеспрямованості та чіткій праці. Я можу говорити, що ні про одного засновника кафедри не написано так тепло, щиро, відчутно, як про професора Еммануїла Наумовича Бергера (завідувача цієї кафедри з 1957 до 1975 року) в книзі «Історія і сучасність. 1957–2007», присвяченій 50-річчю нашого університету (інституту, академії). Я не можу не навести ці слова: «...Лекційний курс на кафедрі започаткував доц. Е. Н. Бергер. Його лекціям була притаманна класична академічність стилю. Вони відзначалися чіткою внутрішньою структурою, доступністю викладу і бездоганною логікою. Приваблювало неординарне мовне оформлення кожної лекції — вишуканий лексикон, точність визначень, барвистість метафор і порівнянь. Подача матеріалу йшла від фактів до теоретичних викладів з таким розрахунком, щоб студенти ставали, до певної міри, учасниками наукової інтерпретації експериментальних даних і формування узагальнюючих положень. Пізніше лекції такого типу стали проблемними. За 50-літню історію університету Еммануїл Наумович залишився в пам'яті як один із кращих лекторів...». Я відвідав усі лекції завідувачів кафедр нашого вузу в перші місяці мого працевлаштування в цей вуз завідувачем кафедри педіатрії в 1970 році, і можу підтвердити наведені слова. Більше того, я був приємно вражений тим, що Еммануїл Наумович у той час читав лекцію чистою українською мовою, чого я, українець, у ті роки, не зміг би зробити. Тому не дивно, що я був частим гостем цієї кафедри. Частіше бажаним, як це видно з фотографії.

Це фото зроблено в березні 1985 року. Перший справа — член-кореспондент АМН СРСР М. Н. Зайко, відомий вчений, який відвідав Тернопільський медичний вуз та прочитав кілька лекцій для студентів і викладачів.

Я й сьогодні пам'ятаю його блискучу та змістовну доповідь, яку він читав завідувачам кафедр зі всієї України в Києві, в 1973 році. В даному випадку я (поруч із професором М. Н. Зайко), як господар (ректор), знайомлю славного вченого зі своїм вузом. Поруч з нами — залужений діяч науки і техніки, професор Олена Михайловна Маркова, завідувач кафедри патологічної фізіології; доценти цієї ж кафедри Василь Васильович Файфура та Юрій Іванович Бондаренко (сьогодні вони доктори наук, професори).

Із наведеного вище короткого уривку я зробив би два висновки:

1. У професора Е. Н. Бергера були і залишилися УЧНІ;
2. Лекції в медичному вузі були і мають бути визначальними у підготовці лікаря, незважаючи на «необхідність» обolonізації.

Колектив цієї кафедри не тільки тепло привітав мене з 80-річчям, а й у відповідь на подаровану книгу моїх спогадів і роздумів «Як важко все життя щасливим бути...» надіслав на мою адресу таке вітання:

«Дорогий наш Іван Семенович! Колектив кафедри патологічної фізіології шле вам найщиріші вітання з нагоди великого світлого свята Христосового Воскресіння. Зичимо Вам міцного здоров'я, життєвої та творчої наснаги і Божого благословення на всі діла та починання. Христос Воскрес!!! Проф. Хара М. Р., проф. Бондаренко Ю. І., проф. Файфура В. В., ас. Дзига С. В., ас. Сатурська Г. С., ас. Усинський Р. С., асп. Пелих В. Є., асп. Дорохіна А. М., лаборант Бурик М. Є.»

Усе це для мене приємно, усе це для мене важливо, незважаючи на те, що я вже поглядаю у вічність:

И тяжело вздыхаю...
Спасение в чем?
Высокое Небо
В беде виновато.
И думы напрасны
О сердце родном:
Однажды ушедшему
Нету возврата.
И сирю душа
Над уделом парит,
И гроб и останки
В столице Лояне.
Живущему тоже
Уйти предстоит —
И в тлен обратится
Живое дыханье.
Одно поколенье —
И кончится срок:
Роса выпадает
И тает мгновенно.
Уходит мой век,
И закат недалек —

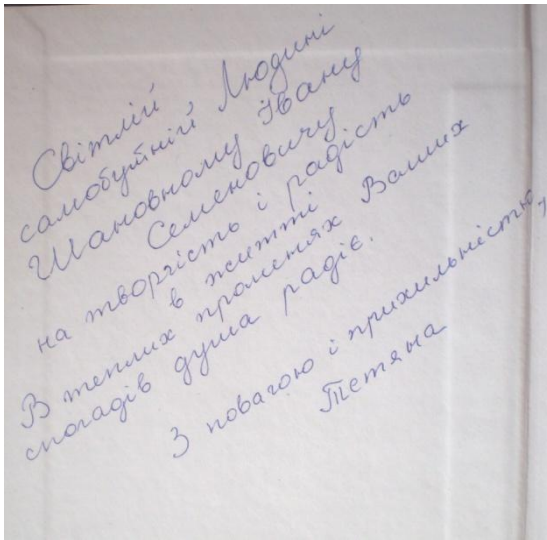
Расцвета и дряхлости
Вечная смена.
Железо и камень
Не ведают тлена,
А я ведь не камень —
Скорблю неизменно.

Цао Чжи

Усі мої книжки віддзеркалюють промені добра, що надсилають для моєї скриньки щастя десятки, сотні людей, для яких розуміння змісту життя вкладається у вислів А. Аміля: «Доставляти щастя і робити добро — ось наш закон, наш якір спасіння, наш маяк, зміст нашого життя. Нехай перестануть існувати всі релігії, лише б залишалася ця; в нас буде ідеал і буде варто жити».

8* Сміян і. Життя єдине, світле, миле...

Так, «буде варто жити»... Прочитайте це коротке послання пані Тетяни, викладача нашої відомої музичної школи, на подарованій мені книзі «Мысли, афоризмы и шутки знаменитых мужчин», щоб в цьому переконатися.

Мало слів, але які вони ємкі, доброзичливі, теплі, душевні, здібні визвати в мене хвилювання та насагу до творчої праці: «Світлій самобутній Людині Шановному Івану Семеновичу на творчість і радість в житті. В теплих променях Ваших спогадів душа радіє. З повагою і прихильністю, Тетяна. Пані Тетяна переконала мене, що «Добрі слова дешево коштують, але дорого цінуються» (Джордж Герберт). І ці слова, то «Така втіха, що сльози наверх» (Іван Франко). Не тільки сльози, а й позахмарне піднесення:

Чую радуницю Божю —
Не напрасно я живу,
Поклоняюсь придорожжю,
Припадаю на траву.
Между сосен, между елок,
Меж берез кудрявых бус,

Под венком, в кольце иголок,
Мне мерещится Иисус.
Он зовет меня в дубровы,
Как во царствие небес,
И горит в парче лиловой
Облаками крытый лес.
Голубиный дух от Бога,
Словно огненный язык,
Завладел моей дорогой,
Заглушил мой слабый крик.
Вьется пламя в безнду зренья,
В сердце радость детских снов,
Я поверил от рожденья
В Богородицын покров.

С. Есенин

«Доставляти щастя та робити добро...» — це життєва основа кожної людини. Я вас прошу, читачу, не вірте ЗМІ, не вірте численним політичним «вертухаям», які більшість часу свого віддають пропаганді негативу, крайнього негативу (вбивства, катастрофам на землі, в морі і повітрі, стихійним бідам, бандитизму...). Вони бажають переконати всіх нас в тому, що в світі панує диявол, що кожний із нас приречений, що... Вони сіють в наших душах невпевненість, страх, тривогу... Такими людьми краще управляти, таких людей легше перетворювати в «бидло»... Нас свідомо (!) змушують думати і говорити лише про погане. Сатана не засинає навіть на мить. Ми ж мусимо пам'ятати, що день розпочинається з радості (світло, тепло, сонце, подих вітру, оздоровчого вітру...). Чому ж бо нам не радіти та бути щасливою людиною? Сніданок. Усвідомте, що всі його складові, то дари природи, дари Божі, які приносять вам значне життєве задоволення. Пізніше ви спілкуєтесь на роботі уже не з «своїми» людьми. І хто щоб вам не говорив, воно надає вам задоволення життям, задоволення своїм Я. Таким чином можна говорити про всі події дня, тижня, року, життя. Бувають негаразди. Але вони мають у житті малу питому вагу. Проаналізуйте день, тиждень свого життя і ви переконаєтесь, що це так.

Та й існують ті чи інші негаразди тому, що вони:

- а) стимулюють до більш виражених ваших дій в майбутньому;
- б) дозволяють проводити порівняльну оцінку свого «вчора» і «сьогодні», «сьогодні» і «завтра».

Ось чому я вважаю, що немає жодної фізично і психічно здорової людини, яка б не отримувала наснаги та задоволення від життя.

Наприкінці квітня цього року я отримую такого листа:

Члену-кореспонденту АМН України,
професору Сміяну І. С.

ШАНОВНИЙ ІВАН СЕМЕНОВИЧ!

Вітаю Вас з черговим випуском Вашої книги «Як важко все життя щасливим бути...». Щире захоплення викликають Ваша любов до життя, непокладна праця та прагнення змінити наш світ на краще. Знайте, подумки я також приєднуюсь до Ваших слів: «Я розумію, що мій голос — це крапля в морі. Але нехай хоч крапля». Впевнений, що прочитання Ваших книг, ще багато хто приєднається до цього прагнення. І тоді створиться те саме «Море»!

Висловлюю Вам щирю подяку за подарунок і бажаю міцного здоров'я, та почесних і творчих надбань, здійснення заповітних мрій та всіляких гараздів.

З повагою,

ректор,

член-кореспондент АМН України,

професор

підпис

В. Ф. Москаленко

Віталій Федорович очолює багатотисячний колектив, колектив з надзвичайно широкою палітрою діяльності, колектив, який є гордістю не тільки столиці України, а й усієї України, представником науки і навчальних засад вищої медичної школи в світі. Віталій Федорович постійно перебуває у стані пошуку, у стані вирішення невідкладних і стратегічних питань організації охорони здоров'я, науки, підготовки медичних кадрів для України і десятків країн світу. І, незважаючи на це, він знаходить час для ознайомлення з моїми спогадами і роздумами, і, незважаючи на це, він знаходить час, щоб висловити думку про них та підбадьорити мене до подальшої творчої роботи. І це, незважаючи на те, що з Віталієм Федоровичем ми не є близько знайомими, я не був

ректором у ті часи, коли В. Ф. очолював Міністерство охорони здоров'я. Найбільше, що нас пов'язує, — єдина Alma mater, Харківський медичний інститут, який ми закінчили в різні роки. Але в нього виражені почуття добра, тепла, співчуття... до колеги, до людини... І він знаходить час для їх реалізації. Погляньмо на його автобіографічне резюме (сайт Київського національного медичного університету):

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ В. Ф. МОСКАЛЕНКА

Ректор Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України, Заслужений діяч науки і техніки України.

Москаленко Віталій Федорович народився 25 січня 1949 р. у м. Кременчуці Полтавської області.

1956–1966 рр. — учень середньої школи №19 м. Кременчук;

1966–1972 рр. — студент Харківського медичного інституту;

1972–1973 рр. — лікар-інтерн;

1973–1975 рр. — начальник медичного пункту військової частини 16802 Радянської Армії на Далекому Сході (м. Хабаровськ);

1975 р. — народження сина Максима;

1975–1978 рр. — лікар-анестезіолог-реаніматолог інфарктного відділення клінічної лікарні №27 м. Харкова;

1978–1980 рр. — завідувач інфарктного відділення клінічної лікарні №27 м. Харкова;

1978–1982 рр. — заочний аспірант кафедри внутрішніх хвороб Харківського медичного інституту;

1981 р. — народження сина Віталія;

1982 р. — захист дисертації на здобуття наукового ступеню кандидата медичних наук;

1980–1990 рр. — робота у партійних органах м. Харкова та області на посадах інструктора, консультанта з питань охорони здоров'я, соціального захисту, медичної освіти і науки;

1990–1994 рр. — проректор з лікувальної роботи Харківського інституту удосконалення лікарів і за сумісництвом доцент кафедри кардіології та функціональної діагностики цього закладу;

1994–1997 рр. — начальник Головного управління охорони здоров'я та соціальних питань Харківського міськвиконкому;

1996 р. — присвоєно вчене звання «доцент», обрано дійсним членом (академіком) Інженерної академії України, вручено почесну нагороду «За гуманізм»;

1997–1998 рр. — заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів Харківської міської Ради, начальник Головного управління охорони здоров'я та соціальних питань;

1997 р. — присвоєно почесне звання «Заслужений лікар України»;

1998 р. — заступник міського голови м. Харкова, начальник Головного управління з гуманітарних і соціальних питань, заступник Міністра охорони здоров'я України, нагороджено Пам'ятним нагрудним знаком «За мужество и любовь к отечеству», ювілейною медаллю «В память о народном враче СССР А.Р. Довженко»;

1999 р. — перший заступник Міністра охорони здоров'я України, нагороджено Подякою Голови Київської міської державної адміністрації, призначено членом Колегії МОЗ України;

2000–2002 рр. — Міністр охорони здоров'я України;

2000 р. — присвоєно вчене звання «професор», обрано дійсним членом Української академії економічної кібернетики, нагороджено 2 ювілейними орденами «Різдво Христове — 2000» I ст., член редакційної колегії медичної газети України «Ваше здоров'я»;

2001 р. — захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук, призначено членом Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, головний редактор науково-практичного журналу «Охорона здоров'я України»;

2002 р. — виступ на спеціальній сесії Генеральної асамблеї ООН, присвяченій питанням боротьби з ВІЛ/СНІДом, нагороджено медаллю імені академіка М.Д. Стражеска «За заслуги в охороні здоров'я», орденом «Україна дітям», Орденом Христа Спасителя, Почесною відзнакою МНС України, нагрудним знаком «За сумлінну працю», медаллю «За заслуги III ступеню», обрано членом-кореспондентом АМН України, заступником голови ради ректорів Київського вузівського центру, Віце-президентом Всесвітньої Асамблеї охорони здоров'я, членом Правління Глобального фонду боротьби зі СНІДом, туберкульозом, малярією;

2002–2003 рр. — радник Президента України.

З 2003 р. по теперішній час — ректор Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

2003 р. — нагороджено медаллю АМН України, обрано членом Наукової ради з теоретичної та профілактичної медицини при Президії АМН України, членом спеціалізованої вченої ради Д 26.613.07;

2004 р. — нагороджено «Орденем князя Ярослава Мудрого» V ст., знаком «Відмінник освіти України», Почесною грамотою МОН України, знаком «За вагомий внесок у навчання та виховання дітей України» I ст., орденом Української Православної Церкви Преподобного Нестора Літописця III ступеня, орденом «За відродження духовності», Подякою Шевченківської районної у місті Києві державної адміністрації; головний редактор науково-практичного журналу «Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця», призначено головою експертної ради з медицини, фармації, Державної акредитаційної комісії, членом атестаційної колегії МОН України, головою спеціалізованої вченої ради Д 26.003.01; 2005 р. — обрано почесним членом Польської академії медицини, дійсним членом Світової академії медицини Альберта Швейцера; нагороджено Великою Золотою медаллю Світової академії медицини Альберта Швейцера, знаком «Петро Могила»;

2006 р. — обрано академіком Академії наук вищої школи України, почесним академіком Білоруської академії медичних наук, присвоєно почесне звання Посла миру, призначено членом Національної ради з питань охорони здоров'я при Президентові України, нагороджено Медаллю Української федерації вчених, «15 років Збройним силам України» (2006), Почесною грамотою Верховної Ради України;

2007 р. — присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки», обрано членом Колегії Національної ради з питань охорони здоров'я при Президентові України, членом Міжвідомчої комісії з питань біологічної та генетичної безпеки при РНБО України, академіком Міжнародної академії наук екології, безпеки людини і природи, нагороджено Золотою Зіркою Світової академії медицини Альберта Швейцера, знаком «Відмінник освіти України», Почесною грамотою МОЗ України, Почесною грамотою МОН України;

2008 р. — прочитано лекцію в Оксфордському університеті (Велика Британія), Федерації приватних лікарень Франції (Франція), Каролінському інституті (Швеція), виступ на 58-ій сесії Європейського регіонального комітету ВООЗ, обрано членом Комітету ВООЗ з політики і координації Спеціальної програми наукових досліджень, розробок і підготовки наукових кадрів у галузі відтворення населення, обрано головою Української асоціації спеціалістів з соціальної медицини та організаторів охорони здоров'я, нагороджено Почесною грамотою МОЗ України, орденом М.І. Пирогова, головний редактор науково-практичного журналу «Східноєвропейський журнал громадського здоров'я».

Я б з цих автобіографічних даних зробив такі висновки:

1. Віталій Федорович «досяг» вершин суспільного визнання шляхом невтомної праці;

2. Як важко людині, яка досягла значних висот в столиці, та на яку невинно ллються похвали і нагороди, залишатися ЛЮДИНОЮ.

Можливість останнього В. Ф. довів своїм ставленням до мене (і до багатьох інших). Дейл Карнегі пояснює це так: «Щиро цікавлячись людьми, можна на протязі двох місяців здобути більше друзів, ніж їх можна придбати протягом двох років, намагаючись зацікавити інших людей своєю персоною». І не взяти і не добавити:

Кто доброе сеет — добро его плод,
Кто злое посеет — злодейство пожнет.

Сааді (XIII століття)

Власне, мої спілкування з десятками, сотнями, тисячами ЛЮДЕЙ, подібні до цих, надсилають постійні промені тепла та творчої наснаги, які системно надходять до локаторів мого тіла і душі, сприяють тому, що

Буває, часом спіпну від краси.
Спинаюсь, не тямлю, що воно за диво, —
оці степи, це небо, ті ліси,
усе так чисто, гарно, незрадливо,
усе як є — дорога, явори,
усе моє, все зветься — Україна.

Ліна Костенко

«Усе моє...» надходить до моєї пам'яті та активізує мій потяг до життя, до його краси... «Усе моє...» лише продемонструю деякими фотографіями.

Ось нас семеро хлопців з різних куточків України вирішили «відмітити» закінчення вступних екзаменів в Харківський медичний інститут. Усі ми мешкали в гуртожитку на вулиці Островського в одній і тій же кімнаті. Всі ми надіялися стати студентами. У всіх у нас чудовий настрій, викликаний надією на чудове майбутнє. Я третій справа. Одягнувся в «парадний» білий кітель «морського» походження, який подарував мені брат. Штани також мають подібне походження. Таке враження, що я не лише задоволений, а й самозадоволений, адже всі екзамени склав на «відмінно». І такий чудовий настрій можна пояснити лише молодістю. Тільки молодість та особливо високе прагнення стати

лікарем пояснювало мою «забудькуватість». «Забудькуватість» про те, що мої тато і мама не в змозі надати мені ані копійки. У колгоспі вони грошей не отримували. Щось продати також не могли, так як мешкали у 9 км від найближчого базару, а їх вік був пенсійним та й здоров'я бажало б бути кращим. У цей час такі «дрібниці» не відвідували мою голову. Головне — стати студентом. Усе інше — похідне. У подальшому, на четвертий тиждень мого студентського життя, я отримую поштовий переказ на 100 карбованців. З Владивостоку. Від мого рідненького братика Васі, який мав непрацюючу дружину та й ще двох діточок — Любу і Вову. І ці 100 карбованців я отримував щомісячно протягом 6 років навчання, навіть у період його 4-річного навчання у військовій академії в Москві. А коли я після закінчення 5-го курсу навчання одружився, то разом з дружиною ми провели один місяць у нього на приватній квартирі у Феодосії (біля самого синього моря) та й ще отримали в подарунок 500 карбованців (500!). Скільки позитивних емоцій, скільки добра «сипалось» на мою голову! І все це та багато іншого сприяло тому, що я навчався з великою наснагою, сприймав студентське, зовсім небагате, життя як рай земний.

Про це свідчить і ця фотографія. Наша 6-а група, разом з викладачем нормальної анатомії людини Островським, у скверику цієї кафедри. У другому ряду перша зліва — моя майбутня дружина, а біля неї — я. Чому всі в халатах, а один я без нього, пояснити не можу. Я не пам'ятаю імені та по батькові свого викладача, але пам'ятаю, що всі ми його любили за глибокий професіоналізм і людяність. Він мої знання з анатомії завжди оцінював на «відмінно». Але знаки оклику ставив по-різному: один, два або три. Думаю також, що він переконав завідувача кафедри, відомого вченого зі світовим ім'ям, професора Сидельникова Р. Д. піти на неординарний вчинок. Під час державних іспитів з нормальної анатомії людини професор піднявся (а за ним і я) і голосно заявив (нічого не спитавши в мене): «Я вас вітаю з чудовим оволодінням анатомією людини, я вас вітаю зі значними досягненнями в освоєнні основ медицини. Дерзайте!».

А на цих фото, через 2 і 6 років після закінчення інституту, я зі значними здобутками: маю сина, «фазенду», значне службове зростання — головний лікар республіканського дитячого санаторія «Джерело»...

Через 5 років після закінчення інституту. Я вже кандидат медичних наук, автор монографії, науково-популярної брошури, статей, під час науково-практичної конференції в Ужгороді. У вишиванці, перший у другому ряду зліва, з лікарями Трускавецького курорту. Розмови про те, що в минулому за вишиванку переслідували — неправда. Я в молодості особливо любляв бути у вишиванці. Більш того, в ній робив доповідь на науковій сесії Інституту харчування АМН у Москві. Ні «партія», ні керівництво, ні «сексоти»... ніколи не втручалися в мої вбрання. Такі розмови можливі, мабуть, тому що

Верность труса иль глупца — не опора господину.
Не предаст слуга господина,
Если тот обладает властью,
И в несчастье властелина не бросит,
Если верит в его возвышенье.
Но когда уже умер властитель,

Кто продолжит бескорыстную службу
В благодарность за минувшую милость?

Вишакхадатта (V–VI вв.)

ТАРАСОВА ГОРА

*1972 рік. Перше відвідування Тарасової гори. У першому ряду перший зліва.
Місце для нескінченних роздумів...*

...Тойді вже сходила зоря
Над Віфлєсом. Правди слово,
Святої правди і любові
Зоря всесвітня зійшла!
І мир і радість принесла
На землю людям. Фарисеї
І вся мерзенна Іудея
Заворушилась, заревла,
Неначе гадина в болоті.
І сина Божія во плоті
На тій Голгофі розп'яла
Межі злодіями. І спали,
Упившись кровію, кати,
Твоєю кровією. А ти
Возстав од гроба, слово встало,
І слово правди понесли
По всій невольничій землі
Твої апостоли святії...

Тарас Шевченко

70-ті роки минулого століття. Обхід хворих дітей в обласній клінічній дитячій лікарні. Я і мої колеги. Момент істини. Істини колективної. Я завжди з увагою вислуховував думку кожного лікаря щодо діагнозу і лікування дітей. І в більшості випадків це приносило користь хворому. Тому що: «Da mihi factum dabo tibi jus» (наведи мені факт, і я визнаю, що ти правий).

Для мене було зрозумілим:

Когда участвуешь ты в скачке спора,
Не горячись, и упадешь не скоро.
В совете горьком, что нам друг дает,
Снаружи — горечь, в сердцевине — мед.

Насир Хосров (XI в.)

Можливо, моє твердження не всіма читачами буде з розумінням сприйнято, але це так — більшість свого часу я провів у ліжка хворої дитини.

Але були й інші хвилини, години...

Початок 70-х років. Завідувач кафедри педіатрії (я) зі своєю донькою на першотравневій демонстрації з групою студентів, яким не тільки читав лекції, а й проводив у їхній групі практичні заняття. Їхні обличчя мені дуже добре знайомі, адже ми зустрічалися п'ять разів на два тижні протягом року. А їх сувенір я зберігаю дотепер. Ми поважали один одного. Другий справа, Роман Кошелевський був не лише активним членом наукового гуртка моєї кафедри, а й пізніше під моїм керівництвом захистив кандидатську дисертацію. Моя педагогічна діяльність була тривалою і завжди приносила мені насолоду. При цьому я завжди керувався тим, що «Мысль, не претворенная в действие, не многого стоит, а действие, не проистекающее от мысли, не стоит вообще ничего» (Бернанос).

Але перші свої педагогічні кроки я розпочав на Кавказських Мінеральних водах. Ось як це було. При науково-дослідному інституті, в якому я працював, функціонувала кафедра курортології і фізіотерапії. Це

явище унікальне, коли кафедра була п р и науково-дослідному інституті, а не кафедра вузу на базі інституті, як це часто буває.

Я трошки відволікусь. Сьогодні, коли в Україні проходить «агресивна» оболонізація у вузах, ми декілька років активно, дуже активно вивчаємо досвід зарубіжних навчальних закладів. Останні роки наше міністерство охорони здоров'я вирішило дати «фору» всім вишам та організувати власні університетські клініки. А оскільки століттями нас привчали до меншовартості, що вже закріпилось у генах, то ми не знаходимо й не бажаємо помічати свого, а ідемо й ідемо за кордон вивчати досвід. А досвід у нас є, не просто є, а найкращий у світі. І медичні університети (інститути, академії), і всі (майже всі) лікувально-профілактичні установи перебувають під «патронатом» Міністерства охорони здоров'я. Тому зрозуміло, що навчальними базами вузів є лікувально-профілактичні заклади МОЗ. Багаторічний досвід показав, що кращого та кориснішого співіснування вузу і лікарні знайти неможливо.

Але. Але ми не можемо не бути «рабами» стосовно самих себе. Адже «Добровільний раб тільки тому і раб, що він рано чи пізно розраховує стати паном. Адже іншими, більш героїчними шляхами він не може досягти подібного вінця» (автор невідомий). І ось медичні вузи вирішили бути «панами» — мати власні клініки. І основний аргумент цього — так на Заході. Навіть не бажають звертати уваги на те, що спектр нашого досвіду в цьому напрямку доволі широкий і він дозволяє стверджувати, що, якраз, Захід має їхати навчатися до нас. Це бази навчання студентів медичних вузів у кращих лікарнях, у санітарно-епідеміологічних установах, дитячих дошкільних закладах, санаторіях..., у клініках науково-дослідних інститутів... Ми настирливо не бажаємо помічати, що «Раб, задоволений своїм станом, подвійно раб, тому що не одне його тіло в рабстві, а й душа» (Е. Борк).

Таке переконання зумовлене моїм минулим сприйняттям, коли керівник клініки (завідувач кафедри) був господарем в клініці. Я не пам'ятаю випадку, щоб головний лікар обласної дитячої клінічної лікарні Любов Самійлівна Зісманова прийняла те чи інше кадрове рішення без моєї згоди (я — керівник клініки), я не пам'ятаю випадку, щоб Л. С. не була присутньою на моїй лекції, я пам'ятаю, що Любов Самійлівна майже

щотижня заходила до мене із запитанням: «Іване Семеновичу, а що ми нового будемо впроваджувати в діагностику і лікування наших діточок?» Так було... колись. Сьогодні я можу навести приклад, коли відомий вчений та висококласний фахівець з власної волі залишила посаду завідувача кафедрою лише завдяки неадекватному ставленню до її дій головного лікаря. Отже, відносини «керівник клініки — головний лікар» різко трансформувались внаслідок «демократизації» суспільства. Тому моє вищенаведене твердження щодо статусу вузівських клінік, мабуть, вимагає кардинальних змін – організації університетських лікарень. Мені ж «любє» старе.

Піонером організації такої лікарні (клініки) в Україні є Тернопільський медичний університет.

У «Вступі» до цього видання (Л. Я. Ковальчук та інші) написано:

«В Україні давно назріла необхідність створення університетських лікарень. Реформа охорони здоров'я, задекларована Президентом України, передбачає створення університетських лікарень (клінік) в обласних центрах. Світова практика показує, що такі лікувально-профілактичні заклади мають суттєві переваги перед звичайними лікарнями за рахунок кращої матеріально-технічної бази та високопрофесійного кадрового

складу, що дозволяє надавати ефективну медичну допомогу населенню за всіма медичними спеціальностями. Історичний досвід доводить, що поєднання в одному медичному закладі лікувально-діагностичного процесу з навчанням та виконанням наукових розробок позитивно відображається на всіх цих складових. Там, де навчають студентів та виконують наукові дослідження, краще діагностують хвороби і лікують пацієнтів...».

Процес «пішов», і я не стану вступати «з ним» у дискусію ще й тому, що основним його (процесу) ініціатором є «мій» вуз.

Але ось як розпочалася моя офіційна педагогічна діяльність. За моєю пропозицією при кафедрі курортології і фізіотерапії П'ятигорського науково-дослідного інституті був організований курс дитячої курортології. Це перше подібне навчальне утворення не лише в колишньому Союзі, а й у світі. Я був керівником цього курсу за сумісництвом та погодинною оплатою. На базі дитячих санаторіїв «Салют» у Железноводську та «Юность» у Єсентуках я мав честь проводити з лікарями дитячих оздоровниць Союзу практичні заняття та читав лекції із захворювань органів травлення, нирок і сечовидільних шляхів та організації санаторно-курортної допомоги дітям. Ревматолог, кандидат медичних наук, науковий керівник Кисловодської дитячої оздоровниці «Смена» Клара Сергіївна Тихомирова (пізніше вона стала доктором наук, професором) проводила заняття на базі цього санаторія з кардіології, ревматології та пульмонології. Дитячий невропатолог, керівник дитячої неврологічної клініки в П'ятигорську, доктор медичних наук, професор Олена Володимирівна Шухова відповідала за проведення практичних занять з дитячої неврології.

Це перший випуск курсів удосконалення фахової майстерності педіатрів-курортологів на фоні однієї з окрас Кисловодського курорту (друга половина 60-років минулого сторіччя).

У центрі, в халаті, — завідувач кафедри курортології і фізіотерапії професор Олександр Степанович Вишневський, який був, є і буде видатним вченим зі світовим ім'ям у галузі застосування мінеральних вод при лікуванні органів травлення у людини. І сьогодні йому немає рівних у світовій курортологічній практиці. Професор Вишневський О. С. був також моїм другим науковим консультантом у виконанні докторської дисертації. Я й сьогодні пам'ятаю неодноразові спілкування з цим ВЧЕНИМ не лише в офіційній обстановці, а й у нього дома. Я жив у Железноводську, він — у Єсентуках, куди я багато разів вечорами приїздив і читав йому написану дисертацію. Він уважно слухав та говорив своїм тихим, приємним голосом побажання щодо деяких змін у тексті дисертації. Своєю скромністю та інтелігентністю він вражав усіх, хто його знав. Професор Вишневський за всіх обставин залишався ВЧЕНИМ, на відміну від таких, як:

В Академии наук
Заседает князь Дундук.
Говорят, не подобает
Дундуку така честь;
Почему ж он заседает?
Потому что есть чем сесть.

О. С. Пушкін

Поруч із професором (зліва) Клара Сергіївна, а перший справа — я, молодий та...

Прошли роки. Багато років, як я залишив ті краї, а в пам'яті назавжди закарбувалось чисте голубе небо, різнобарвність квітів та кущів і дерев, мальовничі лісисті гори, прозорі стрімкі струмки... У тому числі й

УТРО НА КАВКАЗЕ

Светаёт — вьётся дикой пеленой
Вокруг лесистых гор туман ночной;
Еще у ног Кавказа тишина;
Молчит табун, река журчит одна.
Вот на скале новорожденный луч
Зарделся вдруг, прорезавшись меж туч,
И розовый по речке и шатрам
Разлился блеск, и светит там и там:
Как девушки, купаясь в тени,
Когда увидят юношу они,
Краснеют все, к земле склоняют взор:
Но как бежать, коль близок милый вор?..

М. Ю. Лермонтов

Зустріч із колегами з Болгарії (м. Слівен, місто побратим Тернополя). В актовій залі нашого вузу. Зліва направо: професор Іван Олександрович Ситник, багаторічний проректор з наукової роботи; гості з Болгарії; я; професор Ніна Іванівна Тумашова, проректор з лікувально-профілактичної роботи; вдалині доцент Микола Кузьмич Кубаєвський, завідувач кафедри суспільних наук; професор Георгій Володимирович Ковешніков, проректор з навчальної роботи. Вони до нас приїздили, ми до них. Обмінювалися досвідом педагогічної та лікувальної роботи, проводили спільні науково-практичні конференції, знайомилися з побутом у наших країнах.

Сказати, що такі спілкування давали багато для нашого вдосконалення, було б перебільшенням. Таким чином ми мали можливість на якусь мить відволіктися від свого повсякдення. Правда і те, що ми рідко (один раз на 2–3 роки) виїжджали за кордон порівняно із сьогоденням, коли вузівські працівники їдуть і їдуть у різні країни світу. Якось Микола Леонідович Аряєв, завідувач кафедри педіатрії та проректор Одеського медичного університету, скаржився, що відвідав

лише 32 країни світу (мало!). Правда також і те, що частота відвідування «закордону» не впливає помітно на якість підготовки наших лікарів. Я навіть скажу (це «буркотіння» старого професора), що спостерігаємо зворотно пропорційну закономірність: чим більше ми «хапаємо» досвіду в європейських і американських вузах, тим гірша якість підготовки спеціалістів у наших вузах — ми цураємось свого і дуже мало запозичаємо корисного «чужого». Як би хотілося, щоб кожний з нас завжди пам'ятав: «Что может быть на свете прекраснее, что может быть достойнее человека и что может в большей степени уподобить его Господу, чем служение людям (а не собі — І. С.) по мере своих сил? Тот, кто способен служит людям и не делает этого, отвергает высочайший долг человека, и поэтому ему должно быть отказано в имени и природе человека» (Франческо Петрарка. XIV століття).

Професійна активність професора Віталія Григоровича не має меж. Ось і я (другий зліва), і мій син (перший справа) на одному із конгресів педіатрів, який організував В. Г. Ми в спілкуванні з відомими

вченими-педіатрами з Москви: перший зліва академік В'ячеслав Олександрович Таболін і професор Таточенко, відомий дитячий пульмонолог. В'ячеслав Таболін, з яким мене пов'язує багаторічна фахова дружба, покинув нас, покинув назавжди. Це істинний вчений-педіатр, який ніколи не відволікався від педіатрії. Усе його життя — в дітях, з дітьми, в оздоровленні малюків.

Як шкода, що

Не зустрінемось з тобою:

Тихий вітер на руках

Смарагдовою тропою

В царство ладу і спокою

Понесе тебе в квітках.

Не зустрінемось веселі:

Вихор крилами орла

Взяв, поніс мене в пустелі

І несе мене на скелі...

Смерть обійми простягла.

Олександр Олесь

Фрагмент святкування 40-річчя нашого вузу і присвоєння інституту статусу академії (весна 1997 року).

Голова ради ректорів Тернополя, професор Олександр Андрійович Устенко (другий зліва) виголошує промову. Я (перший справа), разом з ректорами педагогічного (професор Володимир Кравець) та технічного (професор Олег Шаблій) університетів, уважно його слухаємо. Подивіться на вирази наших облич. Усі ми по-різному сприймаємо слова О. А. І це — незважаючи на те, що всі ми присутні на одній і тій же події, усі ми ректори, усі ми... Пам'ятаймо, що немає двох однакових людей, навіть однопляцевих близнюків.

Для Олександра Андрійовича, незалежно, де б він не виступав, завжди були характерні гумор та оптимізм. Йому було властиве «Красноречие — это искусство говорить так, чтобы те, к кому мы обращаемся, слушали не только без труда, но и с удовольствием, чтобы, захваченные темой и подстрекаемые самолюбием, они хотели поглубже в нее вникнуть» (Блез Паскаль).

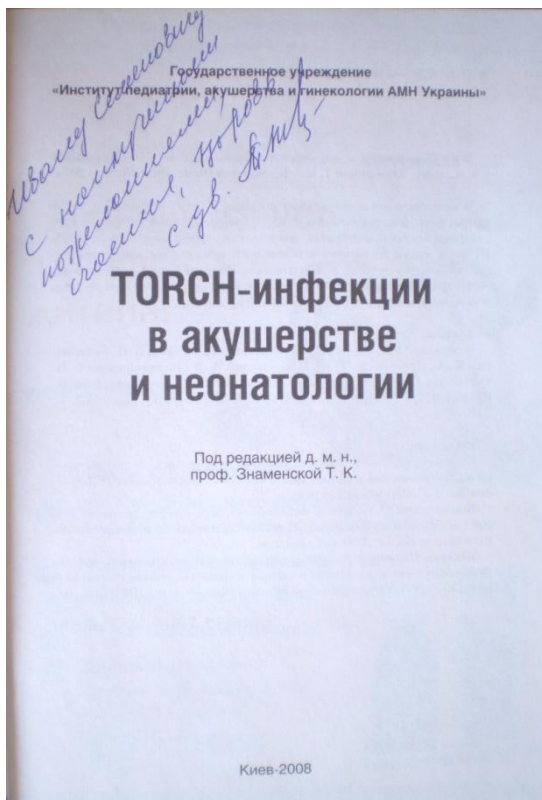
Яке неосяжне життя! Скільки різноманітних зустрічей, спілкувань! Скільки в кожного із нас друзів! Великий недолік людини в тому, що дуже часто вона не помічає їх. А Іоанн Златоуст (IV століття, візантійський церковний діяч, архієпископ Константинополя) переконує нас, що «Лучше во тьме пребывать, чем без друга». Більше того, з друзями ми зустрінемося й «там», адже

Есть старое поверье,
Что где-то на дальнем берегу,
За пределами сферы печали
Милые друзья встретятся вновь.

Адам Дж. Джексон

Незліченна кількість фотографій, які наведені в 16 моїх книгах спогадів і роздумів, свідчать, що я й на мить не залишався без друзів, без мені подобних, які випромінювали в мою адресу тепло, світло, творче натхнення... Ось і на цій фотографії ви бачите (біля мене, друга справа) відомого неонатолога нашої країни, завідувача відділенням науково-дослідного інституту педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, професора Тетяну Костянтинівну Знаменську, життя якої пов'язане з повсякденною боротьбою за життя та здоров'я людини на перших її сходинках появи в цьому, хоч і білому, але складному світові. Тетяна Костянтинівна знає, що «Година дитини довша, ніж день старого» (А. Шопенгауер), а тому вона весь час перебуває в напрузі, в уболіванні за долю новонародженого. Крім того, вона вболіває за якість підготовки неонатологів у нашій країні, а отже, за майбутнє країни — її фізичне і психічне здоров'я. Наведена нижче її книга підтверджує цю тезу.

Скільки дивних речей повсякчас оточує нас! Не тільки дитина з кожним днем відкриває все нові й нові прояви життя, а й ми, дорослі, часто-густо бачимо, відчуваємо щось незвідане. Тільки, як і дитина, не помічаємо цього. Якраз це щось «нове» є однією з окрас нашого буття. Нове в людині, нове в тварині, нове в рослині... Помічаймо ж більше, відчуваймо ж глибше...

При знайомстві з Тетяною Костянтинівною я був приємно здивований, що її дитинство проходило на Тернопілля, що її брат навчався в нашому Тернопільському медичному інституті, що... І я знову і знову подумав, який тісний світ, як багато є того, що нас об'єднує, в тому числі й вічна м у з а.

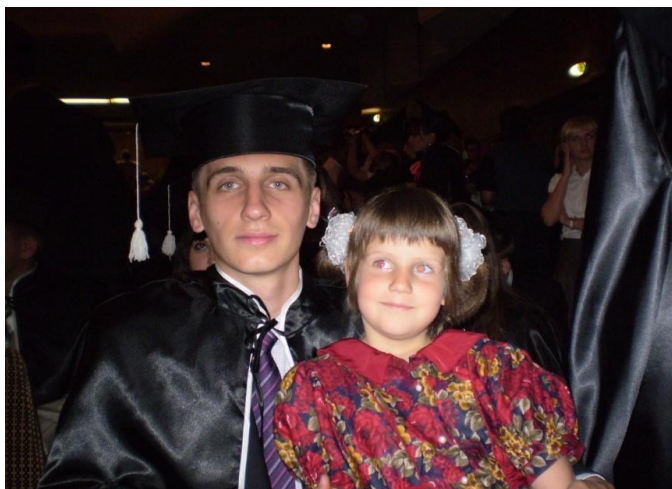
О муза, друг мой гибкий,
Ревнивица моя.
Опять под дождик сыпкий
Мы вышли на поля.
Опять весенним гулом
Приветствует нас дол,
Младенцем завернула
Заря луну в подол.
Теперь бы песню ветра
И нежное баю —
За то, что ты окрепла,
За то, что праздник светлый
Влила ты в грудь мою.
Теперь бы брызнуть в небо
Вишневым соком стих
За отческую щедрость
Наставников твоих.
О мед воспоминаний!
О звон далеких лип!
Звездой нам пел в тумане
Разумниковский лик.
Тогда в далеком шуме
Игривых дум и сил
Апостол нежный Клюев
На руках носил.
Теперь мы стали зрелей
И весом тяжелей...
Но не заглушит трелью
Тот праздник соловей.
Чтоб звон твоей лампы
Под ветром не погас.

Сергій Єсенін

Це було вчора... А сьогодні... Сьогодні відбулася визначна подія для нашого сімейства. Ваня, онук, закінчив Тернопільський медичний університет, стоматологічний факультет. Закінчив з відзнакою, також свого часу з відзнакою закінчив 9 класів, 11 класів...

Тут дід (я) великим планом. Його задоволенню немає меж. На цій фотографії я з онуком перед відкриттям урочистостей. Ми в збудженому очікуванні. Очікування приємних хвилин вручення диплому, теплих слів побажання ректора, декана...

*Сестричка Вані Віка також у радісному настрої, хоч ще й не розуміє всієї важливості цих подій. Онуки мої, онуки... Значна частка мого життя.
Краща частка мого життя.*

Ваня та онук нашого професора Миколи Петровича Скакуна (останній нещодавно відійшов у вічність) Костянтин готуються до вручення ректору, професору Леоніду Яковичу Ковальчуку квітів від імені всіх студентів їх

факультету. Настрій добрий, мрійливий, обнадійливий. А як же може бути по-іншому?

А це вже наш випускник в усій своїй «красі». А перед моїми очима виникають різні фрагменти з його життя: він народився, він безпомічна маленька істота, він пізнає своїх і чужих, він кричить, спить, посміхається, повзає, починає ходити, промовляти перші слова...

Ти лежиш іще впоперек ліжка —
Ну до чого мале й чудне!
А до тебе незримі віжки
Прив'язали цупко мене.

Кажуть, носа ти вкрав у баби,
Губи й ноги забрав мої,
Взяв у матері синю звабу
І в очах своїх затаїв.

Спи, грабіжнику мій кирпатий,
Сумнів диханням розігрій,
Я тобі стану в голови слати
Найніжніші подушки мрій.

Розішлю свої думи в дозори,
Щоб у сизому міражі
Не ступило свавільне горе
На кордони твоєї душі.

Бо не змок ще убивчий порошок
Од потоків дитячих сліз —
Через трупи надій бадьорих
Твій одвічний і підлий ворог
До усмішки твоєї ліз.

Над народами, над віками
Стало горе, мов чорний гном.
Торохтять бойові тамтами
Над прозорим дитячим сном.

Відгодована злість, і хитрість,
І закута в броню брехня
Атакують добро і щирість
Серед ночі й білого дня.

Гуркотять бойові колісниці,
Свищать ратища і шаблі...
І тривозі моїй не спиться,
Йде вона босоніж по землі.

І встає проти кривди й злоби
Мій обсмалений сонцем гнів,
Щоби спав ти спокійно, щоби
Ти сміявся і жебонів.

І ладнає совість гармати
Проти підлості і обмов,
І виводить зневіру на страту
Безпощадна мов любов.

Наливайся земними силами,
Вдосталь радощів зачерпни —
Над тобою тріпочуть крилами
Тихі-тихі спокійні сни...

Василь Симоненко («Замість вечірньої молитви»)

У мене таке переконання, що я найбільше приділяв уваги Вані (крім мамі), а тому цей вірш маю право декларувати від свого імені.

Президія урочистостей... Професор Ковальчук Л. Я., сказавши багато добрих слів на мою адресу як колишнього ректора, надав мені слово. Я ним скористався та висловив добрі побажання всім випускникам нашого вузу, в тому числі і своєму онуку. У моїй промові були два мотиви за Мольєром: 1. Що б не казали, є в людині щось незвичне — таке, що ніякі вчені не можуть пояснити; 2. Від промов справа вперед не рухається. Необхідно діяти, а не говорити. Справи вирішують суперечку краще, ніж слова.

Мені приємно було, що студенти дружно та гарно аплодували моїм побажанням. Хоч то були лише слова.

А це вже після закінчення урочистостей. Ми (я, Віка, Ваня, Світлана) зворушені дуже приємними подіями в нашому житті. Цьому сприяє сонечко, його промені та тепло, яке з нами й у нас. Бабуся Ліда чекає нас на обід,

*який вона готувала ще з учорашнього вечора. Святкування триває...
Святкування тіла і душі...*

...Благословен Господь за всі його дари!
Благословив: сподобав мене раю...
Працюю від зорі до пізньої пори
І на погану погань не вважаю.
В затишному раю «я води Лети п'ю»,
Та тихострунну настроюю мою.

Пантелеймон Куліш

Святкування тіла і душі є приводом для нагадування, що для нас є

Господня молитва

Отче наш, Ти, що єси на небесах, нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам днесь; і прости нам довги наші, як і ми прощаємо довжникам нашим; і не веди нас у спокусу, а ізбави нас від лукавого. Амінь.

Господи, помилуй.

Слава Отцеві, і Синові, і Святому Духові, і нині, і завжди, і на віки вічні. Амінь.

А я все пишу (іноді навіть повторююсь)... На схилі літ розмірковую над життям взагалі, над життям своїм та своїх близьких. А мій «зошит» був і залишається моїм близьким другом.

Прощай мій, зошите!
Спасибі тобі, друже,
Що ти думок моїх
Не відцуравсь,
Що ти свої клітини
Тепло мружив,
Коли над римами
Я потом обливавсь.
Ти їх сприйняв
Без жодної огуди,
Єдиний мій читач
І шанувальник мій.
Чи сприймуть їх колись

І прочитають люди —
Побачимо.
Прощай, товариш мій.

Василь Симоненко

Літературно-художнє видання

Сміян Іван Семенович

**ЖИТТЯ ЄДИНЕ, СВІТЛЕ, МИЛЕ...
(книга шістнадцята)**

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлана Демчак*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Підписано до друку 22.01.10. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк офсетний. 8,4 ум. др. арк., 7,2 обл.-вид. арк.
Тираж 250. Замовлення 10-6.
Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.
46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua